POLIROM
Top 10+

MIHAIL
BULGAKOV

Ouăle fatale
•
Diavoliada

Mihail Bulgakov

Ouăle fatale

•

Diavoliada

Traducere din limba rusă de
Tatiana Nicolescu, Izolda Vîrsta
Note de Mircea Aurel Buiciuc

Editura Polirom
2011

Mihail Bulgakov, *Diavoliada, Rokovie iaice*
© 2011 by Editura POLIROM, pentru traducerea
în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728
ISBN print: 978-973-46-2023-4
ISBN ePub: 978-973-46-2023-4
ISBN PDF: 978-973-46-2523-9

Coperta: Carmen Parii

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la

protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul
Versiune digitală realizată de elefant.ro

Mihail Afanasievici Bulgakov, născut la Kiev în 1891, fiul unui profesor de dogmatică de la Academia de Teologie din oraş, se înscrie şi termină strălucit Facultatea de Medicină a Universităţii din Kiev, practicîndu-şi, timp de patru ani, profesiunea cu deosebită competenţă. Stabilit definitiv la Moscova în 1921, renunţă la medicină în favoarea literaturii şi publicisticii. De o mare diversitate – foileton, schiţă, povestire, nuvelă, roman, farsă, dramă etc. –, scrierile sale conturează o viziune de o surprinzătoare coerenţă. Contestat adesea cu virulenţă de critica vremii – să nu uităm anii dramatici în care şi-a desfăşurat activitatea literară, 1920-1940, anul morţii sale –, a reuşit să publice prea puţin în timpul vieţii, antologicele naraţiuni fantastice *Diavoliada* şi *Ouăle fatale*, precum şi romanul *Garda albă* numărîndu-se printre excepţii. Adevărata glorie a lui Bulgakov este postumă. Pînă şi capodopera sa, *Maestrul şi Margareta*, la care a lucrat şi după ce şi-a pierdut vederea, pînă în ultima zi a vieţii, a văzut lumina tiparului în U.R.S.S. abia în 1967, an ce marchează începutul publicării masive a operelor lui Bulgakov peste graniţă, inclusiv în România.

Trăind şi lucrînd în mediul dramatic al ascensiunii bolşevismului, contestat de critică şi interzis de cenzură, Bulgakov aduce în prim-plan o serie de neajunsuri culturale şi sociale din epocă: de la crezul artistului la responsabilitatea intelectualului umanist şi a omului de ştiinţă, de la pericolul sufocării esenţelor sub greutatea strivitoare a aparenţei la depersonalizarea şi uniformizarea individului într-o societate totalitară. Lumea descrisă de el în *Diavoliada* şi în *Ouăle fatale* este una haotică şi halucinantă, în care umorul, ironia, sarcasmul şi dramatismul alternează sau se întrepătrund, iar fantasticul fuzionează cu realul văzut prin filtrul unei conştiinţe clare şi îndrăzneţe.

Ouăle fatale

Capitolul I
Un *curriculum vitae* al profesorului Persikov

Pe data de 16 aprilie 1928, seara, Persikov, profesor de zoologie al Universităţii a IV-a de Stat şi director al Institutului de Zoologie din Moscova, intră în cabinetul său de la institut, din strada Herzen. Profesorul aprinse lumina în globul mat din tavan şi privi de jur împrejur.

Începutul groaznicei catastrofe trebuie considerată chiar acea seară nefericită, aşa cum cauza iniţială a acestei catastrofe trebuie căutată în chiar persoana profesorului Vladimir Ipatievici Persikov.

Avea 58 de ani. Un cap remarcabil în formă de pisălog, chel, cu două smocuri de păr gălbui pe laturi. Obrazul bărbierit, iar buza de jos, răsfrîntă. Din această cauză, chipul său purta o amprentă de om capricios. Pe nasul roşu se sprijineau nişte ochelari de modă veche, în rame de argint, ochii strălucitori şi nu prea mari; era un om înalt şi puţin adus de spate. Glasul îi era scîrţîit, subţire şi orăcăitor; printre multe alte ciudăţenii o mai avea şi pe aceasta: cînd spunea ceva autoritar şi sigur, arătătorul mîinii drepte i se transforma într-un cîrlig şi atunci mijea ochii. Şi cum vorbea întotdeauna autoritar şi sigur, iar erudiţia sa în domeniu era de-a dreptul fenomenală, cîrligul apărea adeseori în faţa interlocutorilor profesorului Persikov. În afara domeniului său, care cuprindea zoologia, embriologia, anatomia, botanica şi geografia, profesorul Persikov aproape că nu discuta nimic.

Ziare nu citea, la teatru nu mergea, iar soţia îi fugise cu un tenor de la teatrul de operă Zimin[1],

încă din 1913, lăsîndu-i o scrisoare cu următorul conţinut:

„Broscoii tăi îmi provoacă o scîrbă insuportabilă. Toată viaţa o să fiu nefericită din cauza lor“.

Profesorul nu se recăsători şi nici copii nu avea. Era impulsiv, dar ceda uşor, îi plăcea ceaiul de mure şi locuia în strada Precistenka, într-un apartament de cinci camere din care una era ocupată de o băbuţă uscăţivă – menajera Maria Stepanovna – care îl îngrijea ca o doică.

În 1919, profesorului i s-au luat trei din cele cinci camere. Atunci îi spuse Mariei Stepanovna:

— Dacă n-au de gînd să termine cu fărădelegile astea, eu o să plec în străinătate.

Fără îndoială că profesorul şi-ar fi pus în aplicare planul, căci putea uşor să se aranjeze la o catedră de zoologie, la oricare dintre universităţile lumii. Era savant de înaltă clasă, iar în orice domeniu care ar fi avut tangenţă cu ofidienii sau reptilele nu îşi avea egal, poate doar pe William Weckel, la Cambridge, sau pe Giaccomo Beccari, la Roma. Profesorul putea citi în patru limbi, în afară de rusă, iar franceza şi germana le vorbea la fel de bine ca rusa. Intenţiile sale referitoare la străinătate rămaseră însă neîmplinite, iar anul 1920 fu şi mai rău decît 1919. Avuseseră loc mai multe evenimente, unul după altul. Strada Bolşaia Nikitskaia fu rebotezată, numindu-se acum Herzen. Apoi, ceasul montat în zidul imobilului din colţul străzilor Herzen şi Mohovaia se opri la ora 11 şi un sfert, iar în terariul institutului zoologic au pierit, nerezistînd vicisitudinilor acelui an, mai întîi opt exemplare superbe de brotaci, apoi 15 broaşte rîioase obişnuite şi, în sfîrşit, un exemplar extraordinar de broască rîioasă de Surinam.

Îndată după broaşte, care au golit colecţia de amfibieni fără coadă, după cum sînt considerate pe drept cuvînt, a plecat în lumea celor drepţi şi

paznicul permanent al institutului, moş Vlas[2], care nu făcea parte din clasa amfibienilor. Cauza decesului era însă aceeaşi ca şi în cazul broaştelor: profesorul Persikov o stabili cu precizie:

— Inaniţie!

Savantul avea mare dreptate. Vlas trebuia hrănit cu făină, iar broaştele cu viermişori de făină, dar fiindcă dispăruse făina, nu se mai găseau nici viermişori. Restul de 20 de broaşte profesorul încercă să le hrănească cu gîndaci, dar şi aceştia dispăruseră fără urmă, dovedindu-şi, astfel, atitudinea duşmănoasă faţă de perioada comunismului de război; aşa că ultimele exemplare au fost aruncate în gropile săpate în curtea institutului.

Efectele deceselor – îndeosebi cele ale morţii broaştei de Surinam – asupra lui Persikov fuseseră de nedescris. El acuză de moartea lor personal pe Comisarul poporului pentru instrucţiunea publică[3] din acea perioadă.

Stînd pe holul institutului friguros, cu căciula pe cap şi galoşii în picioare, Persikov îi spunea asistentului său Ivanov, un gentleman foarte rafinat, cu bărbiţă ascuţită şi blondă:

— Pentru o asemenea faptă, să-l omori şi tot n-ar fi de ajuns, Piotr Stepanovici! Ce naiba face? O să nenorocească institutul! Poftim? Ce exemplar extraordinar, mascul din specia *Pipa Americana*, 13 cm lungime...

Mai departe fu şi mai rău. După moartea lui Vlas, geamurile institutului îngheţară tun şi acum ferestrele erau acoperite pe dinăuntru de flori de gheaţă. Pieriră şi iepurii, şi vulpile, şi lupii, şi peştii, şi toţi şerpii. Persikov tăcu zile în şir, apoi se îmbolnăvi de pneumonie, dar nu muri. Cînd se însănătoşi, începu să vină de două ori pe săptămînă la institut, în sala rondă, unde se înregistrau întotdeauna, indiferent de temperatura de afară, – 5°C şi unde ţinea prelegeri. În galoşi şi cu căciulă, scoţînd aburi pe gură, el vorbea unui auditoriu de

opt persoane despre „Reptilele zonelor tropicale şi ecuatoriale“. Restul timpului şi-l petrecea acasă, în camera burduşită de cărţi, întins pe divan şi înfăşurat în pătură. Tuşea şi privea la gura larg deschisă a unei sobiţe pe care Maria Stepanovna o hrănea cu scaune aurite şi-şi amintea de broasca de Surinam. Dar totul are un sfîrşit pe lume. S-a sfîrşit şi anul 1920 şi 1921, iar în 1922 s-a înregistrat un fel de revenire. Mai întîi în locul răposatului Vlas a apărut Pankrat, un paznic tînăr, însă promiţător, institutul a început să fie încălzit cîte puţin. Iar în vară, Persikov, cu ajutorul lui Pankrat, a prins pe rîul Kliazma 14 bucăţi de broaşte rîioase vulgare. Viaţa începu să clocotească din nou în terariul institutului. În 1923 Persikov ţinea prelegeri de opt ori pe săptămînă, de trei ori la institut şi de cinci ori la universitate; în 1924, de treisprezece ori pe săptămînă şi, în plus, şi la facultăţile muncitoreşti, iar în 1925, primăvara, i s-a dus vestea că la examene a picat 76 de studenţi şi pe toţi la reptile.

— Cum, nu ştiţi prin ce se deosebesc ofidienii de reptile? întreba Persikov. E ridicol, tinere. Ofidienii nu au rinichi. Nu au! Aşa. Ruşine. Probabil sînteţi marxist!

— Marxist, răspundea zdrobit cel picat.

— Deci, vă rog, la toamnă, spunea Persikov cu amabilitate şi-i striga vesel lui Pankrat: următorul!

Aşa precum amfibienii învie după o lungă secetă, la prima ploaie abundentă, şi profesorul Persikov a înviat în anul 1926, cînd o companie mixtă americano-rusă a construit, începînd de la intersecţia străzilor Gazetnaia şi Tverskaia, în plin centrul Moscovei, 15 clădiri cu 15 etaje. La periferie se mai construiseră încă 300 de vile muncitoreşti, fiecare cu cîte opt apartamente, punîndu-se capăt, o dată pentru totdeauna, acelei groaznice şi ridicole crize de locuinţe care i-a chinuit pe moscoviţi între 1919 şi 1925.

A fost o vară minunată în viaţa lui Persikov, care acum chicotea şi-şi freca palmele mulţumit, amintindu-şi cum se înghesuia împreună cu Maria Stepanovna în două camere. Acum profesorul le primise pe toate cinci înapoi, se extinse, îşi aşeză cele 2500 de cărţi, exponatele împăiate, diagramele şi preparatele şi îşi aprinse pe masa din cabinet o lampă verde.

Institutul era şi el de nerecunoscut: fu zugrăvit într-o nuanţă crem, se realiză o instalaţie specială de apă pentru reptile, toată sticlăria fu schimbată în cristaluri; au fost trimise de asemenea cinci microscoape noi, mese de preparat din sticlă, globuri cu 2000 de lămpi şi lumină reflectată, reflectoare şi dulapuri pentru muzeu.

Persikov a înviat, iar toată lumea a aflat despre aceasta în decembrie 1926, de îndată ce apăru broşura: *Cu privire la înmulţirea tritonilor*, 126 de pagini, în „Analele Universităţii a IV-a“.

În 1927, toamna, apăru o lucrare vastă, de 350 de pagini, tradusă în 6 limbi, inclusiv în japoneză: *Embriologia pipidelor, a broaştelor rîioase şi comune*. Preţ: 3 ruble. Editura de Stat.

Iar în vara lui 1928 s-a întîmplat acea grozăvie incredibilă...

Capitolul II
Bucla colorată

Deci, profesorul aprinse lumina în glob şi privi de jur împrejur. Aprinse şi reflectorul de deasupra mesei de disecţii, îmbrăcă un halat alb şi zornăi nişte instrumente pe masă.

Multe dintre cele 30000 de trăsuri mecanice care cutreierau Moscova în 1928 treceau şi pe strada Herzen, fîşîind pe caldarîmul lustruit şi, din minut în minut, cu scrîşnete grozave, tramvaiele 16, 22, 48 sau 53 se rostogoleau la vale, pe strada Herzen, înspre intersecţia cu strada Mohovaia.

Reflexele de lumini multicolore se oglindeau în sticlăria cabinetului, iar undeva departe se vedea secera palidă a lunii alături de cupola greoaie şi întunecată a Catedralei Mîntuitorului[4].

Dar nimic din agitaţia de primăvară a Moscovei nu-l preocupa pe profesor. El şedea pe un taburet cu trepied şi şurub; cu degetele îngălbenite de tutun, răsucea cremaliera unui splendid microscop Zeiss, în care fusese introdus un preparat de amoebe proaspete. În momentul cînd Persikov mărea de la 5 la 10 000 de ori, uşa se întredeschise, apărură o bărbuţă ascuţită, un pieptar de piele şi asistentul spuse:

— Vladimir Ipatievici, am obţinut mezenterul, nu vreţi să aruncaţi o privire?

Persikov coborî de pe taburet, lăsă cremaliera şi, răsucind încetişor ţigara în mîini, intră în cabinetul asistentului. Acolo, pe o masă de sticlă, sugrumată şi aproape moartă de groază şi durere, fusese răstignită o broască pe un stativ de plută, iar măruntaiele ei transparente erau întinse pe abdomenul însîngerat pînă sub lentila microscopului.

— Excelent, spuse Persikov apropiind un ochi de ocularul aparatului.

Trebuie că era ceva foarte interesant de văzut în mezenterul broaştei, unde se zăreau ca-n palmă globulele roşii curgînd prin vasele sanguine. Persikov uită de amoebe şi în decurs de o oră şi jumătate priviră pe rînd prin ocularul microscopului. În tot acest timp, cei doi oameni de ştiinţă schimbară între ei replici vii, însă cu totul de neînţeles pentru oamenii de rînd.

Într-un tîrziu, Persikov se depărtă de microscop şi spuse:

— Sîngele începe să se coaguleze, n-ai ce să-i faci.

Broasca mişcă cu greu capul şi în ochii ei stinşi se putu citi limpede: „Nişte ticăloşi, asta sînteţi...“

Dezmorţindu-şi picioarele, Persikov se ridică şi se întoarse în cabinet, căscă, îşi şterse cu degetele pleoapele mereu inflamate şi, aşezîndu-se pe taburet, privi în microscop, puse degetele pe cremalieră şi voi să răsucească şurubul, dar se opri. Cu ochiul drept văzu în discul tulbure amoebele palide, iar în centrul discului văzu o buclă colorată, de forma unui zuluf. Atît Persikov, cît şi sute dintre elevii săi îl văzuseră de multe ori şi niciodată nimeni nu fusese interesat de acest fenomen. De altfel, nici nu avea de ce. Bucla colorată de lumină indica faptul că preparatul nu este în focarul lentilei, şi de aceea toţi o ştergeau cu o simplă răsucire de şurub, iluminînd cîmpul vizual cu o lumină albă, egală.

Degetele lungi ale profesorului cuprinseră şurubul, dar tresăriră şi se îndepărtară. Cauza era ochiul drept al lui Persikov care fu tulburat, uluit şi chiar alarmat. Prin microscop nu privea ochiul unui oarecare, era ochiul profesorului Persikov! Toată viaţa, toate gîndurile i se concentrară în ochiul drept. Vreo 5 minute, într-o tăcere de piatră, fiinţa superioară o studie pe cea inferioară, forţîndu-şi privirea asupra preparatului care nu era bine focalizat. Împrejur era linişte, Pankrat adormise în camera sa din vestibul şi undeva departe nişte sunete muzicale şi cristaline anunţau plecarea asistentului său Ivanov, care îşi încuia cabinetul. Uşa de la intrare gemu şi deodată se auzi glasul profesorului. Cu cine vorbea, nu se ştie.

— Ce-o mai fi şi asta? Nu înţeleg nimic...

Un camion întîrziat trecu pe strada Herzen şi făcu să se clatine zidurile vechi ale institutului. Mojarul cu penseta zornăi pe masă. Profesorul păli şi îşi duse mîinile spre microscop ca o mamă care ar dori să-şi ferească pruncul. Acum nici nu mai putea fi vorba ca Persikov să răsucească şurubul– o, nu! – şi îi era chiar frică ca nu cumva vreo forţă extraordinară să-i mute din cîmpul vizual ceea ce văzuse.

Se luminase deja, era o dimineaţă albă şi o dungă aurie traversa zidurile crem ale institutului, cînd profesorul abandonă microscopul şi păşi pe picioarele amorţite pînă aproape de fereastră. Cu degetele tremurînde apăsă pe buton, storurile grele şi negre acoperiră lumina de dimineaţă şi în cabinet se reîntronă noaptea cea savantă şi înţeleaptă. Persikov, galben la faţă şi plin de însufleţire, îşi depărtă picioarele, privi spre parchet cu ochii înlăcrimaţi şi spuse:

— Cum aşa? E groaznic!... E groaznic, domnilor, repetă el, adresîndu-se broaştelor rîioase din terariu, dar broaştele dormeau, aşa că nu-i răspunseră.

El tăcu, se apropie de buton, ridică storurile, stinse luminile şi privi din nou la microscop. Faţa îi deveni tensionată şi el îşi apropie sprîncenele galbene ca nişte tufe.

— Aha, aha, mormăi, a dispărut. Înţeleg. În-ţe-leg, silabisi el, privind cu însufleţire nebunească globul stins din tavan – e foarte simplu.

Din nou coborî storurile şi din nou aprinse globul. Îl privi şi rînji.

— O să-l prind, spuse el cu entuziasm şi, plin de importanţă, ridică degetul în sus, o să-l prind. S-ar putea să fie şi de la soare.

Din nou storurile se ridicară; lumina bătea drept în geamuri. Soarele inundase zidurile institutului şi lumina oblic pavelele străzii Herzen. Profesorul privea pe geam şi socotea cam în ce poziţie se va afla soarele ziua. Ba se apropia, ba se îndepărta, mişcîndu-se legănat, apoi, în sfîrşit, se apropie de pervaz.

Acum se apucă de o treabă importantă şi tainică. Acoperi microscopul cu un clopot de sticlă, topi nişte ceară în flacăra albăstruie a arzătorului şi lipi de masă marginile clopotului, iar pe ceară îşi lăsă amprentele degetului mare. Stinse flacăra, ieşi şi încuie cabinetul cu yala.

Coridoarele institutului erau semiluminate. Profesorul ajunse la camera lui Pankrat, în uşa căreia bătu mult timp şi fără succes. Într-un tîrziu, de după uşă se auzi ceva ca un mîrîit de cîine în lanţ, apoi o tuse, un muget, şi apăru Pankrat în izmene vărgate cu şiret la glezne. Ochii lui îl priveau pe profesor cu o expresie tîmpă şi încă mai mormăia de somn.

— Pankrat, spuse profesorul privindu-l peste ochelari, scuze că te-am trezit. Uite ce e, amice, mîine n-ai ce căuta în cabinetul meu. Am lăsat acolo ceva care nu trebuie clintit de la locul lui. Înţeles?

— U-u-u, în-ţe-les, răspunse Pankrat, neînţelegînd nimic, clătinîndu-se şi mormăind.

— Nu, ascultă-mă, trezeşte-te, Pankrat, spuse zoologul şi-l împunse cu degetul în coaste, ceea ce avu ca rezultat apariţia unei umbre de conştiinţă în ochii paznicului. Cabinetul l-am încuiat, continuă Persikov, aşa că nu-i nevoie să faci curat pînă sosesc eu. Ai înţeles?

— Înţeles, horcăi Pankrat.

— Splendid, poţi să te culci.

Pankrat se întoarse, dispăru după uşă şi se prăbuşi instantaneu în pat, iar profesorul începu să se îmbrace în vestibul. El îmbrăcă pardesiul de vară gri şi pălăria moale, apoi, amintindu-şi de ceea ce văzuse la microscop, îşi privi galoşii ca şi cum i-ar fi văzut întîia oară. Apoi, după ce îl încălţă pe cel stîng, vru să-l încalţe şi pe dreptul, tot pe piciorul stîng, dar nu reuşi.

— Ce întîmplare grozavă! Dacă nu m-ar fi chemat la el, spuse savantul, nici măcar nu l-aş fi observat. Ce să fie oare?... Dracu' ştie!...

Profesorul zîmbi, se încruntă la galoşi, îl scoase pe stîngul şi-l încălţă pe dreptul – Dumnezeule! Nici măcar nu poţi să-ţi dai seama de urmări!...– profesorul lovi cu dispreţ în galoşul stîng care nu voia să îmbrace pantoful drept şi se îndreptă spre ieşire cu un singur galoş în picioare. Aici pierdu

batista şi ieşi, închizînd după el uşa masivă. Pe terasă căută mult timp chibriturile, bătîndu-se peste buzunare, le găsi şi ieşi în stradă cu ţigara neaprinsă în gură.

Pînă la catedrală, profesorul nu întîlni pe drum pe nimeni. Acolo profesorul ridică ochii şi privi cupola aurie. Lumina dulce a soarelui mîngîia cupola dintr-o latură.

— Cum de nu l-am observat mai demult! Ce întîmplare! Ptiu, prostule – profesorul îşi privi picioarele încălţate diferit –, hm... ce-i de făcut? Să mă întorc la Pankrat? Nu cred să-l mai pot trezi. Să-l arunc, e păcat de el. O să-l duc în mînă. Scoase galoşul şi porni mai departe cu scîrbă.

De pe strada Precistenka ieşi un automobil vechi cu trei pasageri. Doi dintre ei, chercheliţi, ţineau pe genunchi o femeie fardată strident, îmbrăcată în şalvari de mătase, cum era moda în 1928.

— Hei, nene! – strigă ea cu o voce dogită – al doilea galoş l-ai băut, ai?!

— Se vede treaba că moşulică s-a cinstit bine la „Alkazar“[5], urlă beţivanul din stînga, iar celălalt scoase capul pe geam şi strigă:

— Bătrîne, e cumva deschisă crîşma de noapte din strada Volhonka? Mergem într-acolo!

Profesorul îi privi sever pe deasupra ochelarilor, scăpă ţigara din gură şi uită pe loc de existenţa lor. Bulevardul Precistenka începuse să strălucească, iar Cupola Mîntuitorului ardea în lumină. Răsărise soarele.

Capitolul III
Persikov a prins-o

De fapt, iată despre ce era vorba. Cînd profesorul şi-a apropiat ochiul său genial de ocular, a observat că în bucla multicoloră de lumină se desluşea o rază distinctă, de culoare

roşu-aprins, care părea că iese, ca să zicem aşa, cam cît un vîrf de ac din ansamblul de culori.

Nenorocirea a constat în faptul că privirea experimentată a virtuozului a fost ţintuită cîteva clipe de această rază. În interiorul ei, profesorul a observat ceea ce era cu mult mai important decît fascicolul de lumină însuşi, de altfel o creaţie întîmplătoare a jocului de oglinzi şi lentile ale microscopului. Datorită faptului că profesorul fusese chemat de asistent, amoebele au zăcut în microscop sub incidenţa acestui fascicol timp de o oră şi jumătate, interval în care s-au petrecut lucruri uimitoare. Pe cînd în exteriorul buclei de culori amoebele zăceau inerte, în interiorul razei de culoare roşie clocotea viaţa. Amoebele cenuşii încercau pe cît posibil să se apropie cît mai mult cu ajutorul pseudopodelor de fascicolul de lumină, unde (în mod miraculos) de-a dreptul înviau. Ele se îngrămădeau şi se luptau pentru un loc sub incidenţa razei. O forţă stranie le trezea aici la viaţă. În minuscula pată de lumină avea loc o înmulţire frenetică a acestor organisme. Răsturnînd toate legile arhicunoscute pe care Persikov le ştia ca pe propriile buzunare, amoebele se înmulţeau cu viteza fulgerului. Ele se divizau şi, în decurs de cîteva secunde, deveneau organisme complet mature, capabile la rîndul lor să se multiplice instantaneu. În interiorul razei, ca şi în interiorul discului, se creă o înghesuială şi apăru inevitabil lupta pentru existenţă. Nou-născuţii se aruncau cu ferocitate unii asupra celorlalţi, se sfîşiau şi se înghiţeau reciproc. În curînd, locul luptei fu presărat cu cadavre. Supravieţuiau doar cei mai buni şi mai puternici. Aceştia din urmă erau însă de-a dreptul înspăimîntători. În primul rînd, depăşeau ca dimensiuni orice amoebă normală şi în al doilea rînd erau foarte agresivi şi deosebit de agitaţi. Mişcările lor erau fulgerătoare, pseudopodele lor erau foarte lungi şi operau cu ele, fără exagerare, ca nişte caracatiţe.

În seara următoare, profesorul, palid şi supt la faţă, nemîncat, surescitîndu-se doar cu ţigările răsucite cu mîna, studia atent noua generaţie de amoebe, iar în a treia zi trecu la studiul fascicolului de lumină.

Gazul ardea încetişor în arzător, din nou pe stradă se auzea agitaţie şi profesorul, otrăvit de a suta ţigară, cu ochii pe jumătate închişi, se lăsă obosit pe spătarul trepiedului.

— Da, acum totul este clar. Le-a înviat raza de lumină. Este un fascicol de lumină nestudiat încă de nimeni. Trebuie stabilit mai întîi dacă provine din lumina solară sau din cea electrică, mormăi ca pentru sine Persikov.

În decursul nopţii următoare totul se lămuri. La trei microscoape, Persikov obţinu trei raze, de la lumina soarelui nu obţinu nici una şi spuse:

— E de presupus că nu se găseşte în spectrul solar... hm, înseamnă că nu poate fi obţinut decît de la lumina electrică. Privi cu drag globul mat din tavan, se însufleţi şi-l chemă în cabinet pe Ivanov. Îi povesti totul şi-i arătă amoebele.

Docentul Ivanov fu uluit, realmente zdrobit: cum de un lucru atît de simplu ca această rază de lumină nu a fost observat mai demult, fir-ar al naibii să fie! Măcar de cineva, oricine, măcar şi de el, Ivanov... e ceva nemaipomenit! Priviţi numai...!

— Ia priviţi, Vladimir Ipatievici! – spunea Ivanov lipind cu groază ochiul de ocular – priviţi ce se petrece aici?! Cresc sub ochii mei... Ia uitaţi-vă...

— Le studiez deja de trei zile, răspunse însufleţit Persikov.

Apoi, între cei doi avu loc o conversaţie, esenţa căreia se reducea la următoarele: docentul Ivanov se angajează să construiască din lentile şi oglinzi un aparat optic în interiorul căruia să se poată obţine raza cu pricina, însă la dimensiuni mai mari şi în afara microscopului. Ivanov speră, este convins că totul este extrem de simplu. El va

obţine fascicolul de lumină, iar Vladimir Ipatievici nu are de ce să se îndoiască de rezultat. Aici însă ajunseseră la o problemă delicată.

— Piotr Stepanovici, cînd voi publica lucrarea o să menţionez că realizarea aparatului vă aparţine, interveni Persikov, simţind că trebuie să iasă din impas.

— O, dar aceasta n-are nici o importanţă... Deşi, bineînţeles...

Şi impasul fu depăşit. Din acest moment, raza puse stăpînire şi pe Ivanov. În timp ce Persikov, slăbit şi epuizat, îşi petrecea zilele şi nopţile la microscop, Ivanov trebăluia în cabinetul de fizică plin de lămpi strălucitoare, combinînd lentile şi oglinzi. Îl ajuta şi un mecanic.

La cererea Comisariatului poporului pentru instrucţiunea publică, Persikov primi din Germania trei colete care conţineau oglinzi convexe, concave şi chiar nişte sticle şlefuite concav-convexe. Totul se sfîrşi cînd Ivanov termină construcţia aparatului şi reuşi să obţină în interiorul acestuia raza roşie. Şi pe drept cuvînt o obţinuse cu măiestrie: fascicolul era gros, vreo 4 centimetri diametru, ascuţit şi puternic.

Pe data de 1 iunie aparatul fu instalat în cabinetul lui Persikov, care începu, frenetic, experienţe cu ouă de broască expuse la raza roşie. Experienţele dădură rezultate fantastice. În decurs de 48 de ore din ouă ieşiră sute de mormoloci. Dar aceasta nu reprezenta nimic în comparaţie cu faptul că în decurs de o zi se transformară în broaşte, şi încă în nişte broaşte agresive şi nesăţioase, astfel că jumătate dintre ele fură pe loc halite de cealaltă jumătate. În schimb, cele rămase în viaţă începură de îndată să depună ouă şi peste două zile apăru o nouă generaţie de nenumărate broaşte, fără nici o intervenţie din partea razei roşii. În cabinetul omului de ştiinţă se petrecea ceva de nedescris: mormolocii se împrăştiau prin întreg institutul, prin terariu şi chiar pe podele;

prin toate ungherele broaştele orăcăiau zgomotos în cor, ca pe malul bălţii. Pankrat, care şi-aşa se cam ferea de Persikov ca de foc, nutrea acum un singur sentiment faţă de el: groază nebună. Peste o săptămînă, însuşi savantul simţi că înnebuneşte. Institutul se umplu cu miros de eter şi cianură de potasiu, iar Pankrat era cît pe-aci să se otrăvească, fiindcă-şi scosese masca mai devreme decît trebuia. Într-un sfîrşit, generaţia de locuitori ai bălţii fu nimicită, iar cabinetele aerisite.

Persikov îi spuse lui Ivanov:

— Să ştiţi, Piotr Stepanovici, că acţiunea fascicolului asupra deuteroplasmei şi în general asupra celulei-ou este uluitoare.

Ivanov, un gentleman, de altfel, rece şi reţinut, îl întrerupse pe profesor pe un ton neobişnuit:

— Vladimir Ipatievici, de ce vă pierdeţi în detalii, ce deuteroplasmă?!... Să o spunem deschis: aţi descoperit ceva nemaiauzit; făcu un efort şi reuşi să stoarcă din el: profesore Persikov, aţi descoperit raza vieţii!

O nuanţă de culoare abia perceptibilă apăru în obrajii palizi şi neraşi ai lui Persikov.

— Ei, nu, nici chiar aşa, mormăi el.

— Dumneavoastră, continuă Ivanov, vă veţi acoperi de glorie... Simt că ameţesc. Înţelegeţi, Vladimir Ipatievici, continuă el pătimaş, eroii lui Wells[6] sînt nişte mofturi în comparaţie cu dumneavoastră... Iar eu care credeam că-s poveşti... Vă amintiţi de *Hrana zeilor*?

— A, parcă era un roman, răspunse Persikov.

— Da, da... Dumnezeule, dar e foarte cunoscut!

— Am uitat, răspunse Persikov, ştiu că l-am citit, dar am uitat despre ce era vorba.

— Cum adică aţi uitat, priviţi aici – Ivanov ridică de pe masa de sticlă un broscoi de dimensiuni incredibile, cu pîntecul umflat. Chiar după moarte, botul broaştei păstra aceeaşi expresie feroce – este de-a dreptul monstruos!

Capitolul IV
Preoteasa Drozdova

Dumnezeu ştie, ori Ivanov era vinovat, ori poate veştile senzaţionale se propagă singure prin aer, dar, îndată, în Moscova cea enormă şi clocotitoare se răspîndi vestea despre raza roşie şi profesorul Persikov. E drept, cam în treacăt şi oarecum nelămurit. Ştirea despre descoperirea cea miraculoasă apărea ba ici, ba colo, prin capitala inundată de lumină, pînă cînd, la un moment dat, cam pe la mijlocul lui iulie, pe pagina a 20-a a ziarului *Izvestia*, la rubrica „Noutăţi ale ştiinţei şi tehnicii“ apăru o scurtă însemnare care se referea la raza roşie. Era spus, foarte ceţos, cum că un renumit profesor al Universităţii a IV-a ar fi descoperit o rază capabilă să accelereze înmulţirea organismelor inferioare, însă raza ar mai trebui verificată. Numele profesorului era, desigur, greşit: în loc de Persikov, fusese tipărit „Pevsikov“.

Ivanov aduse ziarul şi îi arătă lui Persikov notiţa:

— „Pevsikov“, bombăni Persikov trebăluind cu aparatul prin cabinet, de unde naiba au mai aflat toate astea?

Dar, vai, greşeala de tipar nu-l salvă pe Persikov de evenimentele care urmau să se petreacă începînd chiar de a doua zi. Aceste evenimente aveau să-i tulbure întreaga existenţă.

Pankrat, după ce în prealabil bătu la uşă, intră în cabinet şi îi înmînă lui Persikov o carte de vizită superbă, pe hîrtie cretată.

— E dincolo, adăugă timid Pankrat.

Pe cartea de vizită era scris cu litere elegante:

Alfred Arkadievici Bronski

Colaborator al revistelor moscovite *Focul roşu Ardeiul roşu*, *Revista roşie*, *Reflectorul roşu*

şi al ziarului *Moscova roşie de seară*.

— Trimite-l la dracu', spuse monoton Persikov şi aruncă de pe masă cartea de vizită.

Pankrat se întoarse şi ieşi, dar peste 5 minute veni înapoi cu o expresie suferindă pe faţă, cu un al doilea exemplar al aceleiaşi cărţi de vizită.

— Îţi baţi joc de mine? scrîşni din dinţi Persikov şi pe dată deveni ameninţător.

— Zice că-i de la G.P.U.[7], răspunse pălind Pankrat.

Persikov apucă cu o mînă cartea de vizită, pe care fu cît pe-aci să o rupă, iar cu cealaltă zvîrli penseta pe masă. Pe cartea de vizită era scris cu litere buclate: „Vă rog foarte mult, şi îmi cer scuze, să mă primiţi, mult stimate profesore, doar 3 minute pentru sarcina socială a presei şi în calitate de colaborator al revistei satirice *Corbul roşu*, editată de G.P.U."

— Ia cheamă-l încoace, spuse Persikov sufocîndu-se.

De după spinarea lui Pankrat apăru instantaneu un tinerel proaspăt ras, cu o faţă unsuroasă. Ce te uimea la el erau sprîncenele, veşnic ridicate, de parc-ar fi fost un chinez, cu ochii ca nişte agate care nu-şi priveau interlocutorul, nici măcar preţ de o secundă. De îmbrăcat, era îmbrăcat fără cusur şi în ton cu moda. Avea un sacou îngust şi lung pînă la genunchi, pantaloni foarte largi şi îngustaţi la gleznă, precum şi o pereche de ghete, enorm de late, cu vîrfurile ca nişte copite. În mînă ţinea un bastonaş, pălăria ţuguiată şi un blocnotes.

— Ce doriţi? – întrebă Persikov pe un ton care-l făcu pe Pankrat să dispară imediat după uşă – doar vi s-a spus că sînt ocupat?

În loc de răspuns, tînărul făcu două plecăciuni în faţa profesorului, una pe stînga, după care încă una, pe dreapta, apoi făcu ochii roată prin cabinet şi, instantaneu, în blocnotes apăru o notiţă.

— Sînt ocupat, spuse profesorul privind cu scîrbă la ochii musafirului, dar fără nici un efect, căci privirea nou-venitului nu putea fi surprinsă.

— Mii de scuze, mult stimate profesore, rosti tînărul cu o voce ascuţită, mii de scuze că am îndrăznit să vă răpesc din preţiosul dumneavoastră timp. Însă ştirea despre descoperirea dumneavoastră epocală, care a produs vîlvă în întreaga lume, obligă revista noastră să vă cerem cîteva lămuriri.

— Ce fel de lămuriri în întreaga lume? gemu Persikov cu glas piţigăiat şi îngălbeni. Nu sînt obligat să dau nimănui nici un fel de lămuriri... Sînt ocupat, groaznic de ocupat.

— La ce lucraţi? întrebă dulceag tînărul şi mai făcu o însemnare în carnet.

— Păi eu... De ce? Vreţi să publicaţi ceva?

— Da, răspunse tinerelul şi-ncepu să noteze cu repeziciune în carneţel.

— În primul rînd, n-am de gînd să public nimic pînă nu sfîrşesc cercetările... Cu atît mai mult în ziarele dumneavoastră... În al doilea rînd, de unde cunoaşteţi toate acestea? şi Persikov se simţi pierdut.

— Este adevărată ştirea că aţi descoperit raza vieţii noi?

— Ce fel de viaţă nouă, se îndîrji profesorul, ce tot îndrugaţi la prostii? Raza pe care o cercetez nu este nici pe departe studiată şi, în general, nu cunoaştem încă nimic despre ea! Există posibilitatea ca această rază să mărească vitalitatea protoplasmei...

— De cîte ori? întrebă repezit tînărul.

Persikov era definitiv pierdut... Ce tip! ... Naiba ştie!

— Ce-i cu întrebările astea meschine?... Ei, să presupunem că de 1 000 de ori!...

În ochii tînărului se aprinse o bucurie de răpitor.

— Se obţin organisme gigantice, nu-i aşa?

— Aiurea! E adevărat, cele obţinute de mine sînt mai mari decît cele obişnuite... Au şi unele proprietăţi noi... bine, dar ceea ce e important nu e dimensiunea, ci viteza incredibilă cu care se înmulţesc.

Persikov simţi că îşi făcuse singur rău şi se îngrozi.

Tînărul umpluse o pagină întreagă şi începuse deja una nouă.

— Doar n-o să scrieţi asta! gemu Persikov disperat, dîndu-se bătut şi simţind că este în mîinile tînărului, ce tot scrieţi acolo?

— E adevărat că în decurs de 48 de ore din nişte ouă, din nişte icre se pot obţine două milioane de mormoloci?

— Din ce cantitate? strigă ca turbat Persikov, făcîndu-se iar alb la faţă, aţi văzut vreodată cum arată un ou... să zicem, ouăle de broască?

— Dintr-o litră? întrebă tînărul fără să se intimideze.

Persikov deveni stacojiu.

— Aşa se măsoară icrele? Ptiu! Ce tot trăncăniţi? Deşi... desigur, dacă iei o litră de ouă de broască... atunci, desigur... drace, în fine cam atîţia mormoloci ar ieşi, poate chiar mai mulţi.

Ochii tînărului se aprinseră ca nişte briliante şi dintr-o trăsătură de condei mai umplu o pagină.

— E adevărat că aceasta va revoluţiona zootehnia în întreaga lume?

— Ce-i cu întrebările acestea gazetăreşti? spuse Persikov, şi, în general, nu vă permit să publicaţi nişte prostii. Pe mutra dumitale se vede că scrieţi numai porcării!

— Aş vrea o poză de-a dumneavoastră, profesore, vă rog mult, murmură tînărul şi închise blocnotesul.

— Fotografia mea? În revistuţele voastre? Împreună cu bazaconiile pe care le publicaţi? Nu, nu, nu... şi, apoi, sînt ocupat... vă rog!

— Măcar una veche, o să v-o returnăm imediat.

— Pankrat! zbieră turbat profesorul.

— Respectele mele, spuse tînărul şi dispăru.

În locul lui Pankrat, de după uşă se auzi un zgomot străin şi sacadat de mecanism, ca şi cum cineva călca cu nişte potcoave pe podea. În cabinet intră un individ enorm de gras, îmbrăcat în bluză şi pantaloni croiţi din pînză de plapumă. Piciorul lui stîng era de fapt o proteză care trosnea şi scrîşnea; în mînă ducea o servietă. Faţa lui rotundă şi bărbierită, plină, parcă, de piftie gălbuie, radia un zîmbet binevoitor. Individul se înclină, milităreşte, în faţa profesorului şi, de îndată, proteza trosni ca un arc. Persikov înlemni.

— Domnule profesor, începu necunoscutul cu o voce plăcută şi răguşită, iertaţi, vă rog, un biet muritor de rînd care v-a tulburat solitudinea.

— Sînteţi reporter? întrebă Persikov. Pankrat!

— Deloc, domnule profesor, răspunse grăsanul, permiteţi-mi să mă prezint: căpitan de cursă lungă şi colaborator al ziarului *Curierul industriei* de pe lîngă Consiliul de Miniştri.

— Pankrat! strigă isteric Persikov şi de îndată sună telefonul. Pankrat! repetă profesorul. Alo!

— Ferzeihen Sie bitte, Herr Professor, răspunse răguşit telefonul în germană, das ich störe. Ich bin Mitarbeiter des *Berliner Tageblatt*[8]...

— Pankrat! urlă profesorul în receptor, bin momental sehr bescheftigt und kann Sie jetzt nicht empfangen![9]... Pankrat!!!

În acest timp la uşa de la intrare începu să sune soneria.

* * *

— Groaznica crimă din strada Bronnaia!!! strigau zeci de voci răguşite şi nefireşti, învîrtindu-se în noianul de lumini, printre roţi şi străfulgerări de faruri de pe pavajul înfierbîntat de soarele de iunie. Groaznica apariţie a ciumei găinilor semnalată la preoteasa Drozdova[10] cu portretul

acesteia!... Groaznica descoperire a razei vieţii de către profesorul Persikov!!

Persikov ţîşni înainte şi fu cît pe-aci să fie călcat de un automobil pe strada Mohovaia. Înhăţă cu furie unul dintre ziare.

— 3 copeici, cetăţene! strigă băieţelul, care se retrăsese înspre aglomeraţia de pe trotuar, zbierînd din nou: *Moscova roşie de seară*, descoperirea razei X!!

Persikov, uluit, desfăcu ziarul şi se lipi de stîlpul felinarului. De pe pagina a 2-a, în stînga sus, într-un chenar gros, privea spre el un chip chel, cu ochi nevăzători şi cu falca atîrnînd, desigur rod al activităţii artistice a lui Alfred Bronski. „V.I. Persikov, descoperitorul enigmaticei raze roşii“ – glăsuia inscripţia de sub desen.

Mai jos, sub titlul „Enigma mondială“, articolul începea cu cuvintele:

„Luaţi loc, ne spuse cu amabilitate experimentatul savant Persikov...“

Sub articol urma semnătura:

„Alfred Bronski (Alonzo)“.

Deasupra clădirii Universităţii apăru o lumină verde, şi pe cer se iviră deodată cuvintele de foc *Ziarul vorbitor*. Într-o clipă, mulţimea umplu pînă la refuz strada Mohovaia.

„Luaţi loc!!! – urlă din difuzorul de pe acoperiş o voce insuportabilă, ascuţită, identică cu vocea, amplificată de mii de ori, a lui Alfred Bronski – ne spuse cu amabilitate experimentatul savant Persikov. De mult doream să încunoştinţez proletariatul moscovit de rezultatele descoperirii mele...“

În spatele lui Persikov se auzi un molcom scîrţîit de mecanism şi el simţi cum cineva îl trage de mînecă. Întorcîndu-se, zări faţa galbenă a proprietarului protezei mecanice. Ochii acestuia erau înlăcrimaţi, iar buzele îi tremurau.

— Mie, domnule profesor, n-aţi binevoit să-mi vorbiţi despre uimitoarea dumneavoastră

descoperire, spuse el cu tristeţe şi suspină adînc. S-au dus cele cincisprezece ruble ale mele[11].

Grăsanul privea cu jale spre difuzorul de pe acoperişul universităţii, de unde, ca dintr-o gură neagră, vocifera invizibilul Alfred. Lui Persikov i se făcu milă de grăsan.

— Eu, mormăi el, prinzînd cu ură cuvintele care se prăvăleau din cer, nu i-am spus ăluia nici un „luaţi loc“! Este pur şi simplu un impertinent, un ins de o neruşinare cu totul ieşită din comun! Scuzaţi-mă, dar cînd intră peste tine cineva, şi mai ai şi de lucru... Bine, eu nu vorbesc despre dumneavoastră...

— Domnule profesor, poate îmi puteţi da măcar descrierea aparatului? spuse mecanic, pe un ton linguşitor şi trist – doar acum vă este totuna...

— Dintr-o litră de icre se obţine în decurs de trei zile un număr incomensurabil de mormoloci, urlă omul invizibil din difuzor.

— Tu-tu, claxonau grav automobilele de pe strada Mohovaia.

— O, ho, ho... Ia te uită! O, ho, ho, foşnea gloata, ridicînd capetele.

— Ce ticălos! Zi şi dumneata! spuse Persikov, tremurînd de furie şi fierbînd, apoi, către omul mecanic: ei, poftim, cum vă place? o să-l reclam!

— Revoltător! fu de acord grăsanul.

Un fulger orbitor, violet, îl izbi în ochi pe profesor şi pentru o clipă totul din jur păru că se aprinde: felinarul, pavajul străzii, zidurile galbene şi feţele curioase.

— Pe dumneavoastră vă fotografiază, domnule profesor, şopti grăsanul entuziasmat şi se agăţă de braţul lui Persikov ca o halteră. În aer se auziră scrîşnete metalice.

— La dracu’ cu voi toţi! strigă Persikov, smulgîndu-se din gloată şi tîrînd haltera după el.

— Hei, taxi! În strada Precistenka!

O maşinuţă coşcovită şi bătrînă, de construcţie 1924, se opri duduind lîngă trotuar. Profesorul

încercă să urce în cabină, străduindu-se să se dezlipească de grăsan.

— Mă incomodezi, se răţoi el, acoperindu-şi ochii de fulgerele violete.

— Aţi citit? Ce strigă?... Profesorul Persikov şi copiii lui au fost înjunghiaţi în strada Malaia Bronnaia! se auziră strigăte din gloată.

— N-am copii de nici un fel, pui de căţea ce sînteţi! urlă Persikov şi deodată intră în obiectivul unui aparat care-l fulgeră din profil, cu gura deschisă şi ochii furioşi.

— Krh... tu, krh... tu, tuşi taxiul şi se înfipse în mulţime.

Grăsanul şedea deja în cabină şi-i încălzea şoldul profesorului.

Capitolul V
Întîmplarea cu găinile

Într-un orăşel prăpădit de provincie, care se numea cîndva Troiţk, actualmente Steklovsk, din gubernia Kostroma, judeţul Steklovsk, în pridvodul unei căsuţe din strada Karl Radek[12], fostă Sobornaia, ieşi o femeie cu năframă, îmbrăcată în rochie cenuşie de stambă imprimată şi începu să plîngă în hohote. Această femeie era văduva fostului protoiereu Drozdov, de la fosta catedrală. Plîngea aşa cu foc, încît, în curînd, în geamul căsuţei de vizavi apăru chipul unei alte femei, cu năframă de mohair; zărind-o pe cea care plîngea, aceasta exclamă:

— Ce-i, Stepanovna, încă una?

— A şaptesprezecea! răspunse, înecată în plîns, fosta Drozdova.

— Aoleu, se tîngui şi clătină din cap femeia cu năframă de mohair, ce-o mai fi şi aiasta? S-o fi mîniat Cel-de-Sus, pe cuvînt! Şi chiar a pierit?

— Haide şi vezi, Matriona, mormăi preoteasa suspinînd adînc şi prelung, hai să vezi ce-i cu ea!

Se auzi zgomotul portiţei strîmbe şi cenuşii, paşii desculţi ai femeii traversară movilele prăfuite ale uliţei şi preoteasa înlăcrimată o conduse pe Matriona spre ograda cu păsări.

Trebuie spus că văduva părintelui protoiereu Savvati Drozdov, răposat în anul 1926 din motive de supărare antireligioasă, nu se lăsase copleşită, ci pusese bazele unei minunate crescătorii de găini. De îndată ce treburile văduvei începură să meargă bine, i se aplică un asemenea impozit, încît creşterea găinilor fu cît pe-aci să dispară complet, dacă nu ar fi intervenit nişte oameni inimoşi. Aceştia o lămuriră pe văduvă să dea o declaraţie către autorităţile locale, din care să reiasă că ea, văduva, a pus bazele unei cooperative avicole, din care făceau parte Drozdova în persoană, slujnica ei devotată, Matrioşka, precum şi nepoata cea surdă a văduvei. Impozitul fu ridicat, iar creşterea găinilor înflori într-atît, încît în anul 1928, în curtea plină de praf, mărginită pe toate părţile de coteţe, puteai vedea pînă la 250 de găini o dată, printre care, chiar şi din rasa Cochinchina.

Ouăle văduvei apăreau în fiecare duminică în piaţa din Steklovsk, comerţ cu astfel de ouă se făcea şi la Tambov, iar uneori apăreau chiar în vitrinele de sticlă ale fostului magazin al proprietarului Cicikin, „Caşcaval şi unt“, din Moscova.

Şi iată că a 17-a la număr, moţata favorită din rasa Brahmaputra, păşea prin ogradă şi vărsa. „Er... rr... url... go-go-go“, făcea găina şi-şi ridica ochii trişti spre soare, de parcă l-ar fi privit pentru ultima oară. Pe sub ciocul găinii, unul dintre membrii cooperativei, Matrioşka, ţopăia pe vine, ţinînd în mînă o cană cu apă.

— Moţato, scumpo, pui, pui, pui... bea apică, o implora Matrioşka şi urmărea ciocul găinii cu cana de apă, însă moţata nu voia să bea. Găina căscă ciocul larg şi ridică în sus capul, apoi începu să verse sînge.

— Sfinte Iisuse! strigă invitata, lovindu-se cu palmele peste şolduri, ce-o mai fi şi aiasta? Ăsta-i sînge de rană. Să mă bată Cel-de-Sus, niciodată n-am văzut găină să aibă greţuri ca omu'!

Aceste cuvinte fură cuvintele de prohod pentru biata moţată, care se răsuci pe-o parte, căzu, izbi neajutorată cu ciocul în praf şi-şi dădu ochii peste cap. Apoi se răsturnă pe spate, întinse picioarele şi nu mai mişcă. Matrioşka începu să plîngă cu voce groasă şi răsturnă cana: văduva – preşedinta cooperativei – plînse şi ea, iar invitata se aplecă spre urechea văduvei şi-i şopti:

— Stepanovna, să mă trăsnească de nu-i aşa, dar eu cred că găinile tale sînt deocheate. Cine-a mai văzut aşa ceva! Nici nu sînt aşa boli la găini! Cineva ţi-a deocheat găinile.

— Duşmanii mei! exclamă preoteasa spre cer. Ce-or mai fi vrînd, să mă-ngroape de vie?

Răspunsul la întrebare fu un cîntat asurzitor de cocoş, apoi din coteţ ieşi un cocoş năpîrlit şi uscăţiv, cu mersul ca de beţiv ieşit din crîşmă. El le aruncă o privire sălbatică, tropăi pe loc, îşi desfăcu aripile ca un uliu, dar nu zbură, ci începu să alerge în cerc, ca un cal ţinut cu frînghia. La a treia roată el se opri, vărsă şi începu să horcăie răguşit. După ce lăsă pete de sînge de jur împrejur, se răsturnă pe spate şi-şi întinse picioarele spre soare ca pe nişte catarge. Curtea se umplu de vaiete de femei. Din coteţe se auziră cotcodăceli agitate, bătăi de aripi şi vînzoleală.

— Ascultă-mă pe mine că e deochi! spuse triumfătoare invitata. Ia cheamă pe părintele Serghie să ţină o slujbă.

La 6 seara, cînd soarele coborîse ca un chip de foc printre tulpinile tinere de floarea-soarelui, părintele Serghie, preotul bisericii, tocmai terminase rugăciunea şi acum dezbrăca epitrahilul. Capete de curioşi se înălţau prin gărduleţul vechi şi se iţeau prin deschizături. Văduva, îndurerată, îmbrăţişă crucea şi udă cu lacrimi hîrtia portocalie

şi mototolită de o rublă pe care apoi i-o întinse părintelui. Acesta suspină şi făcu o remarcă referitoare la faptul cum că „noi… l-am mîniat pe Cel-de Sus“. Pe chipul părintelui se putea citi că ştie de ce s-a mîniat Cel-de Sus, însă nu poate să spună.

Apoi mulţimea din uliţă se împrăştie şi, deoarece găinile se culcă devreme, nimeni n-avea să afle că la vecinul văduvei Drozdova pieriseră deja 3 găini şi un cocoş, chiar în coteţ. Avuseseră aceleaşi simptome ca şi găinile Drozdovei, dar moartea le surprinsese în linişte în coteţul încuiat. Cocoşul se prăbuşise cu capul în jos şi pierise. În ce priveşte coteţele văduvei, acestea erau învăluite într-o linişte de moarte, iar cadavrele înţepenite ale păsărilor zăceau în mormane.

Oraşul fu trezit de dimineaţă ca de tunet, căci întîmplarea luase proporţii monstruoase şi stranii. Pe strada Karl Radek, către amiază, mai supravieţuiseră doar 3 găini, cele de la căsuţa izolată unde-şi închiriase camera inspectorul financiar de la judeţ, dar, în curînd, pieriră şi acestea. Spre seară orăşelul Steklovsk fierbea şi clocotea ca un stup; groaznicul cuvînt „epidemie“ era pe buzele tuturor. Numele Drozdovei nimeri în paginile ziarului local *Luptătorul roşu* sub titlul „O ciumă a găinilor?“, iar de acolo ajunse la Moscova.

* * *

Viaţa de zi cu zi a profesorului Persikov căpătă o tentă ciudată, neliniştită şi tulburată; într-un cuvînt, era imposibil să lucreze într-o astfel de ambianţă. A doua zi după ce scăpă de Alfred Bronski, fu nevoit să-şi decupleze telefonul din cabinet. Seara, trecînd cu tramvaiul pe strada Ohotnîi, îşi văzu chipul pe ecranul de pe acoperişul unei clădiri masive cu inscripţia *Ziarul muncitoresc*. Era chiar el, zbătîndu-se să urce în cabina taxiului, iar de braţul lui se agăţase bila mecanică îmbrăcată în plapumă. Pe ecranul alb de

pe acoperiş, imaginea tremurîndă se schimbă brusc şi profesorul reapăru în ipostaza în care se apăra cu pumnii de fulgerele aparatelor de fotografiat. Imediat răsăriră nişte slove de foc: „Profesorul Persikov, călătorind cu automobilul, dă explicaţii renumitului nostru reporter, căpitan Stepanov“. Şi într-adevăr, apăru imaginea automobilului care străbătea strada Volhonka trecînd pe lîngă Catedrala Mîntuitorului. În cabină se zbătea profesorul, avînd întipărită pe faţă expresia unui lup încolţit.

— Diavoli, nu oameni, mormăi printre dinţi zoologul şi trecu mai departe.

În aceeaşi zi, seara, reîntors acasă, în strada Precistenka, zoologul primi de la menajera Maria Stepanovna 17 bilete cu numere de telefon, de la cei care-l căutaseră în lipsa lui. Maria Stepanovna îi declară că fusese un adevărat chin. Profesorul vru să rupă biletele, dar se opri, pentru că în dreptul unuia dintre nume văzu scris: „Comisariatul poporului pentru sănătate“.

— Ce-i asta? spuse uluit profesorul cel ciudat, ce naiba i-o fi apucat?

La zece şi un sfert seara sună soneria şi profesorul fu nevoit să discute cu un individ îmbrăcat impecabil. Ceea ce-l făcu pe profesor să-l primească fusese cartea de vizită pe care scria (fără a specifica numele): „Şeful plenipotenţiar al reprezentanţelor comerciale străine din Republica Sovietelor“.

— Lua-l-ar dracu’! mîrîi Persikov aruncînd pe postavul verde lupa şi nişte diagrame şi-i spuse Mariei Stepanovna: Chemaţi-l în cabinet pe plenipotenţiarul ăsta.

— Cu ce vă pot fi de folos? – întrebă Persikov pe un ton care-l făcu pe şef să tresară. Persikov îşi mută ochelarii de pe nas pe frunte, apoi iarăşi pe vîrful nasului şi-l studie cu atenţie pe vizitator.

Nou-venitul strălucea tot, de la pantofii de lac pînă la pietrele preţioase din inele, iar în ochiul

drept avea un monoclu. „Ce mutră scîrboasă“, gîndi involuntar Persikov.

Oaspetele începu discuţia pe ocolite, ceru permisiunea de a aprinde un trabuc şi Persikov se văzu în situaţia neplăcută de a-l invita să ia loc. În continuare musafirul îşi ceru un milion de scuze pentru că venise cam tîrziu, „dar… domnul profesor nu poate fi pri… hi-hi… pardon, găsit acasă“ (şi musafirul hohoti ca o hienă).

— Da, sînt ocupat! răspunse Persikov atît de scurt şi apăsat, încît musafirul fu traversat a doua oară de un fior.

Cu toate acestea, el şi-a permis să-l tulbure pe renumitul savant, timpul înseamnă bani, cum se spune, trabucul nu-l deranjează cumva pe profesor?

— Hmm…, răspunse mormăind nemulţumit Persikov, şi-a permis să…

— Totuşi profesorul Persikov a descoperit raza vieţii, nu-i aşa?

— Pentru Dumnezeu, ce fel de viaţă? Astea-s născocirile ziariştilor! se animă Persikov.

— O, nu, hi-hi-hi… el înţelege perfect acea veridică modestie care reprezintă virtutea adevăraţilor savanţi… Tocmai au sosit nişte telegrame… În capitalele lumii, cum ar fi, spre exemplu, la Varşovia sau la Riga, se cunosc deja experienţele. Numele profesorului Persikov se află pe buzele întregii omeniri… Întreaga lume urmăreşte cu răsuflarea tăiată experienţele profesorului Persikov… Dar, vai, toţi cunosc perfect de bine viaţa grea a savanţilor din Rusia Sovietică… *Antr nu sua di*…[13] Nu ne aude nimeni?… Aici nu este preţuită munca ştiinţifică, de cercetare, tocmai de acea el dorea să discute cu profesorul... O anume putere occidentală oferă profesorului Persikov un ajutor complet dezinteresat pentru desfăşurarea cu succes a lucrărilor sale de laborator. Ce rost are să baţi mătănii aici… cum se spune în Sfînta Scriptură…

Acel stat cunoaşte bine greutăţile incomensurabile pe care le-a străbătut profesorul în anii 1919 şi 1920 în timpul acelei hi-hi-hi revoluţii. Se înţelege însă, totul trebuie să rămînă secret… dacă profesorul va informa puterea occidentală despre rezultatul cercetărilor, atunci statul respectiv îl va finanţa pe profesor… Domnul profesor a construit un aparat optic, nu-i aşa, ce interesant ar fi de văzut planurile de construcţie a aparatului…

Şi deodată musafirul scoase din buzunarul interior al hainei un teanc de bancnote nou-nouţe…

5 000 de ruble sînt un fleac, dar domnul profesor le poate primi imediat ca un avans… nici măcar de semnătură nu-i nevoie… dacă profesorul ar deschide vorba despre vreo chitanţă, l-ar putea jigni pe şeful plenipotenţiar…

— Afară!!! răcni Persikov pe un ton atît de înspăimîntător, încît pianul din hol tresări pe clapele notelor celor mai înalte.

Musafirul dispăru atît de repede, încît peste un minut însuşi Persikov începu să se întrebe dacă nu avusese cumva o halucinaţie.

— Galoşii lui?! urlă Persikov peste puţin timp, cînd intră în hol.

— Dînsul i-a uitat, răspunse tremurînd Maria Stepanovna.

— Aruncă-i!

— Cum să-i arunc? Poate vine după ei?!

— Predă-i comitetului de locatari. Cu semnătură. Să nu-i văd. La comitetul de locatari! Să ia în primire galoşii spionului.

Maria Stepanovna, făcîndu-şi cruce, luă galoşii eleganţi de piele şi-i duse afară. După ce ieşi, rămase un timp în faţa uşii, apoi îi ascunse într-o debara.

— I-ai predat? întrebă furios Persikov.

— Predat.

— Chitanţa unde-i?

— Vladimir Ipatievici, preşedintele comitetului e analfabet, cum o să…

— Imediat. Acum. Pe loc. Să fie. Chitanţă. Cu semnătură. În locul lui poate să semneze orice alt ticălos ştiutor de carte!

Maria Stepanovna clătină din cap şi se întoarse într-un sfert de oră cu următorul bilet: „Primit fond, de la prof. Persikov 1 (una) per. gal. Kolesov“.

— Asta ce mai e?

— Un jeton.

Persikov călcă în picioare jetonul, iar chitanţa o ascunse sub prespapier. Deodată un gînd negru îi întunecă fruntea teşită. Se avîntă spre telefon, îl trezi pe Pankrat şi-l întrebă dacă „totul e în ordine acolo“. Pankrat mugi în receptor ceva aproximativ, din care se putea deduce că totul era în ordine. Dar Persikov se linişti doar pentru o clipă. Apoi se agăţă din nou de telefon şi spuse:

— Daţi-mi, vă rog, aia, cum îi zice, Lubianka[14]. Mersi… nu ştiu cui trebuie să mă adresez... se perindă pe la mine nişte indivizi suspecţi în galoşi, da... sînt profesorul Universităţii a IV-a, Persikov…

Deodată convorbirea se întrerupse brusc. Persikov se îndepărtă de telefon, mormăind între dinţi cuvinte ireproductibile.

— Vreţi ceai, Vladimir Ipatievici? întrebă timid Maria Stepanovna, deschizînd uşa cabinetului.

— Nu vreau nici un fel de ceai… hmm... lua-i-ar dracu’ pe toţi… parc-au turbat, nu alta.

Peste exact 10 minute profesorul primi în cabinet noi oaspeţi. Unul dintre ei, plăcut, rubicond şi foarte delicat, era îmbrăcat într-o tunică militară modestă şi pantaloni de cavalerist. Pe nas i se sprijinea un pince-nez ca un fluture de cristal. În mare, amintea de un înger cu cizme de lac. Al doilea era foarte sumbru, îmbrăcat în civil, dar hainele civile păreau că-l stînjenesc. Cel de-al treilea se manifestă oarecum diferit: el nu intră în

cabinetul profesorului, ci rămase în anticamera întunecoasă. Cu toate acestea, de acolo avea o vizibilitate optimă asupra cabinetului luminat, străbătut de vinişoare de fum.

Faţa celui de-al treilea, îmbrăcat tot în civil, era împodobită, de asemenea, de un pince-nez fumuriu.

Cei doi din cabinet îl torturară literalmente pe Persikov cu întrebări referitoare la cele 5 000 de ruble, studiind în acelaşi timp cartea de vizită şi cerînd profesorului să le reproducă înfăţişarea musafirului.

— Dracu' să-l ia, bombăni Persikov, scîrboasă mutră. Un degenerat.

— N-avea cumva un ochi de sticlă? întrebă cel scund, cu voce răguşită.

— Să-l ia dracu'! Adică nu, nu era de sticlă, că-i fugeau ochii în toate părţile.

— Rubinstein? se adresă îngerul pe un ton calm şi interogativ către piticul în civil. Acesta însă se încruntă şi clătină negativ din cap.

— Rubinstein nu dă, de obicei, fără chitanţă, în nici un caz, bolborosi el, nu, nu e mîna lui. Cred că e vorba de ceva mai serios.

Povestea cu galoşii trezi o explozie de interes din partea nou-veniţilor. Îngerul rosti doar cîteva cuvinte la telefon: „G.P.U. cheamă de urgenţă pe preşedintele comitetului de locatari Kolesov să vină cu galoşii în apartamentul profesorului Persikov“ şi îndată apăru Kolesov, palid şi cu galoşii în mînă.

— Vasenka! se adresă calm îngerul către cel care rămăsese în anticameră. Acesta se ridică leneş şi intră plictisit în cabinet. Sticlele fumurii îi ascundeau cu desăvîrşire ochii.

— Ce-i? întrebă el laconic şi somnoros.

— Galoşii.

Ochii fumurii alunecară pe galoşi; lui Persikov i se păru pentru o clipă că în acel ochi se desluşi o

privire ascuţită, deloc somnoroasă. Privirea însă se stinse instantaneu.

— Ei, ce zici, Vasenka?

Cel care răspundea apelativului Vasenka răspunse leneş.

— Ce „ei“? Sînt galoşii lui Pelenjkovski.

Pe loc asociaţia de locatari fu văduvită de donaţia profesorului Persikov. Galoşii dispărură într-o hîrtie de ziar. Îngerul îmbrăcat în tunică se bucură nespus, strînse mîna profesorului şi chiar rosti un mic *speech*, al cărui conţinut se rezuma la următoarele: acest gest face mare cinste profesorului… Profesorul poate fi liniştit… nimeni n-o să-l mai tulbure, nici la institut, nici acasă… se vor lua măsuri, aparatele sînt în afara oricărui pericol.

— N-aţi putea să-i împuşcaţi pe reporteri? întrebă Persikov privind peste ochelari.

Această întrebare îi înveseli grozav pe vizitatori. Nu numai piticul încruntat, ci chiar şi fumuriul din anticameră zîmbi. Îngerul, plin de strălucire, îi explică cum că, desigur… deocamdată… ar fi de dorit… dar, totuşi, presa… deşi, de altfel, un astfel de proiect există în Consiliul de Muncă şi Apărare…

— Dar canalia asta, care a fost la mine, cine era?

Deodată, toţi încetară să mai zîmbească, iar îngerul răspunse tulbure că o fi vreun afacerist mărunt, n-are rost să i se acorde prea multă atenţie… cu toate acestea, el îl roagă pe profesor să ţină strict secrete evenimentele acestei seri… După aceasta musafirii plecară.

Persikov se întoarse în cabinet, înapoi la diagrame, dar nu reuşi să se apuce de lucru. Telefonul sună şi o voce feminină îi propuse profesorului să ia în căsătorie o văduvă interesantă şi plină de temperament, care are un apartament de 7 camere. Persikov urlă în receptor:

— Vă sugerez să vă trataţi la profesorul Rossolimo[15]…, şi de îndată telefonul sună a doua oară.

Persikov se muie pe loc, pentru că de această dată era sunat direct din Kremlin de către o persoană sus-pusă, care se interesă în detaliu de munca lui Persikov şi îşi dezvălui intenţia de a vizita laboratorul. După ce puse receptorul în furcă, Persikov se şterse pe frunte de transpiraţie. În acel moment, din apartamentul de deasupra se auziră sunete înspăimîntătoare de trîmbiţă şi apoi urletele Walkiriilor[16] – radioul directorului Trustului Pîslei tocmai recepţiona spectacolul de la Bolşoi Teatr. În acordurile infernale care se prăvăleau din tavan, Persikov îi declară Mariei Stepanovna că-l va da în judecată pe director, că-i va distruge aparatul de radio, că va pleca din Moscova la mama dracului, pentru că, în mod evident, toţi au de gînd să-l omoare cu zile. Sparse lupa şi se culcă direct pe divanul din cabinet, adormind în acordurile delicate ale unui renumit pianist, purtate pînă la el, pe calea undelor, tocmai de la Bolşoi Teatr.

A doua zi îl întîmpinară noi surprize. Sosind la institut cu tramvaiul, Persikov întîlni la intrare un individ cu melon la modă pe cap. Respectivul îl studie atent pe Persikov, dar nu-l întrebă nimic şi de aceea Persikov îl răbdă. În anticameră însă, în afară de Pankrat, care era cam dezorientat, îl mai întîmpină încă un melon:

— Bună ziua, cetăţene profesor.

— Ce doriţi? întrebă Persikov pe un ton înfiorător, încercînd să-şi scoată pardesiul cu ajutorul lui Pankrat. Melonul îl lămuri că-şi face griji inutile. El, melonul, se află aici tocmai pentru a preîntîmpina insistenţele unor musafiri agasanţi… profesorul poate fi liniştit, atît uşile, cît şi geamurile laboratorului sînt asigurate. După care necunoscutul întoarse pentru o clipă reverul hainei, arătîndu-i profesorului un fel de insignă.

— Hm!… Trebuie să recunosc că ştiţi meserie, mugi Persikov şi adăugă cu naivitate, dar ce-o să mîncaţi aici?

Melonul zîmbi şi-i răspunse că se lucrează în schimburi şi deci va fi schimbat.

Trecură trei zile liniştite.

Profesorul fu vizitat de două ori de persoane din Kremlin şi o dată de studenţii pe care trebuia să-i examineze. Toţi picară examenul şi în ochii lor se putea citi clar că Persikov trezeşte în ei o frică de-a dreptul superstiţioasă.

— Să vă angajaţi controlori de bilete! Nu puteţi să urmaţi zoologia! se auzea din cabinet.

— E exigent? îl întrebă melonul pe Pankrat.

— Aoleu, Doamne fereşte – răspunse Pankrat. Chiar dacă o fi vreunul care să ia examenul, cînd iese, se clatină pe picioare. Îl trec şapte ape. Şi de îndată fuge la berărie.

Trei zile trecură deci pe neobservate, a patra zi însă fu readus la realitate de un glas ascuţit care răzbătu pînă la el din stradă.

— Vladimir Ipatievici! urlă glasul prin geamul deschis al cabinetului. Glasul avu noroc: Persikov obosise în ultimele zile. În acel moment se odihnea şezînd în fotoliu şi privind absent cu ochii roşii şi înlăcrimaţi. Nu mai putea. De aceea privi pe geam chiar cu un soi de curiozitate şi-l zări pe trotuar pe Alfred Bronski. Profesorul îl recunoscu imediat după blocnotes şi după pălăria ţuguiată. Bronski făcu o plecăciune ferestrei.

— A-a, dumneavoastră eraţi? se miră profesorul. Nu mai avea forţă nici măcar să se supere, şi chiar fu curios să vadă ce-o să se întîmple mai departe. La adăpostul ferestrei, Persikov se simţea în siguranţă. Melonul nelipsit din stradă îşi întoarse urechea spre Bronski. Pe chipul respectivului înflori un surîs linguşitor.

— Cinci minuţele numai, stimate profesore, spuse Bronski, încordîndu-şi vocea de pe trotuar, o întrebare, şi aceea pur zoologică. Permiteţi?

— Vă ascult! răspunse Persikov ironic şi laconic în acelaşi timp şi gîndi: „Ticălosul acesta are ceva american în el“.

— Ce spuneţi, scumpe profesore, cu găinile? strigă Bronski, cu mîinile la gură.

Persikov fu uluit. El se aşeză pe pervaz, apoi se ridică, apăsă pe buton şi strigă:

— Pankrat, dă-i drumul înăuntru ăluia de pe trotuar.

Cînd Bronski apăru în cabinet, Persikov fu atît de amabil, încît îi răcni: „Luaţi loc!“.

Bronski zîmbi entuziasmat şi se aşeză pe taburetul rotativ.

— Explicaţi-mi, vă rog, spuse Persikov, dumneavoastră chiar scrieţi articole pentru ziar?

— Desigur, răspunse respectuos Alfred.

— Ce nu înţeleg este cum puteţi scrie cînd nici măcar nu vorbiţi corect ruseşte. Ce-i aia „cinci minuţele“ şi „cu găinile“? Probabil vreţi să spuneţi „de găini“?

Bronski rîse subţire şi cu respect.

— Oricum Valentin Petrovici[17] mă corectează.

— Ăsta cine mai e?

— Şeful secţiei literare.

— În fine. De fapt, eu nu sînt filolog. Să-l lăsăm pe Petrovici acela al dumneavoastră. Ce-aţi dori să aflaţi despre găini?

— Tot ce-aţi putea să-mi spuneţi, profesore.

Bronski se înarmă imediat cu un creion. Fulgere victorioase răzbătură însă din ochii lui Persikov.

— Degeaba apelaţi la mine. Eu nu sînt specialist în păsări. Mai bine v-aţi adresa lui Emilian Ivanovici Portugalov, de la Universitatea I-a. Personal, cunosc mult prea puţin...

Bronski zîmbi entuziasmat, dînd de înţeles că a pătruns sensul glumei dragului profesor. „Puţin, este o glumă“, îşi notă el în blocnotes.

— În fine, dacă chiar vă interesează… Găinile sau *galinae*… gen de păsări din ordinul galinaceelor, încrengătura *Phasanidae*… Persikov

începu să vorbească cu voce tare; nu mai privea la Bronski, ci undeva departe în zare, unde se presupunea existenţa unui auditoriu de cel puţin o mie de persoane. ...Sînt păsări cu o creastă şi două excrescenţe sub cioc… hmmm… de fapt, poate fi şi una singură sub bărbie… Ce-ar mai fi de spus?… Aripile sînt scurte şi rotunjite. Coada este medie ca lungime, cu penele dispuse în trepte, cele din centru au formă de seceră… Pankrat!… adu din cabinet modelul nr. 705, „Secţiune prin cocoş“… Nu aveţi nevoie?… Pankrat, lasă, nu mai aduce… Vă repet, nu sînt specialist, mergeţi la Portugalov… Din cîte cunosc eu, există 6 specii de găini sălbatice… hm… Portugalov ştie mai multe specii… în India şi în arhipelagul malaiez. De exemplu, cocoşul Bankiwa sau Kasinthu trăieşte în zona platourilor Himalaiei, în toată India, în Assam, în Birmania… cocoşul cu coada-furcă sau *Gallus Varius*, în Lombok, Sumbawa şi Flores. În insula Jawa trăieşte superbul cocoş *Gallus Eneus*, în sud-estul Indiei vă pot recomanda frumoasa specie de cocoşi Sonnerath… Vă arăt mai apoi şi desenul. În ce priveşte Ceylonul, acolo întîlnim cocoşul Stanley, o specie endemică…

Bronski şedea şi scria uluit totul la repezeală.

— Ce-aţi mai dori să aflaţi?

— Aş dori să aflu ce boli au găinile, şopti Alfred.

— Hm… nu sînt specialist… întrebaţi-l pe Portugalov… Ei, oricum, viermi intestinali, trematode, păduchele de păsări, demodecoză, purici, acarul scabiei, holeră aviară, inflamarea difterică a ţesuturilor conjunctive… Pneumomicoză, tuberculoză, rîia găinilor… multe, în fine… (ochii lui Persikov scînteiau)… tumefacţie, rahitism, icter, reumatism, intoxicaţia, o boală foarte interesantă… Pe creastă apar nişte pete mici, aşa, ca mucegaiul…

Bronski se şterse pe frunte cu o batistă colorată.

— Care este părerea dumneavoastră în legătură cu originea actualei catastrofe?

— Ce catastrofă?

— Cum, n-aţi citit, domnule profesor? făcu uimit Bronski şi scoase din servietă o *Izvestia* mototolită.

—Eu nu citesc ziare, răspunse Persikov îmbufnat.

—De ce, domnule profesor? întrebă delicat Alfred.

—Pentru că publică numai prostii, răspunse prompt Persikov.

— Se poate, domnule profesor? şopti blînd Bronski şi desfăcu ziarul.

— Ce s-a întîmplat?! spuse Persikov şi chiar se ridică în picioare. Acum scînteiau ochii lui Bronski. El sublinie cu degetul manichiurat un titlu de dimensiuni incredibile, care străbătea întreaga pagină: „Ciuma găinilor din republică“.

— Cu-u-m? spuse Persikov mutîndu-şi ochelarii pe frunte.

Capitolul VI
Moscova în iunie 1928

Moscova strălucea în jerbe de lumini care se stingeau şi se aprindeau feeric. În Piaţa Teatrului se roteau farurile albe ale autobuzelor şi lămpile verzi ale tramvaielor. Deasupra fostei clădiri „Mur et Mary-Lise“[18], sus, pe acoperişul celui de-al zecelea etaj adăugat construcţiei, se agita imaginea electrică multicoloră a unei femei care compunea, din litere luminoase, cuvintele colorate: „Creditul muncitoresc“. În părculeţul din faţa Teatrului Bolşoi din Moscova, unde noaptea funcţiona o fîntînă arteziană în zeci de culori, mulţimea se îngrămădise şi vuia. De deasupra teatrului, un gigantic difuzor striga cu voce ascuţită către public:

— Vaccinurile antigalinacee elaborate de institutul veterinar Lefortovo au dat rezultate spectaculoase. Numărul de decese ale găinilor s-a redus pînă astăzi la jumătate…

Apoi difuzorul îşi schimbă brusc timbrul vocii, din interiorul lui se auzi un soi de răget, deasupra teatrului se aprinse şi se stinse instantaneu un fulger verde, iar în difuzor începu să plîngă o voce baritonală:

— A fost constituită comisia extraordinară de luptă împotriva ciumei găinilor, compusă din comisarul poporului pentru sănătate, comisarul poporului pentru agricultură, responsabilul cu creşterea animalelor, tovarăşul Ptaha-Porosiuk[19], profesorii Persikov şi Portugalov, precum şi tovarăşul Rabinovici!… Noi încercări de intervenţie!… hohotea şi plîngea difuzorul ca un şacal, duşmanii ţării încearcă să profite de ciuma găinilor!

Pasajul Teatrului, străzile Neglinnaia şi Lubianka, pline de praf şi luminate de benzi albe şi violete, împrăştiau raze şi scîntei de lumină şi răsunau de claxoanele automobilelor. Mulţimea de oameni lua cu asalt zidurile pe care erau aplicate anunţuri iluminate strident cu reflectoare roşii:

„Se interzice cu desăvîrşire populaţiei să utilizeze în alimentaţie carnea şi ouăle de găină. Comercianţii particulari vor fi traşi la răspundere penală şi li se vor confisca bunurile în cazul nerespectării interdicţiei vînzării de ouă. Toţi cetăţenii posesori de ouă sînt obligaţi să le predea de urgenţă la circumscripţiile raionale ale Miliţiei.“

Pe acoperişul *Ziarului muncitoresc*, ecranul ilustra în imagini tremurînde cum pompierii stropeau cu petrol lampant enormele mormane de cadavre de găini. Valuri de flăcări traversau apoi ecranul şi peste imaginea fumului gros răsărea brusc o inscripţie de foc: „Arderea cadavrelor găinilor pe maidanul Hodînka“.

Printre vitrinele strălucitoare ale celorlalte magazine deschise pînă la 3 noaptea, cu două pauze, prînz şi cină, se căscau gurile oarbe şi întunecoase de la nişte ferestre bătute în cuie; deasupra lor se putea citi: „Ouă de pasăre. Calitate garantată“. Deseori autobuzele grele erau depăşite de maşini cu sirenă. Ele treceau în goană pe lîngă agenţii de circulaţie şipurtau inscripţia: „Direcţia sanitară a Moscovei. Salvarea“.

— Iar s-a otrăvit cineva cu ouă stricate…, murmura mulţimea.

În strada Petrovskie Linii scînteia din felinarele verzi şi portocalii restaurantul „Empire“, renumit în întreaga lume. Pe mesele restaurantului, ca şi pe măsuţele mobile ale telefoanelor se puteau citi anunţuri de carton pătate de lichior: „Conform dispoziţiilor nu servim omletă. Avem stridii proaspete“.

La teatrul de varietăţi „Ermitaj“, unde prin verdeaţa artificială şi intimă pîlpîiau timid felinarele chinezeşti, cupletiştii Şrams şi Karamancikov interpretau cuplete scrise de poeţii Ardo şi Arguev[20]:

Ah, mamă, ce mă fac
Fără ouă?

şi băteau asurzitor stepul pe scena luminată orbitor.

Teatrul răposatului Vsevolod Meyerhold[21], marele regizor – care a pierit, după cum se ştie, în 1927, la punerea în scenă a lui *Boris Godunov* de Puşkin, cînd s-au prăbuşit schelele cu boierii goi puşcă –, tocmai anunţa, printr-o reclamă electrică multicoloră şi mişcătoare, premiera piesei scriitorului Ehrendorg[22], *Pieirea găinilor*, în regia elevului lui Meyerhold, regizorul emerit al republicii, Kuchterman. Alături, la teatrul „Aquarium“, pe estrada inundată de verdeaţă şi

lumini de reclamă, strălucea, în ropote de aplauze, un corp aproape nud de femeie; se interpreta spectacolul de revistă al scriitorului Lenivţev, *Odraslele găinilor*. Iar pe strada Tverskaia, mergeau în şir indian măgăruşi cu felinare prinse de căpăstru şi purtînd pancarte strălucitoare: la teatrul particular „Korş“[23] se punea din nou în scenă *Chantecler* de Rostand.

Puştanii vînzători de ziare răgeau şi urlau de-a valma cu zgomotul de roţi şi motoare:

— Groaznica descoperire din subteran!

— Polonia se pregăteşte pentru groaznicul război!!

— Groaznicele experienţe ale profesorului Persikov!!

La fostul circ Nikitin[24], în a cărui arenă stăruia un plăcut miros de balegă, clovnul Bom, alb la faţă ca un mort, îi spunea umflatului clovn Bim, îmbrăcat în pînză cadrilată:

— Sîc, că eu ştiu de ce eşti aşa de trist.

— De ţe? întreba Bim cu voce piţigăiată.

— Ai îngropat ouăle în pămînt, dar miliţienii de la Circa 15 le-au dibuit.

— Ha-ha-ha-ha, rîdea întregul circ, de-ţi îngheţa sîngele în vine şi se cutremurau trapezele şi plasa.

— A-ap! strigau pătrunzător clovnii şi, pe loc, un cal alb şi gras aducea în arenă o femeie de o frumuseţe extraordinară în tricou vişiniu.

Fără să vadă nimic şi pe nimeni, fără să răspundă îmbrîncelilor ori chemărilor şoptite ale prostituatelor, Persikov păşea pe strada Mohovaia singur, însufleţit şi încununat de o neaşteptată glorie. Ajuns la ceasul de foc de la Manej, profesorul, absorbit de propriile gînduri, se izbi în mulţime de un individ ciudat şi de modă veche. Profesorul se lovi dureros la degete cînd izbise cu mîna în teaca de lemn a pistolului pe care necunoscutul îl purta la brîu.

— Drace! piui Persikov, scuzaţi-mă!

— Scuze, răspunse individul cu o voce neplăcută; cei doi reuşiră cu greu să se despartă în aglomeraţie. Profesorul, după ce intră în strada Precistenka, uită de îndată acest incident.

Capitolul VII
Rokk

Nu putem şti dacă vaccinurile veterinare de la Lefortovo fuseseră bune la ceva, ori dacă detaşamentele de intervenţie din Samara erau bine instruite, dacă măsurile radicale adoptate la Kaluga şi Voronej împotriva angrosiştilor de ouă au fost eficiente ori dacă acea comisie moscovită îşi desfăşura cu succes lucrările – în schimb se cunoaşte bine faptul că la două săptămîni după întrevederea dintre Persikov şi Alfred, în Uniunea Republicilor era, din punct de vedere al găinilor, curat. Doar pe alocuri, în curţile unor căsuţe judeţene, puteai zări cîteva pene triste de găină care storceau lacrimi; în spitale se înzdrăveneau cei care se lăcomiseră la ouă şi care plătiseră imprudenţa cu vărsături şi diaree cu sînge. Numărul celor decedaţi nu a depăşit o mie în întreaga republică. De asemenea, nu s-au produs nici acte de violenţă. La Volokolamsk, apăru un prooroc care anunţa că moartea găinilor se datorează nici mai mult, nici mai puţin decît… comisarilor, dar se pare că nu avu prea mult succes. În tîrgul din Volokolamsk fură bătuţi cîţiva miliţieni care încercaseră să confişte găinile unor femei şi de asemenea au fost sparte geamurile de la oficiul de poştă. Din fericire, descurcăreţele autorităţi locale au luat măsuri, care avură ca rezultat încetarea activităţii profetului şi înlocuirea geamurilor la oficiul de poştă.

După ce ajunse spre nord pînă la Arhanghelsk, epidemia se opri de la sine, pentru că mai departe

nu mai putea avansa – toată lumea ştie că în Marea Albă nu trăiesc găini. Epidemia fu stopată şi la Vladivostok, căci de acolo începea oceanul. În extremul sud eadispăru undeva în depărtările pîrjolite ale Ordubaiului, Djulfei şi Karabulakului, iar spre vest ea fu reţinută în mod miraculos chiar la graniţele cu Polonia şi România. Ori clima fusese de vină, ori măsurile luate de autorităţile guvernelor vecine fuseseră eficiente, în orice caz, însă, epidemia nu se propagă mai departe. Presa străină comenta zgomotos şi devora nesăţioasă acest prăpăd nemaipomenit vreodată în istorie, spre deosebire de guvern, care muncea fără preget, însă fără a face mare tămbălău. Comisia extraordinară pentru lupta împotriva ciumei găinilor fu rebotezată în comisia extraordinară pentru ridicarea şi renaşterea creşterii găinilor şi fu completată cu încă trei posturi, ocupate ulterior de 16 membri. A fost fondată Asociaţia „Dobrokur“[25], ai cărei reprezentanţi de onoare au devenit Persikov şi Portugalov. În ziare, sub portretele lor apărură următoarele titluri: „Achiziţionări masive de ouă în străinătate“ şi „Domnul Charles[26] vrea să compromită campania ouălor“. Moscova fu străbătută de foiletonul veninos al ziaristului Kolecikin[27], care se încheia cu cuvintele: „Domnule Charles, nu vă lăcomiţi la ouăle noastre – aveţi propriile ouă“.

Profesorul Persikov fu epuizat de muncă în cele trei săptămîni care urmară. Şedinţele „găinarilor“ îl scoaseră din ritmul normal al vieţii de zi cu zi şi îl împovărară cu o dublă sarcină. Serile şi le petrecea lucrînd la sesiunile comisiilor pentru găini şi purtînd discuţii interminabile cu Alfred Bronski ori cu grăsanul mecanic. A fost nevoie ca împreună cu profesorul Portugalov şi cu asistenţii Ivanov şi Bornhart să disece şi să studieze la microscop găinile în căutarea bacilului ciumei şi în decurs de numai trei seri să scrie în fugă chiar o broşură: *Cu*

privire la modificarea ficatului găinii bolnave de ciumă.

Persikov lucra fără prea mare avînt în acest domeniu şi era explicabil: întreaga lui minte era preocupată de altceva, mai important, fundamental, şi anume de raza roşie de care fusese despărţit din cauza catastrofei găinilor. Distrugîndu-şi sănătatea şi aşa zdruncinată, furînd din orele de somn şi masă, refuzînd să se mai întoarcă acasă şi dormind adeseori pe divanul de muşama din cabinet, Persikov îşi petrecea nopţile la microscop şi în preajma aparatului.

Către sfîrşitul lui iulie, alergătura se potoli niţel. Treburile comisiei rebotezate intrară pe făgaşul normal şi Persikov putu să se întoarcă la munca lui întreruptă. Microscoapele fură pregătite pentru noi preparate, iar în interiorul aparatului se dezvoltară cu viteză fabuloasă icre de peşte şi ouă de broască. Din Königsberg fură aduse cu aeroplanul lentile special comandate; către sfîrşitul lui iulie, mecanicii, sub supravegherea lui Ivanov, construiră două noi aparate; în interiorul acestora raza avea la bază dimensiunea unui pachet de ţigări, iar la ieşirea din fantă – o lăţime de aproape 1 m. Persikov îşi frecă mîinile bucuros şi începu să se pregătească pentru nişte experienţe complicate şi tainice. În prealabil, el discută la telefon cu ministrul culturii; receptorul îi orăcăi cu amabilitate că se va bucura de cea mai amplă colaborare în această direcţie; Persikov se adresă apoi prin telefon tovarăşului Ptaha-Porosiuk, şeful direcţiei zootehnice de pe lîngă comisia supremă. Profesorul se bucură de o atenţie deosebită din partea lui Ptaha. Era vorba de o comandă serioasă solicitată de profesorul Persikov. Ptaha îi transmise prin telefon că va telegrafia de urgenţă la Berlin şi New York. Ulterior, Kremlinul se interesă din nou de felul în care decurg treburile profesorului Persikov; vocea suverană şi binevoitoare întrebă

dacă profesorul n-ar avea nevoie cumva de un automobil.

— Nu, mulţumesc. Prefer să mă deplasez cu tramvaiul, răspunse Persikov.

— De ce? întrebă glasul cel tainic şi rîse cu multă îngăduinţă.

În general, cu Persikov se discuta ori cu respect şi groază, ori cu surîsuri binevoitoare, ca faţă de un copil mare şi, totuşi, încă mic.

— Merge mai repede, răspunse Persikov, iar baritonul sonor din receptor îi spuse:

— Cum doriţi.

Trecu încă o săptămînă, iar Persikov, îndepărtîndu-se tot mai mult de problemele găinilor, se cufundă cu totul în studiul razei. În urma nopţilor nedormite şi a surmenajului, mintea îi deveni luminoasă şi uşoară şi parcă transparentă. Cearcănele roşii nu îi mai părăseau ochii şi aproape fiece noapte profesorul şi-o petrecea la institut. O singură dată părăsise citadela zoologiei, pentru a susţine un studiu cu privire la rază şi la acţiunea acesteia asupra celulei-ou, în sala enormă a Clubului Oamenilor de Ştiinţă. Evenimentul deveni un adevărat triumf pentru ciudatul zoolog. Din cauza aplauzelor, din tavanul sălii cu coloane părea că ceva se fărîmiţează şi se presară peste smochingurile negre ale membrilor C.O.Ş. şi peste toaletele albe ale doamnelor. Pe podium, alături de catedră, pe o masă de sticlă se odihnea, pe o farfurie, răsuflînd din greu, o broască umedă, de dimensiunea unei pisici. Pe estradă fură aruncate scrisori. Dintre acestea 7 erau de dragoste şi Persikov le rupse de îndată. Preşedintele C.O.Ş.-ului îl tîrî pe Persikov de cîteva ori înapoi pe scenă pentru plecăciune. Persikov se înclină nervos, mîinile îi erau transpirate şi umede, iar nodul de la cravata neagră îi ajunsese sub urechea stîngă. Din ceaţa de fum îl priveau sute de chipuri şi străluceau sute de piepturi albe cînd, deodată, undeva departe, străluci pentru o clipă tocul galben

al unui pistol care dispăru imediat în spatele unei coloane. Persikov îl remarcă vag, dar nu-i dădu importanţă. După conferinţă, coborînd scările acoperite de un covoraş roşu, i se făcu brusc rău. Îi veni greaţă, iar lustra strălucitoare din vestibul păru că se acoperă de fum… I se păru că simte miros de ars, că sînge fierbinte şi cleios i se scurge pe gît… şi profesorul se agăţă disperat cu mîna tremurîndă de balustradă.

— Vă e rău, Vladimir Ipatievici? se avîntară spre el zeci de glasuri alarmate.

— Nu, nu, răspunse Persikov revenindu-şi, m-am surmenat… da... Aş dori un pahar cu apă.

* * *

Era o zi de august foarte însorită. Aceasta îl deranjă pe profesor şi de aceea storurile fură coborîte. O singură lampă cu suport arunca un fascicul ascuţit de lumină asupra mesei de sticlă, încărcată de vase şi instrumente. Persikov se lăsase pe spătarul fotoliului rotativ şi fuma în neştire, privind prin fumul de ţigară, cu ochii morţi de oboseală, dar mulţumiţi, la uşiţa întredeschisă a aparatului optic; în interiorul acestuia se zărea, încălzind aerul şi aşa viciat din cabinet, raza roşie.

Se auziră bătăi în uşă.

— Ce-i? întrebă Persikov.

Uşa scîrţîi uşor şi intră Pankrat. Acesta, în poziţie de drepţi şi palid de groază, ca în faţa unei zeităţi, spuse:

— Pe dumneavoastră, domnule profesor, vă caută. A venit Rokk[28].

Obrajii savantului schiţară ceva cam în genul unui zîmbet. Îşi miji ochii şi spuse:

— Hm, interesant. Numai că sînt ocupat.

— Spune că are o hîrtie de la stăpînire.

— Rokk cu hîrtie? O combinaţie rară, mormăi Persikov şi adăugă: Ia cheamă-l încoace!

— ’Nţeles! răspunse Pankrat şi dispăru.

Peste un minut uşa scîrţîi din nou şi în prag apăru un alt personaj. Persikov se răsuci cu scaun cu tot şi privi pe deasupra ochelarilor spre nou-venit. Profesorul era mult prea îndepărtat de viaţa cotidiană, care nu prezenta nici un interes pentru el şi totuşi remarcă imediat trăsătura dominantă a musafirului. Acesta era foarte demodat. Un astfel de om ar fi fost pe deplin integrat în peisajul străzilor capitalei prin 1924, dar pentru anul 1928 arăta de-a dreptul straniu. În timp ce majoritatea oamenilor, chiar şi partea cea mai săracă a proletariatului – brutarii – purtau sacouri, cînd la Moscova, tunica militară, o îmbrăcăminte demodată, părăsită definitiv pe la sfîrşitul anului 1924, era deja o raritate, nou-venitul purta o scurtă cu două rînduri de nasturi, pantaloni verzi, iar în picioare avea moletiere şi ghetre. La brîu îi atîrna un enorm pistol Mauser de concepţie veche, într-o teacă galbenă. Chipul nou-venitului produse asupra lui Persikov aceeaşi impresie pe care o făcuse asupra tuturor – una foarte neplăcută. Ochii lui mici priveau spre lumea înconjurătoare cu un soi de uimire, iar picioarele scurte cu platfus aveau ceva vulgar; faţa îi era foarte bine bărbierită.

Persikov se încruntă imediat. El scîrţîi fără milă din şurubul scaunului şi, privindu-l deja pe nou-venit prin ochelari, îl întrebă:

— Dumneavoastră eraţi cu hîrtia? Pot să o văd?

Nou-venitul era, se pare, foarte uluit de tot ceea ce văzuse. Nu prea era el capabil să se intimideze şi totuşi se fîstîci imediat. În ochii lui se putea citi uimirea pe care i-o produsese dulapul cu 12 rafturi care se ridica pînă spre tavan, încărcat din greu cu cărţi. Desigur că îl impresionaseră şi aparatele optice în al căror interior negru ardeau, ca-n iad, raze de lumină roşie. Chiar Persikov părea straniu şi măreţ, aşezat, în semiobscuritate, pe scaunul rotativ, în preajma lămpii cu suport. Musafirul îşi îndreptă privirea în care mai străluceau scîntei de respect amestecate cu tupeu în direcţia

profesorului, nu-i arătă acestuia nici un fel de hîrtie şi spuse:

— Mă numesc Alexandr Semionovici Rokk!

— Ei şi?

— Sînt responsabilul sovhozului model „Raza roşie“, răspunse nou-venitul.

— Ei şi?

— Am venit la dumneavoastră, tovarăşe, cu o misiune secretă.

— Foarte interesant, despre ce-o fi vorba oare? Dar mai pe scurt, dacă se poate.

Nou-venitul se descheie la haină şi scoase trimiterea, tipărită pe hîrtie de calitate excelentă, i-o întinse lui Persikov, după care se aşeză, fără să fie invitat, pe taburetul rotativ.

— Vă rog să nu atingeţi masa, spuse cu ură Persikov.

Musafirul aruncă o privire speriată spre masă: în capătul acesteia, dintr-un orificiu întunecos şi umed priveau spre el doi ochi ca de mort, care străluceau în întuneric ca nişte smaragde şi pe dată simţi cum îl străbate un fior.

Persikov abia reuşi să termine de citit şi se repezi imediat la telefon. Peste cîteva secunde, discuta pe un ton aprins şi iritat:

— Mă iertaţi, dar… nu pot să înţeleg, cum… Cum aşa? eu… fără sfatul sau încuviinţarea mea… Bine, dar ăsta… dracu’ ştie ce e în stare să facă!!…

Necunoscutul se răsuci jignit pe taburet.

— Mă scuzaţi, începu el, dar eu sînt resp…

Persikov îi făcu însă un semn brutal cu cîrligul şi continuă:

— Vă rog să mă iertaţi, dar nu mai înţeleg nimic… Protestez categoric. Nu aveţi aprobarea mea pentru experienţe cu ouă… Eu sînt cel care trebuie să le verific…

Ceva orăcăia şi se zbătea în receptor şi oricine îşi putea da seama că interlocutorul vorbea ca şi cu un copil mic. Totul se sfîrşi cînd Persikov, stacojiu

la faţă, puse receptorul în furcă şi rosti ca pentru sine:

— Eu m-am spălat pe mîini.

Se întoarse apoi la masă, reciti hîrtia peste ochelari o dată de sus în jos, apoi încă o dată de jos în sus şi urlă:

— Pankrat!

Pankrat apăru în prag, de parcă ar fi ieşit dintr-o trapă de scenă de operă. Persikov porni spre el şi răcni:

— Afară! Ieşi afară!

Şi Pankrat, fără să fi schiţat nici cel mai mic semn de uimire, dispăru instantaneu.

Apoi Persikov se întoarse spre nou-venit şi spuse:

— Mă rog… mă supun. Nu e treaba mea. Şi nici măcar nu mă interesează.

Musafirul fu nu atît jignit, cît uimit de atitudinea lui Persikov.

— Mă scuzaţi, începu el, dumneavoastră sînteţi tovarăşul?

— Ce tot îi daţi înainte cu „tovarăş“, „tovarăş“… mormăi încruntat Persikov şi tăcu.

„Ia te uită…“ se putu citi pe faţa lui Rokk.

— Mă scu…

— Iată cum stă treaba, îl întrerupse Persikov. Acesta este becul cu arc electric. Cu ajutorul lui, deplasînd ocularul – Persikov deschise capacul aparatului optic asemănător unui aparat fotografic – veţi obţine raza care este focalizată prin deplasarea obiectivului nr. 1… şi a oglinzii nr. 2. Persikov stinse lumina roşie şi o reaprinse pe placa de azbest a aparatului.

— Pe placă, sub rază, puteţi aşeza orice, şi puteţi face ce experimente doriţi. Extrem de simplu, nu-i aşa?

Persikov vru să fie ironic şi dispreţuitor, dar musafirul nu-i dădu atenţie şi-şi pironi ochii strălucitori şi atenţi asupra aparatului.

— Vă previn, continuă Persikov, nu băgaţi mîinile în aparat, deoarece, după cum am observat, se produce o creştere a epiteliului… şi, din păcate, nu ştiu încă dacă această manifestare este sau nu malignă.

Musafirul îşi ascunse de îndată mîinile la spate, scăpînd şapca de piele şi privi mîinile profesorului.

Erau arse de iod, iar cea dreaptă fusese bandajată.

— Dar dumneavoastră, profesore?

— N-aveţi decît să vă cumpăraţi mănuşi de gumă de la magazinul lui Schwabe, de pe Bulevardul Kuzneţki, răspunse iritat Persikov. Nu-s obligat să mă ocup şi de asta.

În acel moment Persikov îl privi pe nou-venit ca printr-o lupă:

— De unde aţi mai apărut? Şi… de ce tocmai dumneata?…

Rokk se supără de-a binelea.

— Ce vreţi să spu…

— În primul rînd ar trebui să ştiţi despre ce este vorba!… De ce naiba v-aţi legat de raza asta?…

— Pentru că este o chestiune de importanţă vitală…

— Aha! Vitală? Atunci… Pankrat!

Cînd Pankrat apăru:

— Ai răbdare, să mă mai gîndesc.

Şi Pankrat dispăru supus.

— Eu, spuse Persikov, nu pot să înţeleg ce-i cu secretul acesta şi de ce-i atîta grabă?

— Dacă o ţineţi tot aşa, o să mă zăpăciţi de tot, profesore, răspunse Rokk, chiar nu ştiţi că au pierit toate găinile?

— Ei şi? urlă Persikov, acum doar n-aveţi cum să le mai înviaţi pe toate!? Şi la ce v-o fi trebuind raza asta, încă neverificată?

—Tovarăşe profesor, răspunse Rokk, zău, dumneavoastră vorbiţi de una, iar eu de alta. Vă repet, trebuie să reiniţiem avicultura, pentru că în

străinătate se scriu deja despre noi tot felul de prostii.

— N-au decît să scrie…

— Sînteţi de-a dreptul…, spuse Rokk şi clătină din cap.

— Şi cui, mă rog, i-a venit în cap ideea să obţină găini din ouă?…

— Mie, răspunse Rokk.

— Aha… deci aşa… şi mă rog, de ce?… de unde aţi aflat de proprietăţile razei?

— Profesore, să ştiţi că am asistat la conferinţa dumneavoastră.

— Bine, dar eu n-am experimentat încă nimic cu ouă!… Abia mă pregătesc!

— O să fie o reuşită deplină, spuse Rokk, pe un ton călduros şi convingător, raza dumneavoastră e atît de renumită, încît poţi să creşti şi elefanţi, darămite pui de găină.

— Ştiţi ceva? se răsti Persikov, nu sînteţi cumva zoolog? Nu? Păcat… ar fi ieşit un experimentator foarte bun din dumneavoastră… doar că… riscaţi mult… s-ar putea să nu reuşiţi… şi-mi răpiţi timpul de pomană…

— Aparatele o să vi le returnăm. Ce înseamnă…

— Cînd?

— De îndată ce scot prima partidă.

— Ce sigur sînteţi pe dumneavoastră! Bine… Pankrat!

— Am oamenii mei, spuse Rokk, am şi pază…

Spre seară, cabinetul lui Persikov deveni pustiu… Mesele se goliră. Oamenii lui Rokk duseră cu ei cele trei aparate mari, lăsîndu-i-l profesorului pe cel mai mic, cel cu care îşi începuse experimentele.

Se lăsă amurgul de iulie, o nuanţă cenuşie puse stăpînire pe institut şi se revărsă pe coridor. Din cabinetul profesorului se auzeau zgomote monotone de paşi. Persikov se plimba în semiîntuneric, măsurînd încăperea în lung şi în lat… Ciudat… În seara aceea un sentiment

nelămurit pusese stăpînire pe sufletele oamenilor şi animalelor care populau institutul. Broaştele dezlănţuiră un concert plin de jale, orăcăind de parcă ar fi prevestit o nenorocire. Pankrat fu nevoit să prindă pe culoar un şarpe care evadase din cuşca lui; în ochii şarpelui se putea citi că avea de gînd să fugă şi asta cît se poate de repede.

Cînd tocmai începuse să se întunece, din cabinetul profesorului se auzi soneria. Pankrat apăru de îndată şi fu martorul unui tablou înfiorător. Profesorul stătea în mijlocul încăperii şi privea mesele goale. Pankrat tuşi încetişor şi înlemni.

— Uită-te şi tu, Pankrat, spuse Persikov, arătînd spre masa pustie.

Lui Pankrat i se făcu frică. În semiîntuneric ochii profesorului i se părură înlăcrimaţi. Totul era atît de neobişnuit şi de înfricoşător…

— Aşa e, răspunse plîngăreţ Pankrat şi gîndi: „Mai bine aţi fi urlat la mine!“.

— Uite… repetă Persikov şi buzele îi tremurară ca unui copil căruia i s-a luat, fără motiv, jucăria preferată din mînă.

— Pankrat, dragule, continuă Persikov întorcîndu-se spre fereastră, află că soţia mea, care m-a părăsit acum 15 ani şi a ajuns cîntăreaţă la operetă, a murit… aşa stau lucrurile, dragă Pankrat… uite, am primit scrisoarea aceasta…

Broaştele orăcăiau jalnic şi întunericul începu să-i învăluie pe cei doi… A venit noaptea… Moscova… nişte globuri albe se aprinseră undeva dincolo de geamuri. Pankrat, descumpănit şi întristat, rămăsese înspăimîntat în aceeaşi poziţie de drepţi…

— Du-te, Pankrat, spuse cu greu profesorul, şi făcu un gest cu mîna, culcă-te, scumpule.

Era deja noapte. Pankrat ieşi în fugă din cabinet şi alergă pe vîrfuri pînă la cămăruţa lui, scormoni prin nişte cîrpe aflate într-un colţ, scoase o sticlă începută de votcă amăruie rusească şi dădu pe gît o

înghiţitură cît o cană de ceai. Muşcă dintr-o bucată de pîine cu sare şi parcă se înveseli niţel.

Tîrziu, spre miezul nopţii, Pankrat, care şedea desculţ pe banca din vestibulul semiluminat, îi povestea melonului de serviciu, scărpinîndu-şi pieptul pe sub cămaşa de pînză:

— Să mor, pe ce-am mai sfînt…

— Chiar plîngea? întrebă curios melonul.

— Pe ce-am mai sfînt… îl asigură Pankrat.

— E un mare savant, fu de acord melonul, ce să-i faci, broasca nu-i poate ţine loc de nevastă.

— Aşa-i, spuse Pankrat.

Apoi căzu pe gînduri şi continuă:

— Mi-aş aduce muierea aici… Chiar aşa, de ce să mai stea la ţară?… Numa' că-i e cam scîrbă de şerpii ăştia…

— Da, sînt o adevărată pacoste, îl susţinu melonul.

Din cabinet nu se mai auzea nici un zgomot. Nici becul nu era aprins: sub uşă nu se zărea nici o dungă de lumină.

Capitolul VIII
Întîmplarea de la sovhoz

Orice s-ar spune, vreme mai frumoasă decît mijlocul lui august nu există, cel puţin în gubernia Smolensk. Vara anului 1928 fusese o vară splendidă, cu ploi de primăvară urmate de călduri şi soare, cu recoltă bogată… La fosta moşie a Şeremetievilor[29] se coceau merele… codrii erau verzi, iar cîmpiile străluceau ca nişte dreptunghiuri galbene… Omul devine mai bun în sînul naturii. Poate tocmai de aceea Alexandr Semionovici nu mai era atît de antipatic. Faţa îi era bronzată, cămaşa de pînză descheiată la gît îi dezvelea pieptul acoperit de un păr negru şi des; pantalonii pe care-i purta erau din pînză de cort. Parcă şi ochii i se liniştiseră şi se îmbunaseră.

Alexandr Semionovici alergă sprinten din pridvorul cu coloane, deasupra căruia atîrna inscripţia:

SOVHOZUL „RAZA ROŞIE“

spre camioneta care adusese sub pază strictă cele 3 aparate negre.

Întreaga zi Alexandr Semionovici trebălui împreună cu ajutoarele sale, instalînd aparatele în fostele sere ale Şeremetievilor… Spre seară totul fu terminat. Sub acoperişul de sticlă se aprinse un glob mat alb, aparatele fură aşezate pe cărămizi, iar mecanicul care le însoţise, după ce răsuci şi apăsă nişte butoane, aprinse, în interiorul cutiilor negre cu plăci de azbest, enigmatica rază roşie. Alexandr Semionovici se urcă pe o scară îngrijindu-se personal de starea cablurilor electrice.

A doua zi, de la gară, sosi aceeaşi camionetă care scuipă 3 cutii dintr-un placaj neted splendid, de jur împrejurul cărora erau lipite o mulţime de etichete cu inscripţii albe pe fond negru:

„*VORSICHT! EIER!!*“
(Atenţiune! Ouă!!)

— Oare de ce au trimis aşa puţine? se miră Alexandr Semionovici, dar se angrenă la muncă şi începu să despacheteze ouăle. Despachetatul se desfăşură în aceeaşi seară şi la acţiune participară: Alexandr Semionovici în persoană, nevastă-sa, Maria, o femeie extrem de grasă, fostul grădinar chior al Şeremetievilor, angajat acum pe post de paznic în sovhoz, şi femeia de serviciu, Dunia. Aici nu era ca la Moscova, totul avea un caracter familial, prietenesc şi simplu. Alexandr Semionovici dădea ordine şi privea cu dragoste spre cutii, care păreau nişte daruri preţioase în

lumina delicată a amurgului ce pătrundea prin geamurile serelor. Paznicul, a cărui puşcă dormita la uşă, desfăcea cutiile cu cleştele. Era praf… se auzeau trosnituri, iar Alexandr Semionovici se agita în sandale în preajma cutiilor.

— Mai cu grijă, vă rog, spuse el paznicului. Doar vedeţi că-s ouă?!

— N-are nimic, răspunse răguşit ostaşul judeţean răsucind cleştele, imediat…

Tr-r-r… şi din nou praf.

Ouăle fuseseră împachetate minunat: sub capacul de placaj era un strat de hîrtie parafinată, apoi unul de sugativă, după care urma un strat de talaş, apoi de rumeguş, din care ieşeau la iveală ouăle albe.

— Ambalaj de export, spuse cu drag Alexandr Semionovici, scormonind rumeguşul, nu ca la noi. Maria, mai cu grijă că le spargi!

— Te-ai prostit, Alexandr Semionovici, îi răspunse soţia, ce să-ţi spun, ce aur! Crezi că n-am mai văzut ouă? Vai! Ce mari sînt!

— Din străinătate, spuse Alexandr Semionovici punînd ouăle pe masa de lemn, ce, se compară cu ouăle noastre de ţară… Probabil că sînt toate din rasa Brahmaputra, lua-le-ar naiba! Nemţeşti…

— Se vede, confirmă paznicul admirînd ouăle.

— Ce nu-nţeleg, e de ce-or fi aşa murdare, spuse gînditor Alexandr Semionovici… Maria, ai grijă de ele. Să le descarce şi pe celelalte; eu mă duc la telefon.

Şi Alexandr Semionovici traversă curtea spre biroul sovhozului unde era telefonul.

Seara, în cabinetul institutului zoologic, sună telefonul. Profesorul Persikov îşi zburli părul şi se apropie de aparat.

— Da, vă rog?! rosti el.

— Aveţi legătura cu provincia, spuse receptorul sîsîit, cu voce de femeie.

— Ascult, zise cu scîrbă Persikov în gura neagră a telefonului… Ceva pocni în interior, apoi, o voce

bărbătească îndepărtată rosti alarmată în urechea profesorului:

— Să spălăm ouăle, profesore?

— Poftim? Ce? Mai spuneţi o dată, se enervă Persikov, cine-i la telefon?

— Nikolskoe[30], gubernia Smolensk, răspunse receptorul.

— Nu înţeleg nimic. Nu cunosc nici un Nikolskoe.

— Rokk, spuse ameninţător receptorul.

— Care Rokk? Ah, da… dumneavoastră eraţi… Ce-aţi întrebat?

— Le spălăm sau nu? Am primit din străinătate o partidă de ouă de găină…

— Ei şi?

— …Sînt murdare de ceva slinos…

— E o neînţelegere la mijloc… Cum ar putea fi murdare de ceva „slinos“, după cum vă exprimaţi? Sigur… pot fi… murdare de găinaţ… în fine… ori de altceva.

— Deci, să nu le spălăm?

— Bineînţeles, nu-i nici o nevoie… Şi chiar vreţi să introduceţi ouăle în aparate?

— Da, le vom introduce, răspunse receptorul.

— Hm, făcu Persikov.

— Pe curînd, trosni receptorul şi se linişti.

— „Pe curînd“, repetă cu ură Persikov în faţa docentului Ivanov; ei, cum vă place individul acesta, Piotr Stepanovici?

Ivanov rîse.

— El era? Îmi închipui ce-o să clocească din ouăle astea.

— D… d… d…, mormăi răutăcios Persikov, închipuiţi-vă, Piotr Stepanovici, minunat… să admitem că asupra deuteroplasmei oului de găină raza are aceeaşi acţiune ca şi asupra plasmei reptilelor. Foarte posibil că şi din ouă or să iasă pui de găină. Dar nici eu, nici dumneavoastră nu putem spune ce fel de găini or să fie astea… poate n-or să fie bune de nimic. Poate or să piară în două

zile. Poate că nu sînt comestibile! Pot eu să garantez că or să stea pe picioare? Poate au oasele fragile! Persikov se ambalase şi începuse să-şi fluture palmele şi să-şi îndoaie degetele.

— Aveţi dreptate, admise Ivanov.

— Dumneavoastră puteţi garanta, Piotr Stepanovici, că sînt capabile să se reproducă? Poate individul ăsta o să obţină nişte găini sterile. O să le aducă la dimensiunea unui cîine, în schimb, aşteaptă să facă pui… poate la a doua pogorîre pe pămînt a Celui-de-Sus…

— Nimeni nu poate să garanteze, fu de acord Ivanov.

— Şi ce tupeu are, se indispunea singur Persikov, ce vivace e!! Gîndiţi-vă că acestei puşlamale eu îi fac instructajul! Persikov îi arătă hîrtia adusă de Rokk (era pe masa de experimente)… cum naiba să-l învăţ ceva pe incultul ăsta, cînd nici eu nu pot spune multe în această problemă!?

— De refuzat, nu puteţi refuza? întrebă Ivanov.

Persikov deveni purpuriu la faţă, înhăţă hîrtia şi i-o arătă lui Ivanov. Acesta o citi şi zîmbi ironic.

— Mda, spuse el cu subînţeles.

— Şi încă ceva… eu aştept comanda mea de două luni şi nu se-aude nimic… În schimb, ăstuia i-au trimis imediat ouăle şi i-au asigurat, în general, toată colaborarea de care avea nevoie…

— N-o să-i reuşească nimic, Vladimir Ipatievici. Pînă la urmă o să ne returneze aparatele.

— De le-ar aduce înapoi mai repede, că mă întîrzie pe mine cu experimentele.

— Da, într-adevăr, o treabă neplăcută. Eu, în schimb, sînt gata.

— Aţi primit costumele de scafandru?

— Da, le-am primit azi.

Persikov se linişti puţin şi deveni mai vioi.

— Îhî… cred că o să facem aşa: uşile de la sala de operaţii o să le închidem, iar fereastra o să fie deschisă…

— Bineînţeles, aprobă Ivanov.

— Aveţi trei căşti?

— Da, trei.

— Bine… Atunci, dumneavoastră, eu şi încă cineva dintre studenţi ar putea participa. Lui îi dăm cea de-a treia cască.

— Poate lui Greenmouth…

— Ăsta-i cel care se ocupă de salamandre!?… hm… merge… deşi… astă-primăvară habar n-avea din ce este constituită o vezică înotătoare…, adăugă răutăcios Persikov.

— Ba nu… e un student bun, îi luă apărarea Ivanov.

— Iar o noapte nedormită…, continuă Persikov, uite ce e, Piotr Stepanovici, dumneata verifică, te rog, gazul, că n-am deloc încredere în „Dobrohim“[31]-ul ăsta. S-ar putea să ne trimită o porcărie.

— Nu, nu, spuse gesticulînd Ivanov, l-am încercat încă de ieri. E un gaz excelent, Vladimir Ipatievici.

— Pe ce l-aţi încercat?

— Pe broaşte rîioase obişnuite. Dai drumul la un jet de gaz şi mor pe loc. Apropo, Vladimir Ipatievici, uite ce-o să facem. Dumneavoastră o să scrieţi o adresă către G.P.U., ca să vă trimită un revolver electric.

— Dar nu mă pricep să-l mînuiesc…

— De asta mă ocup eu, răspunse Ivanov, am încercat de cîteva ori la Kliazma; aveam un vecin care lucra la G.P.U. Pistolul ăsta e o chestie grozavă. Are o construcţie extrem de simplă… nu face zgomot şi doboară ţinta de la vreo 100 de paşi. Noi trăseserăm într-un cioroi… Cred că nici de gaz nu va fi nevoie.

— Hm… nu-i o idee rea… Chiar foarte bună. Persikov se duse spre colţul încăperii, luă telefonul şi orăcăi în receptor:

— Daţi-mi, vă rog, aia… cum îi zice… Lubianka…

* * *

Era înăbuşitor de cald. Deasupra cîmpiilor se putea vedea cum se mişcă aerul fierbinte, transparent şi vîscos. Nopţile erau minunate, înşelătoare, de un verde-închis. Lumina lunii revărsase asupra fostei moşii a Şeremetievilor atîta farmec, încît cu greu ai fi putut descrie în cuvinte priveliştea. Palatul-sovhoz părea de zahăr strălucitor, umbre tremurau în parc, iar întinderile iazurilor deveniseră bicolore: fîşia albă de lumină argintie a lunii se învecina cu întunericul adîncurilor. La lună se putea citi cu uşurinţă *Izvestia*, poate mai puţin rubrica de şah, culeasă cu caractere de tipar minuscule. Se înţelege însă de la sine că în astfel de nopţi, nimeni nu citea *Izvestia*… Dunia, femeia de serviciu, se afla din întîmplare în pădurice a din spatele sovhozului, unde, tot din întîmplare, se afla şi şoferul cu mustăţi roşcate al camionetei prăpădite. Ce căutau cei doi acolo, nu se ştie. Se ascunseseră în umbra rară a unui ulm, aşezaţi chiar pe haina de piele a şoferului. La bucătărie ardea un beculeţ, doi grădinari luau cina, iar madam Rokk şedea în capot alb pe veranda cu coloane şi visa privind la luna strălucitoare.

Pe la 10 seara, cînd zgomotele se potoliră în satul Konţovka[32], de dincolo de sovhoz, peisajul idilic fu inundat de sunetele minunate ale unui flaut. N-am cuvinte să vă spun cît de bine se potriveau pentru crîngurile şi fostele coloane ale palatului Şeremetievilor. Liza cea delicată din *Dama de pică*[33] îşi amestecă glasul cu cel al pătimaşei Polina şi se ridică spre înălţimi ca o fantasmă nespus de dragă şi înduioşătoare a unor vremuri de mult apuse…

Şi se sting… se sting…

fluiera, oftînd, flautul.

Crîngul nu se mai mişca, iar Dunia, pierdută în visare, ca o nimfă a pădurii, îşi lipi obrazul de obrazul aspru, roşcat şi bărbătesc al şoferului.

— Frumos mai cîntă, lua-l-ar naiba, spuse şoferul cuprinzînd-o pe Dunia pe după mijloc cu braţul lui bărbătesc.

La flaut cînta chiar directorul sovhozului, Alexandr Semionovici Rokk şi, trebuie să recunoaştem, cînta minunat. Explicaţia e simplă: cîndva flautul fusese specialitatea lui. Pînă în 1917 el făcuse parte din renumitul ansamblu de concert al maestrului Petuhov, care făcea să răsune foaierul intimului cinematograf „Visul fermecat“ din oraşul Odessa. Dar anul de graţie 1917, care frînsese carierele multor oameni, îl îndreptase pe Alexandr Semionovici pe un nou drum. El părăsi „Visul fermecat“ şi satinul înstelat şi prăfuit al foaierului, schimbînd flautul cu pistolul. Multă vreme el fu purtat de valurile evenimentelor şi azvîrlit cînd în Crimeea, cînd la Moscova, cînd în Turkestan, ba chiar şi la Vladivostok. Revoluţia a fost cea care l-a consacrat pe Alexandr Semionovici. Devenise evident că era un mare om, care bineînţeles că nu-şi avea locul în foaierul „Visului“. Fără a intra în amănunte, vom spune doar că în anul 1927 şi începutul anului 1928 Alexandr Semionovici se afla în Turkestan, unde mai întîi fusese redactorul unui colosal ziar local, iar apoi devenise membru al comisiei economice locale, remarcîndu-se prin lucrările sale uimitoare de irigare a pămînturilor Turkestanului. În anul 1928, Rokk sosise la Moscova, unde îşi căpătă mult meritata odihnă. Comisia supremă a respectivei organizaţii – al cărei carnet de membru era purtat cu cinste de acest provincial de modă veche – apreciindu-i meritele, îi încredinţase un post liniştit şi respectat. Dar vai! Din păcate pentru ţară, mintea febrilă a lui Alexandr Semionovici nu se potoli; la Moscova, Rokk dădu peste descoperirea lui Persikov. În camerele hotelului „Parisul roşu“, de pe strada

Tverskaia, se născu ideea reiniţierii aviculturii în decurs de numai o lună, cu ajutorul razei roşii. Kremlinul îl ascultă cu atenţie pe Alexandr Semionovici, Kremlinul îi dădu dreptate şi astfel Rokk sosi în cabinetul ciudatului zoolog înarmat cu un act oficial.

Concertul revărsat peste apele sticloase şi peste crînguri şi parc se apropia de final, cînd, deodată, ceva îl întrerupse înainte de vreme. Cîinii din satul Konţovka, care la ora aceea ar fi trebuit să doarmă deja, începură să latre; treptat, lătratul se transformă într-un urlet chinuitor. Urletul crescu şi se răspîndi peste cîmpuri; apoi îi răspunse orăcăitul a milioane de broaşte din iazuri. Totul era atît de înspăimîntător, încît pentru o clipă noaptea aceea fermecată păru că dispăruse.

Alexandr Semionovici lăsă flautul şi ieşi pe terasă.

— Mania, auzi? Cîinii ăştia blestemaţi… Tu ce crezi, de ce-or fi urlînd aşa?

— De un' să ştiu? răspunse Mania, privind la lună.

— Ştii, Manecika… hai mai bine să ne uităm la ouă, propuse Alexandr Semionovici.

— Zău, Alexandr Semionovici, cred că te-ai prostit de tot cu ouăle şi găinile tale. Ce-ar fi să te odihneşti!

— Hai, Manecika, să mergem.

În sere ardea, sub tavan, un glob strălucitor. Sosi şi Dunia îmbujorată, cu ochii strălucind. Alexandr Semionovici deschise cu grijă gemuleţele de control şi cu toţii începură să privească în interiorul aparatelor. Pe placa albă de azbest stăteau înşiruite ordonat ouăle purpurii, înăuntru era linişte… se auzea doar bîzîitul discret al globului de 1 500 de waţi din tavan.

— Eh, ce puişori or să-mi iasă! spuse cu entuziasm Alexandr Semionovici, privind cînd pe gemuleţele laterale de control, cînd pe deasupra,

prin orificiile largi de ventilare, las' că vedeţi voi… Ce-e? N-or să iasă pui?

— Alexandr Semionovici, spuse Dunia zîmbind, ştiţi că ţăranii din Konţovka spun despre dumneavoastră că sînteţi un antihrist? Zic că ouăle dumneavoastră sînt diavoleşti. E un păcat mare să le cloceşti cu maşina. Voiau să vă omoare.

Alexandr Semionovici tresări şi se întoarse spre soţie. Faţa i se îngălbeni.

— Ei, ce părere aveţi? Ei, poftim, ce oameni! Ce puteţi să le faceţi? Ai? Manecika, o să fie nevoie să le organizăm o şedinţă… Mîine o să chem la judeţ nişte lucrători. O să le vorbesc chiar eu. Mda… aici e mult de muncă… aici parcă am fi în sălbăticie…

— Sînt înapoiaţi, murmură paznicul instalat pe manta, chiar în uşa serei.

A doua zi fu presărată de evenimente groaznice şi inexplicabile. Dimineaţa, la prima geană de lumină a răsăritului, crîngurile, care întîmpinau de obicei soarele cu cîntecul puternic al păsărilor, erau învăluite într-o linişte de mormînt. Toţi remarcară acest fenomen. Era ca înainte de furtună. Dar nu se dezlănţui nici o furtună. Discuţiile de la sovhoz căpătară o tentă stranie şi ambiguă pentru Alexandr Semionovici. După spusele unui moşneag – poreclit Guşă de }ap, renumit în împrejurimi ca proroc şi înţelept, de fel din satul Konţovka – toate păsările s-ar fi strîns în stoluri şi, înainte de răsăritul soarelui, ar fi părăsit meleagurile Şeremetievilor, luîndu-şi zborul spre nord, ceea ce, de fapt, era de neconceput. Alexandr Semionovici se indispuse şi-şi pierdu ziua întreagă încercînd să ia legătura telefonică cu oraşul Graciovka. De acolo Rokk primi asigurări că peste 2 zile vor sosi 2 lectori pentru 2 teme – situaţia internaţională şi problemele asociaţiei „Dobrokur".

Seara se îmbogăţi şi ea cu alte surprize. Dacă dimineaţa crîngurile erau tăcute, arătînd tuturor cît de neplăcută şi suspectă este liniştea în pădure,

dacă pe la prînz dispăruseră, nu se ştie unde, toate vrăbiile din curtea sovhozului, în schimb spre seară tăcu şi iazul din Şeremetievo. Aceasta era de-a dreptul uluitor, pentru că tuturor, pe o rază de 40 de verste, le era cunoscut renumitul orăcăit al broaştelor din acest iaz.

Acum parcă pieriseră toate. Dinspre iaz nu se auzea nici un zgomot şi rogozul era tăcut. Trebuie să recunosc, Alexandr Semionovici se supără de-a binelea. Aceste întîmplări fură tălmăcite şi răstălmăcite în cele mai neplăcute moduri, adică, pentru el, pe la spate.

— Este chiar ciudat, îi spuse soţiei sale Alexandr Semionovici la masa de prînz, de ce oare or fi zburat păsările?

— De un' să ştiu? răspunse Mania. Poate din cauza razei tale!?

— Mania, eşti de-a dreptul proastă, răspunse el aruncînd lingura, eşti la fel ca ţăranii. Ce legătură are asta cu raza?

— Nu ştiu, şi mai lasă-mă-n pace.

Seara se petrecu o a treia întîmplare – din nou începură să urle cîinii din Konţovka şi încă cum! Peste cîmpurile luminate de lună se revărsa un urlet jalnic şi răutăcios, ca o tînguire.

Alexandr Semionovici avu însă şi o surpriză plăcută. Mai exact, în seră, din aparate începuseră să se audă necontenite ciocănituri din ouă. Toc… toc… toc… toc… se auzea cînd dintr-un ou, cînd din altul.

Ciocănişurile din ouă deveniră un concert triumfal pentru Alexandr Semionovici. Pe dată fură uitate ciudatele întîmplări din crîng şi iazuri. Toţi se strînseră în seră, şi Mania, şi Dunia, şi paznicul, care-şi lăsă puşca la intrare.

— Ei, ce părere aveţi? Aud! întrebă victorios Rokk. Toţi îşi aplecau urechea spre uşiţa primului aparat. Puişorii ciocăne cu ciocul, continuă el radios. N-or să iasă pui!? Nu-u, dragii mei. Şi, dintr-un exces de sentimente, îl bătu pe paznic cu

palma pe spate. Or să iasă nişte pui de-o să rămîneţi cu gurile căscate. Numai să am grijă, adăugă el cu severitate. De-ndată ce-or să înceapă să iasă din coajă, să-mi daţi de veste.

— Bine, răspunseră în cor paznicul şi Dunia.

Toc… toc… toc… se auzea cînd într-un ou, cînd în altul, din cele aflate în primul aparat. Într-adevăr, tabloul naşterii unei vieţi noi din coaja translucidă era într-atît de interesant, încît întreaga adunare îşi petrecu încă multă vreme şezînd pe lăzi goale răsturnate şi privind la ouăle care se cloceau în lumina roşiatică. Se duseră să se culce abia tîrziu, cînd asupra sovhozului şi împrejurimilor se revărsase deja întunericul de un verde-închis al nopţii. Noaptea era enigmatică şi chiar înspăimîntătoare probabil din cauza urletului tînguitor al cîinilor din Konţovka, care tulbura cînd şi cînd liniştea mormîntală. De ce-or fi urlînd aşa blestemaţii aceia de cîini? Nimeni nu ştie.

Dimineaţa Alexandr Semionovici fu înspăimîntat de încă o surpriză neplăcută. Paznicul era foarte tulburat, îşi încrucişa mîinile pe piept, se jura pe sfinţi că nu dormise, dar nu observase nimic.

— Lucru ciudat, spunea paznicul, dar n-am nici o vină, tovarăşe Rokk.

— Vă mulţumesc din inimă, îl ironiză Alexandr Semionovici, ce credeţi, tovarăşe? Pentru ce-aţi fost pus aici? Să păziţi. Ei, să-mi spuneţi acum, unde-s? Doar au ieşit din ouă!? Înseamnă că au tulit-o. Înseamnă că aţi lăsat uşa deschisă şi aţi plecat în treaba dumneavoastră. Să-mi aduceţi puii înapoi, de îndată!

— Unde să mă duc să-i aduc? Parcă nu mi-aş cunoaşte treaba, se ofensă ostaşul, mă certaţi degeaba, tovarăşe Rokk!

— Şi-atunci, unde-au dispărut?

— De unde să ştiu, turbă ostaşul, da' ce, trebuie să-i păzesc? De ce-s pus aici? Să păzesc aparatele să nu le fure cineva. Asta-i treaba mea. Conform

legii, nu-s obligat să vă prind puii. Naiba ştie ce pui scoateţi din clocitoarele astea, poate că nu-i poţi ajunge din urmă nici pe bicicletă!

Alexandr Semionovici se potoli niţel, mormăi ceva ca pentru el şi rămase într-o stare de stupefacţie. Lucru ciudat, într-adevăr. În primul dintre aparate, încărcat cu ouă înaintea celorlalte, două ouă, care se aflaseră chiar sub rază, erau sparte şi goale. Unul din ele chiar se rostogolise într-o parte şi coaja strălucea în lumina roşie pe podeaua de azbest.

— Dracu' ştie! mormăi el, geamurile sînt închise, doar n-au ieşit prin acoperiş!

El ridică ochii spre găurile din tavanul de sticlă.

— Alexandr Semionovici, spuse cu uimire Dunia, doar n-or să zboare puii prin acoperiş. Sînt pe-aici pe undeva… pui… pui… pui… începu ea să cheme puii căutînd prin toate ungherele serei, unde zăceau tot felul de vase prăfuite, nişte scînduri, precum şi alte vechituri. Nici un fel de pui nu răspunse însă chemărilor.

Întreaga echipă de funcţionari alergă prin curte timp de 2 ore, căutînd puii buclucaşi, dar nu reuşi să descopere nimic. Ziua trecu într-o agitaţie febrilă. Paza aparatelor fu dublată cu încă un paznic care trebuia să privească în interiorul clocitoarei din sfert în sfert de oră şi, în caz de ceva, să-l cheme de îndată pe Alexandr Semionovici. Celălalt paznic şedea la uşă, ţinînd puşca între genunchi. Rokk se luă cu treaba şi mîncă de prînz abia pe la ora 2. După-masă dormi vreo oră, în umbra răcoroasă, pe fosta canapea a Şeremetievilor, bău nişte cvas preparat la sovhoz, făcu o vizită la seră şi se convinse că acum totul era în regulă. Paznicul cel bătrîn zăcea pe burtă pe o rogojină şi privea prin ferestruica de control a primului aparat. Celălalt paznic era treaz şi nu părăsea cadrul uşii.

Mai erau însă şi nişte noutăţi de aflat: ouăle din cel de-al treilea aparat, încărcat ultimul, începură

să ţăcăne şi să scoată alte sunete, de parcă înăuntru s-ar fi smiorcăit cineva.

— Se clocesc, spuse Alexandr Semionovici, acum văd cum se clocesc. Vezi? se adresă el pazniculuі…

— Da-a, e ceva grozav, răspunse respectivul clătinînd din cap şi pe un ton foarte ambiguu.

Alexandr Semionovici mai şezu puţin lîngă aparate, dar nimic nu ieşi din ouă în prezenţa lui; el se ridică, se întinse şi anunţă că pleacă să facă o baie în iaz şi în caz de ceva să fie chemat de îndată. Trase o fugă pînă la palat, în dormitor, unde se aflau două paturi cu arcuri, cu aşternuturile mototolite, iar pe jos – o grămadă de mere verzi şi munţi de grăunţe de mei, pregătiţi pentru pui. După ce se înarmă cu un prosop pufos, se opri o clipă şi luă cu el şi flautul. Ieşi în fugă din clădire, traversă curtea şi se îndreptă spre iaz, pe aleea cu sălcii. Pe drum, flutura prosopul şi ţinea sub braţ flautul. Cerul revărsa dogoarea printre sălcii, astfel încît corpul însuşi se cerea la scăldat. Pe partea dreaptă a cărării era o tufă de brusture în care Rokk scuipă în momentul cînd trecu pe lîngă ea. De îndată, în străfundurile de verdeaţă se auzi un sunet ca şi cum cineva ar fi trîntit un trunchi de copac. Simţind ceva ca un ghimpe în inimă, Alexandr Semionovici întoarse instantaneu capul şi privi cu uimire în tufăriş.

De două zile iazul şi împrejurimile nu mai scoseseră nici un sunet. Zgomotul se atenuă şi el văzu doar oglinda ademenitoare a iazului şi acoperişul cenuşiu al pontonului. Cîteva libelule trecură prin faţa lui. Alexandr Semionovici dădu să urce pontonul de lemn cînd deodată zgomotul din lăstăriş se repetă, de astă dată însoţit de un sîsîit, de parcă ar fi ieşit abur dintr-o locomotivă. Alexandr Semionovici înlemni şi privi insistent zidul verde al buruienilor.

— Alexandr Semionovici, se auzi în acel moment vocea soţiei lui Rokk şi bluza ei albă

apăru, apoi dispăru pentru o clipă şi reapăru în zmeuriş. Aşteaptă-mă, o să fac şi eu o baie.

Soţia se grăbi spre iaz, dar Alexandr Semionovici privea fix brusturele. Un trunchi măsliniu şi cenuşiu începu să se ridice din tufe. Nişte tufe galbene şi umede păreau presărate pe trunchi. Trunchiul începu să se întindă, mişcîndu-se şi îndoindu-se, ridicîndu-se atît de sus, încît depăşi în înălţime una dintre sălcii. Apoi vîrful trunchiului se frînse puţin, începînd să semene ca formă şi înălţime cu un stîlp de felinar de la Moscova. Doar că era de trei ori mai gros decît un stîlp şi mult mai frumos datorită solzilor coloraţi ca un tatuaj. Neînţelegînd nimic, dar deja îngheţat de frică, Alexandr Semionovici privi în sus şi inima încetă să-i mai bată preţ de cîteva clipe. I se păru că se lăsase gerul în plină vară, iar privirea i se înceţoşă într-atît, încît avu impresia că priveşte la soare printr-o pînză.

În vîrful trunchiului se afla un cap. Era un cap turtit, ascuţit şi decorat cu o pată galbenă pe fond măsliniu. În ochii fără pleoape şi cu o expresie de gheaţă se putea citi o agresivitate nemaiîntîlnită. Capul făcu o mişcare de parcă ar fi ciugulit aerul, trunchiul se ascunse în brusture şi doar ochii îl priveau fix pe Alexandr Semionovici. Acesta, transpirat de groază, rosti doar patru cuvinte complet aiurea, născute probabil de frica teribilă care-l cuprinsese. Într-atît de fascinatori erau aceşti ochi aţintiţi din frunziş.

— Ce glume sînt astea…

Apoi îşi aminti că fachirii… da… India… coşuleţul împletit şi o poză… îmblînzitorul de şerpi.

Capul se ridică şi începu să iasă la iveală şi trupul. Alexandr Semionovici duse flautul la buze, piui răguşit şi începu să cînte, sufocîndu-se, valsul din opera *Evgheni Oneghin*[34]. Ochii cei sticloşi din tufiş se aprinseră de îndată de o ură neîmpăcată pentru această operă.

— Te-ai prostit de cînţi pe căldura asta? se auzi vocea veselă a Maniei şi undeva în dreapta, Alexandr Semionovici sesiză pata albă a bluzei soţiei.

Apoi un ţipăt străpunse întregul sovhoz, se amplifică şi se înălţă, iar valsul deveni sacadat. Capul din verdeaţă se avîntă înainte, privirea de gheaţă îl părăsi pe Alexandr Semionovici, lăsîndu-i sufletul pentru căinţă. Un şarpe de vreo 15 arşini[35] şi gros cît un om sări ca un arc din tufe. Un nor de praf se ridică din cărare şi valsul încetă. Şarpele se aruncă pe lîngă directorul sovhozului, în lungul cărării, în direcţia în care se zărea bluza cea albă. Rokk văzu totul cît se poate de clar. Mania era galbenă la faţă, iar părul ei lung i se ridică, de groază, în sus, de parc-ar fi fost de sîrmă. Şarpele, căscînd pentru o clipă gura, din care ieşi ceva asemănător unei furci, o apucă pe Mania cu dinţii de un umăr şi o ridică cam un arşin deasupra pămîntului. Atunci Mania dădu un nou ţipăt sfîşietor. Şarpele se încolăci în jurul ei şi începu să o stranguleze. Victima nu mai scoase nici un sunet, dar Rokk auzea cum i se frîng oasele. Din gura Maniei şi de sub unghii ţîşni sîngele, apăru o mînă zdrobită. Apoi şarpele, căscînd larg fălcile, începu să-şi înghită victima, îmbrăcîndu-i fulgerător capul cu fălcile lui şi lunecînd peste ea ca o mănuşă. Şarpele răspîndea în toate părţile o răsuflare fierbinte care ajunse pînă la Rokk; coada şarpelui fu cît pe-aci să-l dărîme în praf. Deodată Rokk încărunţi. Întîi partea stîngă, apoi cea dreaptă, şi părul negru şi lucios ca o cizmă se acoperi de argint. Cuprins de o scîrbă de moarte, el se desprinse de cărare şi, zbierînd ca un apucat, o luă la fugă…

Capitolul IX
Terciul viu

Lucrătorul G.P.U. de la halta Dughino, pe nume Şciukin, era un ins curajos. El îi spuse gînditor colegului său, roşcovanul Polaitis:

— Ei, ce facem? Mergem? Adă motocicleta. Apoi tăcu şi se adresă celui ce şedea pe bancă: puteţi să lăsaţi flautul din mînă.

Dar individul cărunt care şedea pe banca din incinta G.P.U. continua să tremure ca scuturat de friguri; el nu lăsă flautul din mînă, ci începu să mugească şi să plîngă. Atunci Şciukin şi Polaitis înţeleseră că trebuie să-i ia flautul cu forţa. Degetele parcă i se lipiseră de instrument. Şciukin, un om foarte puternic, cu o forţă ca de circar, începu să-i desfacă degetele unul cîte unul şi în final puse flautul pe masă.

Toate acestea se petreceau în dimineaţa însorită a zilei ce a urmat morţii Maniei.

— Mergeţi cu noi, spuse Şciukin adresîndu-se lui Alexandr Semionovici, şi ne arătaţi ce şi cum.

Dar Rokk se feri îngrozit de el şi se acoperi cu mîinile ca de o viziune de coşmar.

— Trebuie să ne arătaţi, adăugă cu severitate Polaitis.

— Lasă-l. Doar vezi că e înnebunit.

— Trimiteţi-mă la Moscova, îl rugă, plîngînd, Alexandr Semionovici.

— Nu vreţi să vă mai întoarceţi la sovhoz?

Rokk se acoperi iarăşi cu mîinile şi din nou în ochii lui se putea citi o groază de nedescris.

— Bine, hotărî Şciukin, cred că într-adevăr nu puteţi… îmi dau seama. În curînd vine rapidul, puteţi pleca cu el.

Apoi Şciukin şi Polaitis se sfătuiră, în timp ce paznicul haltei îi dădea să bea apă lui Alexandr Semionovici. Polaitis presupunea că nimic din cele relatate nu se întîmplase, iar Rokk este un nebun care a avut o groaznică halucinaţie. În schimb, Şciukin înclina să creadă că de la circul care tocmai era în turneu în oraşul Graciovka fugise un şarpe boa constrictor. Auzind şoaptele lor pline de

îndoială, Rokk se ridică în picioare. Îşi revenise puţin şi spuse întinzînd mîinile ca un proroc biblic:

— Credeţi-mă. Ascultaţi-mă. De ce nu mă credeţi? Unde este soţia mea? Doar era lîngă mine!?

Şciukin stătea tăcut şi serios, apoi transmise urgent la Graciovka o telegramă. Cel de-al treilea agent al G.P.U. îl supraveghea permanent pe Alexandr Semionovici şi urma să-l însoţească pînă la Moscova. Şciukin şi Polaitis începură să se pregătească de expediţie. Nu aveau cu ei decît un revolver electric, dar şi acesta reprezenta o bună protecţie. Era o armă model 1927, cu 50 de încărcături, mîndria tehnicii franţuzeşti, destinat luptei la mică distanţă; trăgea doar pînă la 100 de paşi, în schimb avea un cîmp de acţiune de 2 m lărgime şi ucidea instantaneu tot ce era viu. Era foarte greu să nu nimereşti ţinta. Şciukin luă această jucărie electrică strălucitoare, iar Polaitis se înarmă cu un automat obişnuit cu 25 de cartuşe şi cu nişte cartuşiere de rezervă. Împreună se urcară pe motocicletă şi porniră spre sovhoz prin roua şi răcoarea dimineţii, pe şoseaua de 20 de verste care despărţea halta de sovhoz, ajungînd acolo în numai un sfert de oră. Lui Rokk, ca să ajungă de la sovhoz la haltă îi trebuise o noapte de coşmar presărată cu crize de groază, cînd se ascundea în iarba crescută pe marginea drumului. Cînd soarele începuse să încălzească puternic, în faţa celor doi apăru palatul cu coloane albe ca de zahăr, aşezat pe un deal, la poalele căruia curge rîul Topi. O linişte de moarte trona de jur împrejur. Chiar înainte de a intra în sovhoz, cei doi depăşiră o căruţă cu un ţăran. Acesta nu se grăbea, căruţa era încărcată cu saci, şi în curînd rămase în urmă. Motocicleta traversă podul şi Polaitis claxonă, pentru a vedea dacă există cineva în împrejurimi. Nimeni însă nu răspunse apelului, cu excepţia cîinilor din Konţovka, lătrînd ca turbaţi. Motocicleta încetini şi se apropie de porţile

străjuite de statuile leilor acoperite de verzeală. Cei doi agenţi plini de praf, încălţaţi cu ghete galbene, legară motocicleta cu lanţ şi lacăt de grilajul porţii şi intrară în curte. Liniştea atotstăpînitoare îi ului.

— E cineva pe aici? strigă cu putere Şciukin.

Însă nimeni nu răspunse vocii lui de bas. Cei doi dădură ocol curţii din ce în ce mai uimiţi. Polaitis se posomorî. Şciukin se uită mai cu temei şi îşi încruntă sprîncenele blonde. Aruncară amîndoi o privire pe geamul de la bucătărie şi văzură că înăuntru nu era nimeni. În schimb, podeaua era presărată cu cioburi de vase.

— Auzi, eu cred că s-a întîmplat într-adevăr ceva. O catastrofă, murmură Polaitis.

— E cineva acolo? Hei! strigă Şciukin, dar nu-i răspunse decît ecoul încăperii goale.

— Dracu' ştie! mormăi supărat Şciukin. Doar n-avea cum să-i mănînce pe toţi deodată. Ori, poate, au fugit. Hai să intrăm.

Uşa de la intrare dinspre veranda cu coloane era larg deschisă. Înăuntru era pustiu. Cei doi străbătură mezaninul, bătură în uşi, le deschiseră pe toate, dar nu dădură de nimeni şi ieşiră înapoi prin verandă în curte.

— Hai să dăm un ocol pe la sere, ordonă Şciukin, răscolim tot, după aceea o să telefonăm.

Agenţii merseră în lungul cărării pavate cu cărămizi, trecînd pe lîngă straturile cu flori, traversară curtea interioară şi văzură geamurile strălucitoare ale serelor.

— Aşteaptă puţin, spuse Şciukin în şoaptă şi-şi pregăti pistolul. Polaitis deveni atent şi puse mîna pe automat. Un sunet straniu şi sonor învăluia serele şi împrejurimile. Era ceva care semăna cu sîsîitul unei locomotive. Zau-zau… ssss… sîsîiau serele.

— Atenţie, şopti Şciukin şi, străduindu-se să nu facă zgomot, cei doi se apropiară de geamurile serei şi priviră înăuntru.

Polaitis păli brusc şi făcu un pas înapoi. Şciukin căscă larg gura şi înţepeni cu revolverul în mînă.

Întreaga seră forfotea şi viermuia. Răsucindu-se şi încolăcindu-se, sîsîind, unduindu-şi corpurile şi legănîndu-şi capetele, pe podeaua serelor se tîrau nişte şerpi uriaşi. Găoace de ouă sparte trosneau sub trupurile lor. În tavan ardea un bec electric foarte puternic care arunca în interior o lumină cinematografică, de-a dreptul înfricoşătoare. Pe podea se mai aflau 3 instalaţii negre, ca nişte aparate de fotografiat: două erau răsturnate şi stinse, în interiorul celei de-a treia ardea o lumină roşie intensă. Şerpi de toate dimensiunile se încolăceau pe fire, se urcau pe ramele geamurilor şi se tîrau afară prin gaura din tavan. Chiar pe globul mat care îmbrăca becul se afla un şarpe negru cu pete, lung de cîţiva arşini, al cărui cap se legăna ca o pendulă. Se auzi un zgomot de clopoţei, iar din interior veni o undă puturoasă, ca de mlaştină. Înăuntru se mai zărea o ciudată pasăre gigantică, care zăcea nemişcată lîngă aparate, precum şi cadavrul unui om îmbrăcat în cenuşiu, cu puşca alături, chiar lîngă uşă…

— Înapoi, răcni Şciukin şi se retrase cîţiva paşi, împingîndu-l pe Polaitis cu mîna stîngă şi ridică revolverul. Apucă să tragă de vreo 9 ori, iluminînd serele cu fulgere verzui. Sunetul se amplifică şi, ca răspuns la împuşcăturile lui Şciukin, în sere se produse o vînzoleală, iar capetele plate se iviră în toate crăpăturile. Ecoul tunetului străbătu sovhozul. Ceah-ceah-ceah-tah, începu să tragă şi Polaitis, retrăgîndu-se. Din spate se auzi un zgomot făcut de un animal înspăimîntător şi Polaitis căzu pe spate. Un animal păşind pe labe crăcănate, de culoare verzui-maronie, cu un bot enorm şi ascuţit, şi cu o coadă solzoasă, asemănător cu o şopîrlă de dimensiuni gigantice, ieşise de după colţul şopronului şi, apucîndu-l cu furie pe Polaitis de picior, îl trîntise la pămînt.

— Ajutor, strigă Polaitis şi de îndată mîna lui stîngă nimeri în gura monstrului şi trosni; încercînd să se ajute cu dreapta, nu reuşi decît să tîrîie arma pe pămînt. Şciukin se întoarse spre el şi se zăpăci. El reuşi să tragă o dată, mult pe lîngă ţintă, de frică să nu-şi ucidă tovarăşul. A doua oară, trase în direcţia serelor, pentru că de acolo, printre alte capete mai mici de şerpi, un şarpe mai mare de culoare măslinie se aruncase drept spre el. Izbuti să omoare acest şarpe gigantic, apoi, agitîndu-se în jurul lui Polaitis, care agoniza deja în gura crocodilului, căută o poziţie din care să ucidă monstrul fără a vătăma victima. În sfîrşit, trase. Revolverul electric bubui de două ori, luminînd totul în jur cu o lumină verzuie şi crocodilul făcu un salt, se destinse, înţepeni şi-l eliberă pe Polaitis. Braţul acestuia sîngera, din gură i se scurgea sînge şi, sprijinindu-se pe mîna dreaptă, teafără, îşi tîrî piciorul stîng zdrobit. Ochii i se stingeau.

— Şciukin… fugi, gemu el, înecîndu-se.

Şciukin trase cîteva focuri înspre sere, şi geamurile fură pulverizate. Un şarpe uriaş ţîşni ca un arc dintr-o ferestruică de pivniţă, se lungi de-a curmezişul curţii şi i se încolăci pe picioare. Şciukin fu trîntit la pămînt, iar revolverul strălucitor se rostogoli într-o parte. Şciukin strigă din răsputeri, apoi se sufocă, pentru că inelele şarpelui îl cuprinseră, lăsîndu-i numai capul afară. Apoi, unul dintre inele trecu o dată peste capul lui, luîndu-i scalpul; ţeasta trosni şi din acest moment la sovhoz nu se mai auzi nici o împuşcătură. Totul se stinse într-un sîsîit atotcuprinzător. Acestui zgomot îi răspunse de departe, tocmai din Konţovka, un soi de urlet, dar acum nu se mai putea spune cu certitudine dacă era urlet de cîini sau de oameni.

Capitolul X
Catastrofa

La redacţia ziarului *Izvestia*, în schimbul de noapte, ardea o lumină puternică, iar redactorul obez şedea cu şpalturile în faţă şi pagina rubrica de ştiri „Veşti din ţară“. Cîteva rînduri îi atraseră atenţia; le privi prin pince-nez şi izbucni în rîs, îi chemă la el pe corectori şi pe paginatori şi le arătă şi lor textul. Pe fîşia îngustă de hîrtie umedă era tipărit:

„Graciovka, gubernia Smolensk. În judeţ a apărut o găină de mărimea unui cal; loveşte cu picioarele ca un armăsar. În loc de coadă are pene de damă burgheză“.

Culegătorii rîseră cu poftă.

— Pe vremea mea, spuse redactorul rîzînd pe înfundate, cînd lucram la Vania Sîtin[36] de la *Russkoe slovo*, se spunea despre cineva că e atît de beat, încît vede elefanţi. Acum înseamnă că e atît de beat, încît vede struţi.

Culegătorii rîdeau.

— Chiar aşa, e vorba de un struţ, spuse paginatorul, ce punem aici, Ivan Bonifatievici?

— Te-ai prostit? întrebă redactorul, mă mir că i-a scăpat secretarului. Telegrama cred că e trimisă de unul de-a dreptul beat.

— Precis că a băut, nu glumă, fură de acord culegătorii, şi paginatorul luă de pe masă ştirea despre struţ.

De aceea *Izvestia* apăru a doua zi conţinînd, ca de obicei, o mulţime de materiale foarte interesante, dar fără vreo aluzie la struţul din Graciovka. Docentul Ivanov, care citea cu atenţie *Izvestia*, la el în cabinet, împături ziarul, căscă şi, spunînd: nimic interesant, începu să-şi îmbrace halatul alb. Peste cîtva timp în laborator se aprinseră arzătoarele de gaz şi începură să orăcăie

broaştele. În cabinetul lui Persikov era debandadă. Pankrat, speriat, stătea în poziţie de drepţi la uşă.

— Am înţeles… să trăiţi, repetă el.

Persikov îi înmînă un pachet sigilat cu ceară şi-i zise:

— Te duci drept la direcţia creşterii animalelor, la şeful ăla al lor, Ptaha, şi-i spui în faţă că e un porc. Spune-i că eu, profesorul Persikov, chiar aşa am şi spus. Pachetu' i-l dai lui.

„Bună treabă, n-am ce zice…" gîndi Pankrat, pălind, şi dispăru cu pachetul în braţe.

Persikov tuna şi fulgera.

— Dracu' ştie ce mai e şi asta, urla el, plimbîndu-se prin cabinet şi frecîndu-şi palmele înmănuşate, este o bătaie de joc inadmisibilă faţă de mine şi faţă de zoologie. Ouăle astea blestemate de găină sosesc cu miile, iar eu de 2 luni nu pot să obţin ceea ce-mi trebuie. Parc-ar veni din America! Numai balamuc, numai debandadă – şi începu să socotească pe degete: pînă să-i prindă… maximum 10 zile, în fine 15… fie 20, încă două zile cu avionul, de la Londra la Berlin încă o zi… De la Berlin pînă aici sînt 6 ore – o debandadă de nedescris…

El se repezi cu furie la telefon şi începu să sune undeva.

În cabinet totul era pregătit pentru nişte experimente tainice şi periculoase. Nişte hîrtie tăiată fîşii era pregătită pentru a lipi uşile, alături se aflau căşti de scafandru cu furtunuri şi cîteva rezervoare, strălucitoare ca mercurul, pe care scria „Dobrohim" şi „Nu atingeţi" – cuvinte însoţite de un craniu desenat cu două oase încrucişate dedesubt.

Fură necesare pe puţin 3 ore pentru ca profesorul să se liniştească şi să treacă la lucruri mărunte. Lucra la institut pînă la 11 noaptea şi din această cauză n-avea habar ce se întîmpla dincolo de zidurile de culoare crem. Nici zvonul absurd care cuprinsese Moscova despre nişte şerpi, nici

ciudata telegramă omisă din ziar nu-i erau cunoscute, căci docentul Ivanov avea bilete la Teatrul de Artă, la spectacolul *Fiodor Ioannovici*[37], şi deci n-avea cine să-i transmită profesorului aceste ştiri de ultimă oră.

Persikov ajunse către miezul nopţii acasă în Precistenka şi se culcă, citind înainte de a adormi un articol din publicaţia engleză *Curierul zoologic*, primită de la Londra. Apoi adormi; dormea acum şi întreaga Moscovă, care se agitase pînă noaptea tîrziu; doar clădirea cenuşie de pe strada Tverskaia nu dormea; acolo duduiau grozav, zgîlţîind întreaga construcţie, rotativele *Izvestiei*. În cabinetul redactorului era o agitaţie de nedrescris. Redactorul, turbat şi cu ochii înroşiţi, se foia de colo-colo, neştiind ce să facă, trimiţîndu-i pe toţi la mama dracului. Paginatorul umbla după el şi-i spunea, duhnind a vin:

— Ei, hai, Ivan Bonifatievici, nu-i nici o nenorocire. Mîine n-au decît să tipărească o ediţie specială. Doar n-o să scot acum ziarul din tipar.

Culegătorii nu plecaseră încă acasă, ci se adunaseră grupuri-grupuri şi citeau telegramele tot mai îngrozitoare care soseau acum din sfert în sfert de oră. Pălăria ascuţită a lui Alfred Bronski apărea cînd ici, cînd colo prin încăperile inundate de o lumină orbitoare roz, iar grăsanul mecanic, scrîşnind şi şontîcăind, cutreiera şi el tipografia. La intrare se trînteau uşile şi reporterii soseau în tot cursul nopţii. Toate cele 12 telefoane ale tipografiei sunau încontinuu, centrala răspundea mecanic „ocupat“, „ocupat“, iar deasupra telefonistelor neadormite se aprindeau întruna semnale de avertizare…

Culegătorii se lipiră de grăsanul mecanic şi căpitanul de cursă lungă le spuse:

— O să fie nevoie să trimitem aeroplane cu gaze.

—Numai aşa, răspundeau culegătorii, ce grozăvie! Apoi o înjurătură grea de mamă se

rostogoli prin aer, după care o voce ascuţită strigă:

— Persikov ăsta ar trebui împuşcat.

— Ce-are Persikov cu asta, răspundeau alţii din mulţime, pe nemernicul acela de la sovhoz să-l împuşte.

— Trebuia pusă pază, strigă altcineva.

— Poate că nu-i din cauza ouălor.

Întreaga clădire se zguduia şi duduia din cauza roţilor rotativelor, de puteai crede că blocul cenuşiu este mistuit de un incendiu electric.

Lumina dimineţii nu potoli incendiul, ci, dimpotrivă, păru că-l înteţeşte, cu toate că becurile fură stinse. Motociclete intrau una după alta în curtea interioară asfaltată, la concurenţă cu automobilele. Întreaga Moscovă se trezi asaltată de foile albe ale ziarelor ca de nişte păsări. Foile albe foşneau sub picioare şi în mîinile tuturor, astfel că vînzătorilor de ziare nu le ajunseră exemplarele pe la 11 dimineaţa, cu toate că la vremea aceea *Izvestia* ieşea într-un tiraj de 1,5 milioane.

Profesorul Persikov ajunse la institut cu autobuzul. Aici îl aştepta o surpriză. În vestibul se aflau trei lăzi de lemn închise cu benzi metalice, împestriţate cu inscripţii în germană; deasupra tuturor acestor inscripţii stătea scris pe ruseşte, cu cretă albă: „Atenţie! – Ouă!“.

O veselie furtunoasă puse stăpînire pe profesor.

— În sfîrşit, exclamă el, Pankrat, deschide imediat cutiile, dar cu grijă, să nu spargi ouăle. Le aduci la mine în cabinet.

Pankrat îndeplini pe loc porunca şi peste numai un sfert de oră cabinetul presărat cu rumeguş şi bucăţi de hîrtie fu zguduit de vocea profesorului.

— Şi-au bătut joc de mine! urlă Persikov agitîndu-şi pumnii şi cîntărind ouăle în palme. Ptaha ăsta este o vită! Nu permit să-şi bată cineva joc de mine. Ce-s astea, Pankrat?

— Ouă, să trăiţi, răspunse Pankrat cu jale.

— Da, dar de găină, înţelegi, ouă de găină, lua-le-ar dracu’ să le ia! La ce naiba îmi trebuie mie

astea? Să le trimită ticălosului ăluia de la sovhoz!

Persikov se aruncă spre colţul încăperii unde era telefonul, dar nu apucă să sune.

— Vladimir Ipatievici! Vladimir Ipatievici! se auzi pe coridor vocea sonoră a lui Ivanov.

Persikov se dezlipi de telefon, iar Pankrat se feri într-o parte, făcîndu-i loc docentului. Acesta intră în fugă în cabinet şi, contrar obiceiului său de gentleman, nu-şi scoase pălăria căzută pe ceafă. În mînă ţinea o foaie de ziar.

— Dac-aţi şti ce s-a-ntîmplat, Vladimir Ipatievici! strigă el şi flutură pe sub nasul lui Persikov o pagină de ziar cu titlul: „Ediţie specială“; pe mijlocul paginii se putea vedea un desen frumos colorat.

— Ascultaţi-mă niţel, să vedeţi ce-au făcut, strigă Persikov fără să-l asculte, au încercat să mă păcălească cu ouă de găină. Ptaha ăsta e un idiot notoriu. Ia priviţi!

Ivanov era de-a dreptul înnebunit. El privi cu groază la cutiile deschise, apoi la pagina de ziar, şi ochii aproape că-i ieşiră din orbite.

— Asta era… murmură el, sufocîndu-se, acum înţeleg… Vladimir Ipatievici, ia uitaţi-vă aici – şi Ivanov deschise instantaneu ziarul, unde îi arătă, cu degetul tremurînd, lui Persikov, imaginea colorată. Aceasta reprezenta un şarpe măsliniu cu pete galbene, şerpuind printr-o verdeaţă neclară. Imaginea fusese luată de sus, dintr-un micuţ aparat de zbor, care survolase şarpele. Ce-i asta, Vladimir Ipatievici, după părerea dumneavoastră?

Persikov îşi mută ochelarii pe frunte, apoi pe nas, privi cu atenţie desenul şi rosti uluit:

— Ce dracu’! Asta… asta e o anaconda…

Ivanov zvîrli pălăria, se aşeză pe scaun şi spuse, însoţind fiecare cuvînt de o bătaie cu pumnul în masă.

— Vladimir Ipatievici, această anaconda provine din gubernia Smolensk. E ceva îngrozitor. Acum înţelegeţi, ticălosul acela a obţinut şerpi în

loc de găini; şerpii ăştia, însă, au depus mai multe ouă decît broaştele!

— Ce spune? răspunse Persikov şi faţa lui deveni cenuşie… glumiţi, Piotr Stepanovici… De unde…?

Ivanov amuţi o clipă, apoi, recăpătîndu-şi darul vorbirii şi arătînd cu degetul lăzile pline cu ouă albe, învelite în rumeguş galben, spuse:

— De-aici.

— Ce-e?! urlă Persikov, începînd să înţeleagă ce se petrecuse.

Ivanov făcu un gest sigur cu pumnii strînşi şi strigă:

— Fiţi pe pace! Din greşeală, comanda pe care-aţi făcut-o pentru ouă de şarpe şi de struţ a fost expediată la sovhoz, iar ouăle de găină au ajuns la dumneavoastră.

— Dumnezeule sfinte…, spuse Persikov şi, înverzindu-se la faţă, se aşeză pe scaunul rotativ.

Pankrat, prostit de tot, alb la faţă, înţepenise lîngă uşă. Ivanov se ridică brusc, smulse ziarul şi, subliniind cu unghia unul dintre paragrafe, îi strigă în urechi profesorului:

— Ei, acum să vedeţi ce-o să iasă din toată povestea asta! Nici măcar n-am idee ce-o să se-ntîmple. Priviţi aici, Vladimir Ipatievici – şi citi cu voce tare primul pasaj care se nimeri pe pagina mototolită de ziar… Şerpii se deplasează în grup pe direcţia Mojaisk… depunînd un număr incredibil de ouă. Ouă de şarpe au fost semnalate în judeţul Duhovo… Au apărut crocodili şi struţi. Unităţi speciale împreună cu detaşamente ale G.P.U. au oprit panica la Viazma, după ce pădurea din apropierea oraşului a fost incendiată pentru a opri înaintarea reptilelor…

Persikov deveni multicolor, ochii căpătară o expresie nebună, apoi păli ca un mort, se ridică de pe taburet şi începu să strige, sufocîndu-se:

— Anaconda… anaconda!… Dumnezeule, Doamne! Nici Pankrat, nici Ivanov nu-l mai

văzuseră vreodată într-o asemenea stare.

Profesorul îşi smulse de la gît cravata, rupse nasturii de la cămaşă, se făcu îngrozitor de roşu la faţă, ca înainte de apoplexie şi ieşi în goană pe uşă, clătinîndu-se. Strigătul lui se multiplică în incintele de piatră ale institutului.

— Anaconda… anaconda…! răspunse ecoul.

— Prinde-l pe profesor! îi strigă Ivanov lui Pankrat care se agita pe loc. Apă, adu-i apă… are o criză de apoplexie.

Capitolul XI
Lupta şi moartea

La Moscova era noapte, o noapte electrică, cu lumini arzînd nebuneşte. Ardeau toate becurile şi nu era casă în care să nu fie aprinse toate lămpile. În nici unul dintre apartamentele din Moscova, care avea 4 milioane de locuitori, nu dormea nimeni, poate doar pruncii. Se mînca şi se bea pe apucate, se auzeau strigăte, chipuri schimonosite de groază priveau pe geamurile de la toate etajele spre cerul străbătut de dungile luminoase ale reflectoarelor. Pe cer izbucneau cîteodată focuri albe strălucitoare, care se stingeau şi dispăreau, după ce aprindeau conuri palide de lumină asupra oraşului. Se auzea un zgomot înfundat şi continuu de aeroplane în zbor. Înfricoşător era mai cu seamă pe strada Tverskaia-Iamskaia. În gara Alexandrovski soseau din 10 în 10 minute garnituri de tren formate la repezeală din vagoane de clasă şi de marfă, şi chiar din cisterne, înţesate de lume înnebunită; pe Tverskaia-Iamskaia, oamenii alergau într-o aglomeraţie de nedescris, călătoreau în autobuze, pe acoperişurile tramvaielor, se călcau în picioare şi nimereau sub roţile maşinilor. La gară se dezlănţuia din cînd în cînd tirul armelor de foc al detaşamentelor militare care se străduiau să oprească panica celor ce

alergau înnebuniţi peste acele de cale ferată de pe ruta Smolensk-Moscova. În gară se spărgeau geamuri şi fluierau sirenele locomotivelor. Străzile erau presărate cu pancarte, afişe mari erau lipite pe ziduri; reflectoare roşii le luminau zi şi noapte, dar acum nimeni nu le mai citea; conţinutul afişelor le era cunoscut tuturor. În Moscova era decretată starea de asediu. Era interzisă panica şi se anunţa plecarea spre gubernia Smolensk a noi şi noi detaşamente ale Armatei Roşii, înarmate cu gaze. Afişele nu putură însă opri delirul nopţii. În fiecare casă se spărgea vesela ori vaze cu flori, oamenii alergau lovindu-se de colţuri, desfăceau sau înfăşurau geamantane şi boccele cu speranţa vie de a ajunge cumva la gările Iaroslavl sau Nikolaevsk. Însă toate gările care duceau spre nord şi est fuseseră încercuite de infanterie. Autocamioane gigantice, transportînd cutii enorme, păzite de militari cu căşti ţuguiate şi baionetă la arme, evacuau rezervele de aur din subsolurile Ministerului de Finanţe, precum şi alte lăzi cu inscripţia: „Atenţie! Galeria Tretiakov“. Nenumărate maşini claxonau şi goneau prin Moscova.

Foarte departe, pe cer, se putea observa zarea roşie a unui incendiu; bubuiturile necontenite ale tunurilor zguduiau întunericul dens al acelei nopţi de august.

Spre dimineaţă, oraşul chinuit de insomnii, care nu stinsese nici unul dintre becurile sale, fu străbătut, în lungul străzii Tverskaia, de o coloană nesfîrşită şi şerpuitoare de cavalerişti. În drumul lor ei măturaseră din cale tot ce încercase să se ascundă prin subsoluri şi vitrine. Vîrfurile glugilor de culoarea zmeurei li se bălăbăneau pe spinările cenuşii, iar cele ale baionetelor împungeau cerul. Mulţimea agitată şi urlătoare prinse viaţă de îndată la vederea ostaşilor care despicau în două gloata înnebunită. De-a lungul trotuarelor se auziră strigăte încărcate de nădejde.

— Trăiască armata de cavalerie! strigau voci disperate de femei.

— Trăiască! răspundeau bărbaţii.

— Ne calcă-n picioare!… ne calcă…, urla cineva în mulţime.

— Ajutor! striga altcineva de pe trotuar.

Pachete de ţigări, bani de argint, ceasuri fură aruncate înspre cavalerişti; de pe trotuare, nişte femei, riscîndu-şi mădularele, săriră în stradă şi, agăţîndu-se de hăţuri, începură să le sărute. În zgomotul continuu al copitelor pe pavaj, se puteau auzi din cînd în cînd vocile comandanţilor:

— Hăţurile, din scurt!

Undeva se auzeau voci cîntînd vesel şi deşănţat. Din cînd în cînd, şirul cavaleriei era întrerupt de nişte figuri stranii cu feţele acoperite, cu nişte furtunuri şi recipiente prinse în curele pe spate. În urma lor se tîrau enorme autocisterne cu lungi furtunuri şi pompe, de parc-ar fi fost maşini de pompieri, precum şi grele pavele etanş îmbinate şi lucind în lumina îngustelor ambrazuri ale tancurilor blindate pe şenile. Coloana cavaleriştilor se întrerupea, urmată fiind de automobile închise ermetic într-un blindaj cenuşiu, cu aceleaşi furtunuri atîrnînd pe dinafară şi avînd de-o parte şi de alta desenate nişte cranii albe, însoţite de inscripţia „gaz Dobrohim“.

— Salvaţi-ne, fraţilor! urlau trotuarele, nimiciţi balaurii… Salvaţi Moscova!

— Mamă… mamă… se rostogoleau strigăte peste mulţime. Pachete de ţigări zburau prin aer şi de pe cai, cavaleriştii zîmbeau mulţimii înnebunite. Rîndurile ostaşilor fură inundate de un cîntec duios:

...Nici as, nici damă, nici valet,
Rapid zdrobi-vom sub şenile
Vicleanul şarpe cel proclet
Şi zob vom face-orice reptile…

Cascade de „ura“ se rostogoleau peste întreaga mare de oameni, căci se zvonise că în fruntea oştenilor călare se afla chiar el, cu aceeaşi glugă zmeurie ca toţi cavalerişti, îmbătrînit şi cărunt, legendarul comandant de acum 10 ani[38] al colosului de cavalerie. Mulţimea striga, încercînd să-şi potolească tulburarea din inimi: „ura“… „ura-a“…

* * *

Institutul era în semiîntuneric. Din evenimentele petrecute în oraş aici nu ajungeau decît zvonuri nelămurite şi incoerente. Sub ceasul de foc de la Manej se auziră salve de mitralieră; fuseseră executaţi nişte tîlhari care încercaseră să prade un apartament din strada Volhonka. Circulaţie nu prea era pe aici, căci grosul se grăbea spre gări. În cabinetul profesorului ardea o veioză; Persikov şedea la masă cu capul sprijinit în mîini şi tăcea. Un fum gros îl învăluise. Raza roşie din aparat era stinsă. Broaştele din terariu tăceau, pentru că la această oră dormeau de mult. Profesorul nici nu muncea, nici nu citea. În stînga lui se afla o ediţie specială de seară a presei centrale, care anunţa că Smolenskul arde şi că artileria trage asupra pădurii, lîngă Mojaisk, pentru a nimici depunerile de ouă de crocodil. Se mai anunţa că escadrila de aeroplane acţionase eficient în regiunea Viazmei, împrăştiind gaze asupra întregului judeţ; victime omeneşti fură nenumărate din cauza faptului că populaţia, cuprinsă de panică, în loc să se evacueze în ordine şi disciplină, se împrăştiase care încotro. O divizie de cavalerie din Caucaz cîştigase o bătălie importantă în lupta împotriva cîrdurilor de struţi, reuşind să nimicească toate păsările, precum şi depunerile de ouă de struţ. Pierderile erau neînsemnate pentru cavalerie. Guvernul anunţa că în situaţia imposibilităţii reţinerii reptilelor la o distanţă de 200 de verste de capitală, oraşul va fi

evacuat în ordine. Muncitorii şi funcţionarii aveau sarcina de a-şi păstra calmul. Guvernul urma să ia măsurile cele mai drastice pentru a nu permite repetarea evenimentelor din Smolensk, unde, ca urmare a panicii produse de apariţia a mii de şerpi veninoşi, oraşul luase foc din cauza sobelor răsturnate în graba fugii întregii populaţii. Se anunţa, de asemenea, că Moscova are provizii cel puţin pentru 6 luni, iar consiliul militar ia măsuri urgente pentru baricadarea clădirilor în vederea luptei cu şerpii chiar pe străzile capitalei, în cazul în care cavaleria, infanteria şi aeroplanele nu vor putea opri asaltul reptilelor asupra oraşului.

Profesorul nu citise nimic din toate acestea, ci privea cu ochi sticloşi undeva departe şi fuma. Numai două persoane mai erau în institut, în afară de el – Pankrat şi Maria Stepanovna, nedormită în cele trei nopţi pe care le petrecuse în cabinet şi care izbucnea în plîns din orice nimic, însă profesorul nu voia să-şi părăsească ultimul şi unicul său aparat care nu mai funcţiona. Maria Stepanovna se aciuase pe divanul tapiţat cu muşama din colţul întunecos al cabinetului şi privea la ceainicul în care fierbea apa pentru ceaiul profesorului; vasul se sprijinea pe un trepied deasupra arzătorului cu gaz, de jur împrejur era linişte şi de aceea tot ce a urmat s-a petrecut complet pe neaşteptate.

De pe trotuar se auziră strigăte sonore pline de ură; Maria Stepanovna tresări. Pe stradă străluciră lumini de lanterne şi se auzi vocea lui Pankrat în vestibul. Profesorul fu neplăcut impresionat de aceste zgomote. Îşi ridică pentru o clipă capul şi murmură: „Ce urlă aşa, ca turbaţii… n-am ce să le fac!…“ Apoi redeveni la fel de nemişcat ca mai înainte. Se auzi un zgomot grozav dinspre uşile ferecate de la intrarea din strada Herzen şi zidurile se clătinară. Apoi, peretele de oglindă din cabinetul alăturat se făcu ţăndări. Geamurile începură să se spargă şi un pietroi cenuşiu năvăli

prin fereastră în cabinetul profesorului, zdrobind masa de sticlă. În terariu broaştele începură să se agite şi să orăcăie. Disperată, Maria Stepanovna se aruncă spre profesor, strigînd: „Fugiţi, Vladimir Ipatievici, fugiţi“.

Persikov se ridică de pe taburet şi se îndreptă; apoi, îndoindu-şi degetul-cîrlig, răspunse cu o sclipire în ochi:

— Nu plec nicăieri, spuse el, este o tîmpenie… se agită ca nişte nebuni. Iar dacă a înnebunit chiar toată Moscova, atunci unde să fug? Vă rog, încetaţi odată cu ţipetele. Ce amestec am eu aici? Pankrat! chemă el şi apăsă pe buton.

Desigur, dorea ca Pankrat să termine cu balamucul acesta care nu i-a plăcut niciodată. Dar Pankrat nu mai putea face nimic. Bubuiturile luară sfîrşit cînd uşile institutului se deschiseră şi clădirea se umplu de zgomot de împuşcături, sticlă spartă, strigăte şi tropăituri. Maria Stepanovna se agăţă de mîneca lui Persikov şi începu să-l tragă; el se eliberă, se îndreptă de spate şi ieşi în coridor, îmbrăcat în halat.

— Ei, ce-i? întrebă el.

Uşile se dădură de perete şi apăru spinarea unui militar cu însemnele G.P.U. pe mîneca stîngă. El se dădu înapoi de la uşa pe care gloata turbată o zgîlţîia cu furie şi începu să tragă cu revolverul. Apoi o luă la goană, strigîndu-i lui Persikov:

— Profesore, salvaţi-vă, nu mai pot face nimic.

Cuvintele acestea fură urmate de strigătul Mariei Stepanovna. Militarul dispăru în coridoarele întunecoase ale clădirii, iar mulţimea năvăli înăuntru, strigînd:

— Dă-i! Omoară-l!…

— Criminal mondial ce eşti…

— Tu ai dat drumul la şerpi!…

Feţe schimonosite şi haine sfîşiate umplută coridorul şi se auzi o împuşcătură. În aer se agitară bîte. Persikov făcu un pas înapoi, închise uşa care ducea în cabinet, unde Maria Stepanovna stătea în

genunchi pe podea, cu mîinile întinse ca o răstignită… Profesorul nu voi să le dea drumul înăuntru şi strigă iritat:

— E o nebunie curată… Sînteţi nişte animale. Ce vreţi de la mine? Afară de-aici! Pankrat, afară cu ei! continuă el să strige.

Dar Pankrat n-avea cum să-i dea afară. Pankrat avea capul spart, fusese călcat în picioare şi zăcea pe jos în vestibulul traversat de noi şi noi grupuri care invadau institutul, în ciuda focurilor de armă trase de miliţia din stradă.

Un individ scund, cu picioare crăcănate ca de maimuţă, cu sacoul rupt şi plastronul sfîşiat, alergă înainte, ajunse la Persikov şi-i crăpă capul cu o lovitură de bîtă. Persikov se clătină, apoi se prăbuşi, murmurînd:

— Pankrat… Pankrat…

Maria Stepanovna, deşi nevinovată, fu sfîşiată de vie în cabinet, aparatul fu distrus şi nimicit, terariul şi broaştele înnebunite de groază fură călcate în picioare, iar reflectoarele, pulverizate. În decurs de numai o oră institutul ardea; de jur împrejurul clădirii erau presărate cadavre, înconjurate de indivizi înarmaţi cu revolvere electrice. Maşinile de pompieri pompau jeturi puternice de apă prin ferestrele sparte, din care ieşeau flăcări lungi ca nişte limbi de foc.

Capitolul XII
Zeul frigului *ex machina*

În noaptea de 19 spre 20 august 1928, asupra Moscovei se abătu un ger nemaipomenit. Gerul ajunse pînă la minus 18 grade şi ţinu 2 zile. Moscova, rebegită de frig, ferecă toate geamurile şi toate uşile. Spre sfîrşitul celei de-a treia zile, populaţia înţelese că frigul salvase capitala şi ţinuturile învecinate de plaga acelui an 1928. Cavaleria pierduse lîngă Mojaisk trei sferturi din

efective, escadrilele cu gaze toxice nu reuşiră să oprească oribilele reptile care încercuiseră capitala pe la vest, sud-vest şi sud.

Frigul însă le nimici. Mulţimea nenumărată a reptilelor nu rezistă la cele două zile de ger de minus 18 grade şi în data de 20 august, cînd frigul se muie, lăsînd în urmă numai umezeală şi verdeaţă degerată, duşmanul fusese distrus. Catastrofa luase sfîrşit. Pădurile, cîmpiile şi mlaştinile nesfîrşite erau încăpresărate cu nenumărate ouă ciudate, cu desene stranii pe coajă, nemaivăzute, pe care Rokk le interpretase drept murdării, însă aceste ouă erau acum complet inofensive, căci embrionii dinăuntru erau morţi.

Suprafeţe de necuprins se împuţiră de duhoarea cadavrelor de crocodili şi şerpi, chemaţi la viaţă de raza cea tainică, născută în strada Herzen. Aceste organisme însă, imperfecte făpturi ale mlaştinilor tropicale şi ecuatoriale, pieriră în 2 zile, lăsînd în urmă, de-a lungul şi de-a latul a trei gubernii, o duhoare oribilă de putrefacţie.

Se iscară epidemii prelungite, nenumărate îmbolnăviri din cauza cadavrelor de reptile şi oameni, iar armata, întărită cu genişti, cisterne cu petrol lampant şi furtunuri, curăţa pămîntul, reuşind spre primăvara lui 1929 să termine acţiunea de dezinfecţie.

Primăvara, Moscova începu din nou să trepideze, să strălucească şi să danseze; se reluă mersul trăsurilor mecanice şi din nou deasupra Cupolei Mîntuitorului stătea pe cer, ca atîrnată, secera de argint a lunii, iar pe locul fostului institut mistuit de incendiu se ridicase un adevărat palat zoologic, administrat de docentul Ivanov. Numai Persikov nu mai exista. În faţa auditoriului nu mai apărea degetul-cîrlig al profesorului, nimeni nu mai putea să-i audă glasul scîrţîit şi orăcăitor. Despre rază şi despre catastrofa anului 1928 continuă să se scrie şi să se comenteze; după un timp însă, numele profesorului Vladimir Ipatievici

Persikov fu învăluit parcă în ceaţă şi se stinse întocmai ca raza cea roşie, aprinsă cîndva într-o noapte de aprilie. Raza nu mai putu fi obţinută din nou, deşi elegantul gentleman, actualmente profesorul Piotr Stepanovici Ivanov, încercase şi el să reproducă acel fascicol de lumină. Aparatul din cabinetul profesorului fusese distrus de gloata dezlănţuită în chiar noaptea uciderii lui Persikov. Cele trei aparate de la sovhozul „Raza roşie“ din Nikolskoe arseseră încă de la prima ciocnire dintre escadrile şi şerpi, iar de refăcut, nu mai putură fi refăcute. Oricît de simplă părea combinaţia de sticle şi oglinzi, cu toate eforturile depuse de Ivanov, raza roşie nu mai apăru.

Pesemne că aici mai era nevoie de ceva în plus, în afară de cunoştinţe; ceva care fusese apanajul unui singur om din lume, răposatul profesor Vladimir Ipatievici Persikov.

Octombrie 1924, Moscova

Traducere de Izolda Vîrsta

1 Renumit teatru muzical la acea vreme.

2 Personaj real; Vlas a fost bucătar al familiei contelui Lev Tolstoi. În perioada în care se petrece acţiunea, descendenţii marelui scriitor locuiau, într-adevăr, în zona descrisă de Bulgakov, pe strada Precistenka. Vlas, decedat realmente în acele cumplite vremuri de foamete, este evocat de autor şi în capodopera *Inimă de cîine*.

3 Referire la A.V. Lunacearski.

4 Construită între 1838 şi 1883, în memoria războiului din 1812 împotriva lui Napoleon, catedrala avea o cupolă centrală gigantică, aurită, care domina oraşul. Întreaga construcţie a fost demolată în anii ’30 şi reconstruită în anii 1995-1996.

5 Berărie în centrul Moscovei.

6 Nuvela a fost scrisă sub impresia produsă asupra autorului de romanele *Hrana zeilor*, *Omul invizibil* şi *Insula doctorului Moreau* de H.G. Wells.

7 Abreviere în rusă pentru Gosudarstvennoe politiceskoe upravlenie (Direcţia politică de stat) – serviciul de securitate al statului din

acea perioadă, precursor al K.G.B.

8 Scuzaţi-mă, domnule profesor, pentru deranj. Sînt colaboratorul ziarului *Berliner Tageblatt*... (germană coruptă în original, în transcriere fonetică; aici şi *passim*, cu caractere de rînd).

9 În clipa de faţă sînt foarte ocupat şi nu vă pot primi!... (*germ.*).

10 De la *drozd* – mierlă (rus.).

11 Onorariul pentru un articol de ziar.

12 Karl Radek (1885-1939) – ziarist, om politic, membru al C.C. al P.C. (bolşevic); ulterior a făcut parte din opoziţia troţkistă.

13 Reproducere fonetică, în original, a expresiei franţuzeşti *entre nous soit dit*.

14 Sediul G.P.U. se afla pe strada Lubianka (nume ce a căpătat ulterior subînţelesul de „securitate“ – G.P.U., N.K.V.D., K.G.B.).

15 Renumit medic neuropatolog (1860-1928), profesor la Universitatea din Moscova.

16 Bulgakov iubea muzica lui Wagner, îndeosebi *Walkiria*.

17 Aluzie la scriitorul sovietic Valentin Petrovici Kataev.

18 Magazin universal, construit în 1909, vizavi de Teatrul Bolşoi. V. şi foiletonul *Moscova comercială*.

19 De la *ptaha* – zburătoare şi *porosionok* – purceluş (rus.).

20 Aluzie la scriitorii A.M. Argo (1897-1968) şi N.A. Aduev (1895-1950), celebri cupletişti.

21 Persiflaj la adresa celebrului regizor de teatru, iniţiator al unor experimente teatrale pe care Bulgakov nu le agrea şi pe care le satirizase în numeroase foiletoane şi însemnări ale sale. V.şi nota 2 de la p. 217

22 Aluzie transparentă la Ilya Ehrenburg.

23 În epocă, cel mai mare teatru particular din Moscova.

24 În clădirea fostului circ Nikitin s-a instalat, după 1917, teatrul de music-hall din Moscova, prototip al Teatrului de Varietăţi din romanul *Maestrul şi Margareta*.

25 De la *dobrovolnîi* – voluntar şi *kura* – găină. Abreviere în rusă pentru Asociaţia voluntară de sprijinire a creşterii găinilor.

26 Este vizat Charles Evans, secretar de stat al S.U.A. între 1921 şi 1924.

27 Aluzie la M.E. Kolţov, ziarist şi scriitor, care publica şi el foiletoane în paginile *Pravdei*.

28 Joc de cuvinte: *rok* înseamnă destin în limba rusă.

29 Veche familie nobiliară, renumită pentru luxul reşedinţelor sale şi pentru preocupările de mecenat ale descendenţilor acestei familii.

30 La Nikolskoe, Bulgakov a practicat medicina, în perioada 1916-1917, ca medic de ţară.

31 De la *dobrovolnîi* – voluntar şi *himik* – chimist. Abreviere în limba rusă pentru Asociaţia voluntară de sprijinire a industriei chimice.

32 De la *koneţ* – sfîrşit, fundătură (rus.).

33 Operă de P.I. Ceaikovski, pe un libret ce are la bază nuvela omonimă a lui A.S. Puşkin.

34 Operă de P.I. Ceaikovski, după un libret ce are la bază romanul omonim, în versuri, al lui A.S. Puşkin.

35 Veche măsură de lungime (71,12 cm).

36 Ivan Dmitrievici Sîtin (1851-1934) – renumit editor şi librar, proprietarul ziarului liberal *Russkoe slovo* (1895-1918).

37 Dramă aparţinînd lui A.K. Tolstoi (1817-1875), pe care Bulgakov îl aprecia în mod deosebit pentru satira scrierilor, citîndu-l adeseori în propria-i operă.

38 Aluzie la S.M. Budionnîi (1883-1973), fost comandant al Armatei I de cavalerie în timpul războiului civil (1918-1920).

Diavoliada

Povestea unui funcţionar dus la pierzanie de doi gemeni

I
Întîmplarea din ziua de 20

În timp ce toţi oamenii îşi schimbau de la o zi la alta slujbele, tovarăşul Korotkov se instalase trainic la Baza Centrală Principală de Aprovizionare cu Chibrituri – BACEPRINAPROCHIB – figurînd în statul de funcţiuni la serviciul de registratură şi slujind acolo de unsprezece luni bătute pe muchie.

Aciuindu-se la BACEPRINAPROCHIB, sensibilul şi tăcutul blondin Korotkov uitase cu desăvîrşire că pe lume mai există şi ceea ce se cheamă avatarurile soartei. În loc să se gîndească la ele, în sufletul lui se instaurase ideea că va rămîne funcţionar la acea bază pînă la sfîrşitul lumii. Se vede că soarta a vrut altfel...

În ziua de 20 septembrie 1921, casierul BACEPRINAPROCHIB-ului îşi puse pe cap o căciulă urîtă, cu clape, îşi luă la subsuoară servieta, vîrî într-însa un cec în dungi mărunte şi părăsi instituţia. Faptul se petrecu la orele unsprezece.

Casierul se întoarse la orele patru şi jumătate după-amiază, ud leoarcă. După ce intră în încăpere, îşi scutură căciula de apă, o puse pe masă, peste căciulă aşeză servieta şi rosti:

— Domnilor, păstraţi-vă calmul.

După ce cotrobăi prin sertarele biroului, ieşi din încăpere şi nu reveni decît peste un sfert de oră, purtînd la subsuoară o găină mare, moartă, cu gîtul sucit. Aşeză găina peste servietă, se propti cu mîna dreaptă în găină şi rosti:

— Bani n-or să fie.

— Dar mîine? strigară în cor femeile.

— Nici mîine, spuse casierul scuturînd din cap. N-or să fie nici mîine, n-or să fie nici poimîine. Păstraţi-vă calmul, domnilor, nu vă-nghesuiţi, tovarăşi, că-mi răsturnaţi biroul.

— Cum aşa? strigară toţi, printre ei aflîndu-se şi naivul Korotkov.

— Cetăţeni, cîntă cu lacrimi în glas casierul şi-l împinse cu cotul pe Korotkov. Vă rog, nu mă îmbrînciţi.

— Cum aşa? strigară din nou cu toţii, iar mai abitir decît ceilalţi, caraghiosul de Korotkov.

— Vă rog foarte mult, murmură răguşit casierul şi, scoţînd din servietă cecul, i-l arătă lui Korotkov.

În locul pe care-l indica unghia murdară a casierului, sta scris oblic, cu cerneală roşie:

„Se aprobă. Pentru tov. Subotnikov semnează Senatul“.

Mai jos, cu cerneală violetă:

„Lipsă fonduri. Pentru tov. Ivanov semnează Smirnov“.

— Cum aşa? strigă acum numai Korotkov, iar ceilalţi se năpustiră gîfîind spre casier.

— Doamne Dumnezeule, se tîngui acesta speriat. Ce vină am eu? Doamne Dumnezeule!

Vîrî grăbit cecul în servietă, îşi trase căciula peste urechi, luă servieta subsuoară, flutură în aer găina, strigă: „Daţi-mi voie, vă rog!“ şi, făcînd o spărtură în zidul cel viu, dispăru în dosul uşii.

O funcţionară de la registratură, palidă şi purtînd pantofi cu tocul cui, încercă să se repeadă în urma casierului, dar în dreptul uşii tocul de la unul din pantofii ei scoase un scîrţîit prelung şi se rupse. Funcţionara se clătină şi n-avu încotro: ridică piciorul şi îşi dădu jos pantoful.

Şi uite-aşa stătură ei în odaie: funcţionara, cu un picior desculţ, iar împrejurul ei toţi ceilalţi funcţionari, printre care şi Korotkov.

II
Produse ale producţiei

La trei zile după evenimentele descrise, uşa biroului separat în care lucra tovarăşul Korotkov

se crăpă şi în deschizătură apăru un cap de femeie plîngător, care rosti cu răutate:

— Tovarăşe Korotkov, du-te de-ţi ia salariul.

— Nu zău? exclamă vesel Korotkov şi, fluierînd uvertura din *Carmen*, porni în goană spre biroul pe uşa căruia sta scris „Casierie“. În faţa ghişeului însă se opri şi rămase cu gura căscată. Pînă sus, în tavan, se înălţau două coloane groase, alcătuite din mai multe pachete galbene, din cele ce conţin cutii de chibrituri. Casierul, transpirat şi răvăşit, ca să scape de întrebări, agăţase de perete cecul pe care mai apăruse acum şi-o a treia rezoluţie, scrisă de astă dată cu cerneală verde:

„În loc de bani, se vor elibera produse ale producţiei“.

„Pentru tov. Bogoiavlenski semnează Preobrajenski.“

„De acord – Kşesinski.“

Într-un tîrziu, Korotkov părăsi casieria, avînd aşternut pe chip un zîmbet mare şi tîmp. Purta în braţe patru pachete mari, galbene, cinci cutii, mici, verzi, iar în buzunare alte treisprezece cutii albastre, toate pline cu chibrituri. Ajuns în biroul registraturii, în zumzetul de glasuri uimite din birourile învecinate, împachetă chibriturile în două pagini ale unui ziar din dimineaţa respectivă şi, fără a mai spune cuiva un cuvînt, plecă acasă. Cînd să iasă pe uşa BACEPRINAPROCHIB-ului, o maşină fu gata să dea peste el. Din maşină coborî cineva, persoana respectivă intră în instituţie, dar cine anume era, Korotkov nu apucă să vadă.

După ce ajunse acasă, aşeză cutiile de chibrituri în ordine pe masă şi, trăgîndu-se puţin la o parte, începu să le admire, pe faţa lui stăruind acelaşi zîmbet tîmp. În cele din urmă, îşi trecu degetele prin părul bălai şi îşi zise:

— N-are rost să fiu disperat. Voi încerca să le vînd.

Bătu la uşa vecinei sale, Alexandra Fiodorovna, care era şi ea funcţionară, dar la

CENTRAPROVIN.

— Intră, răsună din odaie un glas înăbuşit.

Korotkov intră şi se opri, plin de mirare. Alexandra Fiodorovna, care venise şi ea mai devreme de la serviciu, şedea pe vine, îmbrăcată cu un palton şi avînd o căciuliţă pe cap, şi privea un lung şir de sticle cu dopuri făcute din hîrtie de ziar. Sticlele erau pline cu un lichid roşu. Pe chipul femeii se vedeau urme de lacrimi.

— Sînt patruzeci şi şase! rosti ea, şi se întoarse către Korotkov.

— Ce-i în ele: cerneală? se interesă Korotkov. Mă iertaţi, Alexandra Fiodorovna, am uitat să vă spun „bună ziua“, adăugă el, uimit de-a binelea.

— Ba e vin de biserică, răspunse vecina, plîngînd.

— Cum, şi voi aţi primit salariul în natură? rosti uluit Korotkov.

— V-au dat şi vouă vin de biserică? se miră la rîndul ei Alexandra Fiodorovna.

— Nu. Nouă ne-au dat chibrituri, răspunse cu glasul stins Korotkov şi-şi răsuci nasturele de la haină, gata-gata să-l rupă.

— Blestemate chibrituri! Nici măcar nu ard! strigă Alexandra Fiodorovna, ridicîndu-se în picioare şi scuturîndu-şi fusta.

— Cum aţi spus! Nu ard? se sperie Korotkov şi fugi îndată în odaia lui.

Fără să piardă o clipă, apucă una dintre cutii, smulse hîrtia în care era împachetată şi aprinse în grabă un băţ de chibrit. Băţul fîsîi, scoase o anemică scînteie verzuie, se rupse în două şi se stinse. În odaie se răspîndi un miros greu de pucioasă. Korotkov simţi că-l apucă tusea. Aprinse totuşi şi un al doilea băţ. Acesta însă explodă. O scînteie nimeri în geam, cealaltă – drept în ochiul stîng al tovarăşului Korotkov.

— Aoleu! strigă el şi scăpă din mînă cutia de chibrituri.

Cîteva clipe dănţui pe loc ca un cal nărăvaş, frecîndu-şi cu palma ochiul vătămat. Se apropie apoi, îngrozit, de oglinda în faţa căreia obişnuia să se bărbierească. Era convins că-şi pierduse ochiul. Acesta însă era la locul lui. Adevărat, cam roşu şi lăcrima.

— Of, Doamne! se necăji Korotkov; scoase pe dată din bufet un pachet american de „prim-ajutor“, rupse banderola, luă o faşă, îşi bandajă jumătatea stîngă a capului şi căpătă brusc înfăţişarea unui rănit pe cîmpul de bătaie.

În noaptea aceea, Korotkov nu mai stinse lumina, ci îşi petrecu timpul aprinzînd întruna beţe de chibrituri. În felul acesta consumă trei cutii, dar de aprins nu reuşi să aprindă decît şaizeci şi trei de beţe.

— M-a minţit, proasta! bombănea Korotkov. Chibriturile sînt foarte bune!

Spre dimineaţă, toată odaia se umpluse de fum înecăcios. În zorii zilei, Korotkov aţipi şi avu un vis cumplit şi prostesc totodată: se făcea că se află pe o pajişte verde, avînd în faţa lui o minge de biliard. Mingea era însă vie, ba mai avea şi picioare. Visul era atît de fioros, încît Korotkov ţipă şi se trezi. În negura din odaie, mai avu impresia vreo cinci secunde că bila de biliard se află chiar lîngă patul lui şi emană un miros îngrozitor de pucioasă, dar după cîteva clipe vedenia dispăru, Korotkov se mai suci un timp cînd pe-o parte, cînd pe alta, şi, în cele din urmă, adormi buştean.

III
Apare un om chel

A doua zi dimineaţă, Korotkov îşi scoase bandajul şi constată că ochiul lui avea acum o înfăţişare aproape normală. Fiind un om mult prea precaut, hotărî totuşi să pună bandajul la loc.

Sosind cu mare întîrziere la serviciu, Korotkov, şiret, ca să nu dea naştere la comentarii printre subalterni, trecu direct în biroul său. Pe masa de lucru găsi o hîrtie prin care responsabilul Subsecţiei de Dotare cerea responsabilului bazei să-i comunice dacă dactilografele de acolo aveau să primească uniforme şi cînd anume. După ce parcurse adresa cu ochiul drept, o luă de pe masă şi porni pe coridor, spre biroul responsabilului bazei, tovarăşul Cekuşin.

Ajuns în dreptul uşii acestuia, dădu de un necunoscut, a cărui înfăţişare îl miră profund.

Necunoscutul era atît de mic de statură, încît îi ajungea lui Korotkov, care era înalt, doar pînă la brîu. Deficienţa privind înălţimea era însă compensată prin umerii peste măsură de largi. Acel trup pătrat era aşezat pe nişte picioare strîmbe, necunoscutul fiind totodată şchiop de piciorul stîng. Lucrul care te impresiona însă cel mai mult era capul individului, semănînd cu un ou uriaş, aşezat orizontal şi cu vîrful ascuţit în faţă. Ca şi un ou obişnuit, capul respectiv era complet chel şi atît de lucios, încît aveai impresia că pe creştetul necunoscutului ardeau încontinuu nişte becuri electrice. Obrazul minuscul şi bine ras era de culoare vînătă, ochii verzi, mici cît nişte gămălii de ace, fiind plantaţi în două gropane adînci. Trupul necunoscutului era înveşmîntat într-o haină de croială militară, făcută dintr-o pătură de culoare cenuşie. Omul o purta descheiată, lăsînd să i se vadă o cămaşă ucraineană, brodată. Pantalonii îi erau din acelaşi material cenuşiu, iar cizmuliţele mici, cu tăietură adîncă, aduceau cu ale husarilor din epoca lui Alexandru I.

„Ce figură!“ îşi zise Korotkov în sinea lui şi încercă să intre în biroul lui Cekuşin, ocolind pe omuleţul chel. Acesta însă, cu totul pe neaşteptate, îi baricadă drumul.

— Ce doriţi? întrebă chelul cu un glas care-l făcu pe funcţionarul Korotkov, om nervos, de

altfel, să se înfioare. Glasul aducea aidoma cu zgomotul pe care-l produce un lighean de aramă, iar timbrul lui te făcea, la fiecare cuvînt rostit, să ai senzaţia că o sîrmă ghimpată ţi se plimbă de-a lungul coloanei vertebrale. Totodată, Korotkov avu senzaţia că, la fiecare cuvînt rostit, gura necunoscutului emană un pronunţat miros de chibrituri arse. Cu toate acestea, el, Korotkov, care nu era diplomat din fire, făcu ceea ce nu trebuia în nici un caz să facă, şi anume, se supără.

— Cum aşa?... Ciudat... Nu mă vedeţi că vin cu o adresă?... Şi, de altfel, daţi-mi voie să aflu cine sînteţi...

— Dumneata nu vezi ce scrie pe uşă?

Korotkov privi şi văzu bine-cunoscutul anunţ: „Nu intraţi fără hîrtii de rezolvat“.

— Dar eu am o hîrtie de rezolvat, spuse prosteşte Korotkov, arătîndu-i adresa.

Brusc, chelbosul cel pătrat se supără şi el. În ochi i se aprinseră scîntei galbene.

— Dumneata, tovarăşe, spuse el, asurzindu-l pe Korotkov cu zgomotul de cratiţe şi cazane, eşti atît de înapoiat, încît nu înţelegi semnificaţia celor mai simple indicaţii de serviciu. Pur şi simplu mă mir că ai putut să rămîi pînă acum în slujbă! De altfel, în această instituţie există multe lucruri interesante. De pildă, întîlneşti la tot pasul oameni cu ochi bandajaţi. Dar nu-i nimic! O să punem noi ordine în toate astea. (Aoleu! îşi zise în sinea lui Korotkov.) Dă-ncoace hîrtia!

Odată cu aceste cuvinte, necunoscutul smulse adresa din mîna lui Korotkov, o citi într-o clipă, apoi scoase din buzunarul pantalonilor un creion chimic ros pe jumătate, întinse hîrtia pe perete şi, într-un colţ al ei, scrise cîteva cuvinte.

— Poţi să pleci, strigă el, şi-i întinse lui Korotkov adresa, făcînd un gest atît de energic, încît puţin lipsi să-i scoată şi celălalt ochi. Îndată, uşa cabinetului ţiui şi-l înghiţi pe necunoscut, iar

Korotkov rămase stană de piatră: Cekuşin nu se mai afla în acel birou!

Stînd descumpănit o jumătate de minut, nu-şi veni în fire decît în clipa cînd, urnindu-se din loc, dădu de Lidocika De-Runi, secretara personală a tovarăşului Cekuşin.

— Ah! rosti uluit tovarăşul Korotkov. Lidocika avea şi ea ochiul bandajat cu o faşă, la fel cu a lui, singura diferenţă constînd în faptul că-şi făcuse o fundă cochetă la capetele bandajului.

— Ce-ai păţit? o întrebă Korotkov.

— Chibriturile! răspunse enervată Lidocika. Blestematele de chibrituri!

— Cine-i cel din birou? întrebă în şoaptă Korotkov, distrus.

— Cum, nu ştii? Este şeful cel nou, şopti la rîndul ei Lidocika.

— Poftim?! chiţăi Korotkov. Dar Cekuşin?

— Ieri a fost dat afară, spuse pe un ton acru Lidocika, apoi adăugă, arătînd cu degetul în direcţia cabinetului: Ăsta-i om al dracului! Fiinţă mai antipatică n-am văzut în viaţa mea. Urlă toată ziua! Ameninţă că ne dă afară pe toţi! Izmană chelboasă ce-i! adăugă ea pe neaşteptate. Auzind această expresie, Korotkov holbă şi mai tare ochii.

— Cum i-ai spus?!

Dar nu apucă să-şi termine fraza, căci din cabinet răsună, aidoma unui tunet, o voce înfricoşătoare: „Să vină curierul!“. Korotkov şi secretara o tuliră pe dată. Primul dădu buzna în biroul său, se aşeză la masă şi îşi rosti sieşi următorul discurs:

— Vai, vai, vai!... Ai păţit-o, Korotkov. Trebuie să iei măsuri... Auzi la el: „înapoiat“...Ce obrăznicie!... Las’ că-i vin eu de hac! O să vadă el cît de înapoiat e Korotkov!

Cu ochiul neacoperit de bandaj, funcţionarul citi cuvintele pe care le scrisese chelbosul. Pe hîrtie se înşirau litere strîmbe: „Tuturor dactilografelor şi,

în general, tuturor femeilor li se vor distribui la momentul oportun izmene soldăţeşti“.

— Straşnic! exclamă pe un ton admirativ Korotkov şi încercă un fior lasciv, imaginîndu-şi cam cum o să arate Lidocika în izmene. Apoi scoase o foaie de hîrtie şi, în numai trei minute, compuse următorul text:

„Telefonogramă.

Către responsabilul secţiei de dotare stop ca răspuns la adresa dumneavoastră numărul 015015(6) din 19 curent virgulă BACEPRINAPROCHIB comunică două puncte tuturor dactilografelor şi în genere tuturor femeilor li se vor distribui la momentul oportun izmene soldăţeşti stop responsabilul bazei linioară semnătură serviciul de registratură linioară Varfolomei Korotkov“

Sună curierul, care veni într-o clipă, şi-i spuse:

— Panteleimon, du-o responsabilului la semnat.

Panteleimon molfăi din buze, luă hîrtia şi ieşi.

Timp de patru ore după aceea Korotkov şezu nemişcat în biroul lui. Trăgea cu urechea şi se gîndea că, dacă noul responsabil va avea de gînd să inspecteze instituţia, îl va găsi cufundat în lucru. Din cabinetul cel fioros nu se auzea însă nici un sunet. O singură dată răsună nedesluşit o voce ca de fontă, care părea să ameninţe pe cineva cu concedierea, dar pe cine anume, Korotkov nu reuşi să înţeleagă, deşi ascultase cu urechea lipită de broasca uşii. La ora trei şi jumătate după-amiază, răsună glasul lui Panteleimon: Dumnealui au plecatără cu maşina.

În aceeaşi clipă, toată instituţia se porni să zumzăie, şi funcţionarii o zbughiră afară. Mai tîrziu decît toţi ceilalţi, porni spre casa lui, de unul singur, şi tov. Korotkov.

IV
Paragraful unu:
Korotkov a fost dat afară

A doua zi dimineaţă, Korotkov constată cu satisfacţie că ochiul său nu mai are nevoie de bandaj. De aceea, uşurat, azvîrli cît colo faşa şi dintr-odată se simţi mai bine, avînd chiar impresia că arată mai frumos decît pînă atunci. După ce îşi bău în grabă ceaiul, stinse primusul şi o porni în goană la slujbă, cu dorinţa să nu mai întîrzie niciodată. Totuşi întîrzie cu 50 de minute, pentru că tramvaiul, în loc să meargă pe traseul numărului 6, o luă pe acela al numărului 7, adică pe un drum ocolit, ajunse în nişte cartiere mărginaşe, cu cocioabe, iar acolo se defectă şi nu mai merse nicăieri. Korotkov străbătu trei kilometri pe jos şi intră, cu sufletul la gură, în instituţie, exact în clipa cînd ceasul de la bucătăria fostului restaurant „Trandafirul alpin“, în localul căruia funcţiona acum BACEPRINAPROCHIB, bătea ora unsprezece. Îl întîmpină o privelişte cu totul neobişnuită pentru acea oră. Lidocika De-Runi, Milocika Litovţeva, Anna Evgrafovna, contabilul-şef Drozd[39], instructorul Ghitis, Nomeraţki, Ivanov, Muşka de la registratură, casierul, într-un cuvînt, toţi funcţionarii instituţiei nu şedeau la locurile lor, aşa cum s-ar fi cuvenit, nu lucrau la mesele de bucătărie ale fostului restaurant „Trandafirul alpin“, devenite acum mese de lucru, ci se îngrămădiseră cu toţii în faţa peretelui pe care, prinsă într-un cui, atîrna o fiţuică. În clipa în care apăru Korotkov, se aşternu o tăcere profundă, şi toţi lăsară privirea în pămînt.

— Bună ziua, domnilor. Dar ce s-a întîmplat? rosti Korotkov, nedumerit.

Mulţimea se dădu la o parte în tăcere, iar Korotkov se apropie şi el de fiţuică. Primele rînduri scrise îl priviră limpezi şi hotărîte, iar

ultimele, parcă învăluite în ceaţă, izbindu-l fără veste:

„Ordin de zi numărul 1

1. Pentru neglijenţa inadmisibilă faţă de îndatoririle sale, ceea ce a provocat harababură în hîrtii oficiale importante, precum şi pentru prezentarea la serviciu într-o formă inadmisibilă, cu capul spart, probabil într-o bătaie, tovarăşul Korotkov este concediat de astăzi, 26 ale lunii, cu plata biletelor de tramvai pînă în data de 25“.

Primul paragraf al ordinului de zi era în acelaşi timp şi ultimul, după care, dedesubt, urma o semnătură aşternută cu litere mari: „Responsabil, Kalsoner[40] “.

Timp de douăzeci de secunde o tăcere absolută domni în sala cu oglinzi, inundată de praf, a fostului restaurant „Trandafirul alpin“. Cît despre Korotkov, acesta, verde la faţă, tăcea pe drept cuvînt ca un mort. În secunda 21 tăcerea fu curmată.

— Cum aşa, cum aşa? rosti de două ori funcţionarul, iar glasul lui răsună ca o cupă de şampanie spartă altcîndva la restaurantul „Trandafirul alpin“. Cum aşa: numele lui e chiar Kalsoner?

Auzind înfricoşătorul nume, funcţionarii se împrăştiară cît ai clipi din ochi, aşezîndu-se la mesele lor ca un cîrd de ciori pe firele de telegraf. Chipul lui Korotkov, din verde de putregai, deveni bălţat cu purpură.

— Vai, vai, vai! se auzi de după un registru contabil glasul lui Skvoreţ. Ia spune, domnule, cum de-ai reuşit să faci o gafă ca asta? Ai?

— Am... am... cre... crezut... glasul lui Korotkov semăna acum cu zăngănitul unor cioburi de sticlă, am... am citit... în loc de... „Kalsoner“... „Kalsonî“... De unde să ştiu că el nu semnează cu majusculă!

— Să n-aibă nici o grijă, nu pun eu izmene pe mine, răsună, cristalin, glasul Lidocikăi.

— Sst! şuieră ca un şarpe Skvoreţ. Ce v-a venit? şi se cufundă în registrul contabil, ascunzîndu-se pe după foile lui uriaşe.

— În ce priveşte obrazul meu, nu are nici un drept să se amestece! spuse mai mult în şoaptă Korotkov şi din purpuriu deveni alb ca o hermină. Mi-am vătămat ochiul cu blestematele noastre de chibrituri, ca şi tovarăşa De-Runi.

— Mai încet! se auzi glasul piţigăiat al lui Ghitis, care pălise la rîndu-i. Cum poţi să vorbeşti aşa? Chiar el a încercat chibriturile şi le-a găsit excelente.

„Z-r-r-r-r-r-rr“, ţîrîi pe neaşteptate soneria electrică de deasupra uşii... şi în aceeaşi clipă trupul greoi al lui Panteleimon se rostogoli de pe un scaun şi porni în goană prin coridor.

— Nu! O să am cu el o explicaţie! O explicaţie! cîntă cu glas subţire şi ascuţit Korotkov, apoi se repezi în stînga, se repezi în dreapta, bătu zece paşi pe loc, reflectîndu-se strîmb în oglinzile prăfuite ale „Trandafirului alpin“, ţîşni apoi pe coridor şi fugi spre licărul palid al becului electric ce atîrna deasupra inscripţiei „Separeuri“. După ce-şi mai trase sufletul, se îndreptă spre uşa ciudatului birou, dar se trezi în braţele lui Panteleimon.

— Tovarăşe Panteleimon, vorbi repede şi agitat funcţionarul. Lasă-mă, te rog, să intru. Trebuie să intru chiar acum, în clipa asta, la tovarăşul responsabil.

— Nu se poate, nu se poate, nu dă voie să intre nimeni... hîrîi Panteleimon, potolind cu un cumplit miros de ceapă elanul lui Korotkov. Nu-i voie. Pleacă, domnule Korotkov, pleacă, altminterea, din cauza dumitale, eu o păţesc...

— Panteleimon, dragă, dar am nevoie, imploră cu glas stins Korotkov. Să ştii, dragă Panteleimon, că s-a dat adineauri un ordin de zi... Lasă-mă, scumpe Panteleimon, să intru...

— Doamne Dumnezeule, mormăi Panteleimon, uitîndu-se îngrozit la uşă. Doar îţi spun că nu se poate. Nu se poate, tovarăşe!

Din cabinet se auzi sunînd telefonul şi îndată bubui un glas de aramă.

— Vin! Într-o clipă!

Panteleimon şi Korotkov se dădură la o parte şi Kalsoner zbură ca fulgerul prin coridor, cu chipiul pe cap şi servieta subsuoară. Panteleimon porni, săltînd mărunţel, în urma lui şi, după o clipă de îndoială, pe urmele lui Panteleimon se repezi şi Korotkov. La o cotitură a coridorului, palid, emoţionat, Korotkov se strecură pe sub braţele larg întinse ale lui Panteleimon, reuşi să-l depăşească pe Kalsoner şi începu să alerge de-a-ndoaselea în faţa acestuia.

— Tovarăşe Kalsoner, murmură cu voce gîtuită, îngăduiţi-mi să vă vorbesc numai o clipă... Vreau să vă amintesc despre acel ordin...

— Tovarăşe, răcni Kalsoner, cu o expresie plină de îngrijorare pe chip, şi se avîntă, dîndu-l pe Korotkov la o parte, tovarăşe, nu vezi că sînt ocupat? Plec, plec!...

— Vreau să spun că ordinul...

— Nu vezi, tovarăşe, că sînt ocupat? Adresează-te registraturii.

Kalsoner dădu buzna în vestibul, unde se afla o orgă uriaşă, rămasă de pe vremea „Trandafirului alpin“.

— Dar eu sînt chiar funcţionarul de la registratură! strigă ascuţit Korotkov, care, de groază, se făcuse lac de sudoare. Fiţi bun şi ascultaţi, tovarăşe Kalsoner.

— Tovarăşe, urlă Kalsoner ca o sirenă, fără să-l mai asculte. Apoi, din goană, întorcînd capul spre Panteleimon, îi strigă: Ia măsuri, să nu mai fiu reţinut din drum.

— Tovarăşe, hîrîi speriat Panteleimon, de ce-l reţineţi?!

Neştiind ce măsuri să ia, improviză una: îl apucă pe Korotkov de talie şi îl strînse la piept ca pe o iubită. Măsura se dovedi a fi eficace: Kalsoner zbură pe uşa de la intrare, de parcă ar fi coborît scara pe rotile, şi dispăru.

— Bim! Bimm! ţipă în stradă motocicleta şefului, slobozi apoi cinci împuşcături şi, întunecînd ferestrele cu fumul ei, se făcu nevăzută. Abia atunci Panteleimon îşi desfăcu braţele, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi urlă la rîndu-i:

— Ce nenorocire!

— Panteleimon, unde a plecat responsabilul? îl întrebă Korotkov cu glas tremurat. Spune-mi repede, mă-nţelegi, căci sînt convins că s-a dus să angajeze pe-un altul...

— Pare-mi-se c-a plecat la CENTRAPROV.

Korotkov coborî şi el ca o furtună scara, năvăli la garderobă, îşi smulse din cuier paltonul şi şapca şi se repezi afară, în stradă.

V
Cînd diavolul îşi bagă coada

Korotkov se dovedi a fi un om norocos. În clipa cînd ieşi pe uşa somptuoasă a „Trandafirului alpin“, prin faţa lui trecea un tramvai. Izbutind să se urce din mers, Korotkov goni împreună cu tramvaiul, izbindu-se cînd de mînerul frînei, cînd de sacii din spatele pasagerilor. Speranţa însă îi înflăcăra inima. Motocicleta avusese probabil o pană în drumul ei, fiindcă, fără veste, Korotkov o văzu, pîrîind, chiar în faţa tramvaiului. Spinarea pătrată a responsabilului cînd apărea, cînd dispărea în norul de fum albastru. Timp de vreo cinci minute, Korotkov se simţi presat şi înghesuit pe platformă, dar în cele din urmă motocicleta se opri în faţa clădirii cenuşii a CENTRAPROV-ului, iar trupul cel pătrat dispăru printre trecători. Korotkov sări din tramvai, făcu o piruetă prin aer, căzu, se

lovi la genunchi, îşi ridică de jos şapca, apoi, tăind drumul unui automobil, se grăbi să intre şi el în vestibulul instituţiei respective.

Zeci de oameni îi veniră aici în întîmpinare, alţii încercară să-l depăşească. Tălpile lor lăsau semne umede pe parchet. Spatele cel pătrat apăru şi el, o clipă, pe palierul scării, iar Korotkov, suflînd din greu, porni în goană să-l ajungă din urmă. Kalsoner urca treptele cu o viteză nefirească, şi inima lui Korotkov se înfioră la gîndul că ar putea să-l scape. Aşa se şi întîmplă. La al cincilea palier, cînd funcţionarul de la registratură se simţi cu totul istovit, spatele cel pătrat fu parcă înghiţit de mulţimea aceea de chipuri, şepci şi serviete. Korotkov ţîşni ca fulgerul pînă la palier, dar, pentru o clipă, rămase nedumerit, neştiind dacă ar trebui sau nu să intre pe uşa din faţa lui. Uşa purta două inscripţii: una, cu litere aurii pe fond verde, indica: „Dormitoarele elevelor“, iar cealaltă, cu litere negre pe fond alb, suna: „Şef. Serv. Aprov.“. Korotkov se hotărî şi deschise uşa. Văzu în faţa lui nişte cuşti uriaşe cu pereţi de sticlă, printre care alergau numeroase femei blonde. Funcţionarul deschise prima cuşcă şi văzu acolo un om îmbrăcat în haine bleumarin. Omul, culcat pe-o masă, rîdea voios, vorbind la telefon. În altă cuşcă văzu pe un birou volumele operelor complete ale scriitorului Şeller-Mihailov, iar în dreptul lor, o femeie necunoscută. Femeia, în vîrstă, legată la cap cu o broboadă, cîntărea nişte peşte uscat, care mirosea îngrozitor. În cea de-a treia cuşcă, domnea un zgomot continuu, întrerupt de clinchete scurte: la şase maşini de scris băteau rîzînd şase femei blonde cu dinţi mărunţei şi albi. Deschizînd uşa ultimei cuşti, Korotkov văzu un spaţiu imens, unde se înălţau nişte coloane. Domnea şi aici zgomotul asurzitor al maşinilor de scris, se zăreau numeroase capete de bărbaţi şi de femei, dar Kalsoner nu era nicăieri. Ameţit şi zăpăcit,

Korotkov opri o femeie ce trecea pe lîngă el ţinînd o oglinjoară în mînă.

— Nu cumva l-aţi văzut pe tovarăşul Kalsoner?

Simţi cum îi tresaltă inima de bucurie cînd o auzi pe femeie răspunzîndu-i cu un aer mirat:

— Ba da, l-am văzut, dar e gata să plece. Încercaţi să-l ajungeţi din urmă.

Korotkov porni în goană printre coloane, în direcţia pe care i-o indicase mînuţa cea albă, cu unghiile lăcuite. După ce străbătu întreaga sală, se pomeni pe un palier îngust, cufundat în semiîntuneric, şi se trezi faţă în faţă cu gura căscată a unui lift luminat. Funcţionarul simţi un gol în stomac... Izbutise... Gura căscată a liftului tocmai înghiţea spatele cel pătrat, dimpreună cu o servietă neagră, lucioasă.

— Tovarăşe Kalsoner, strigă Korotkov, dar îndată înlemni. Pete verzi, mii de pete verzi îi jucară în faţă. Gratiile de metal se abătură peste uşa de sticlă, liftul porni, iar spatele cel pătrat, întorcîndu-se, deveni un piept de voinic. Korotkov recunoscu totul: şi haina cenuşie de croială militară, şi şapca, şi servieta, şi ochii mici, pătrunzători. Era acelaşi Kalsoner, dar un Kalsoner care, de astă dată, avea o barbă uriaşă ce-i cobora pe piept, o barbă ondulată ca la statuile asiriene. În aceeaşi clipă, creierul lui Korotkov născu o ipoteză: „Să-i fi crescut lui Kalsoner barba în timp ce mergea pe motocicletă, iar apoi urca pe scară? Ba nu, cum se poate aşa ceva?“. Apoi, o altă ipoteză: „Să fie vorba de-o barbă falsă? Dar parcă aşa ceva se poate?“.

Între timp, Kalsoner porni să se cufunde în beznă. Îi pieriră mai întîi picioarele, apoi burta, barba, în cele din urmă ochii şi gura ce rostea cîteva cuvinte cu un glas gingaş, de tenor:

— E prea tîrziu, tovarăşe, veniţi vineri.

„Nici glasul nu-i al lui: parcă ar fi unul de împrumut“, gîndi iar Korotkov. Timp de vreo trei secunde îşi simţi capul în flăcări, dar apoi,

aducîndu-şi aminte că nici o forţă ocultă n-ar trebui să-l oprească, întrucît orice oprire însemna pentru el pierzanie, se năpusti spre lift. În aceeaşi clipă, cabina urcă din nou, trasă de cablu. Din lift ieşi o fată frumoasă, galeşă, cu nişte cercei strălucitori în urechi, şi, punînd o mînă delicată pe braţul lui Korotkov, îl întrebă:

— Suferiţi de inimă, tovarăşe?[41]

— Nu, o, nu, tovarăşă, îi răspunse mirat la culme Korotkov şi făcu un pas spre gratii. Mă grăbesc, nu mă reţineţi, vă rog.

— Atunci, tovarăşe, trebuie să vă duceţi neîntîrziat la Ivan Finoghenovici, rosti cu tristeţe în glas frumoasa, barîndu-i lui Korotkov drumul spre lift.

— Nu vreau, strigă acesta, gata să izbucnească în plîns. Nu vreau, tovarăşă. Mă grăbesc. Ce vreţi de la mine?

Femeia rămase însă la fel de hotărîtă şi de tristă.

— Altfel nu pot să fac nimic: doar ştiţi că e nevoie de aprobare, zise ea şi se sprijini de braţul lui Korotkov. Liftul se opri, scuipă afară un om cu servietă, apoi coborî iar.

— Lasă-mă, te rog, strigă Korotkov; îşi smulse braţul din strînsoarea frumoasei şi, blestemînd, coborî în goană scările. După ce străbătu ca vîntul şase paliere şi fu cît pe-aci să omoare o bătrînă înaltă, care-şi făcu semnul crucii că a scăpat cu viaţă, se trezi jos, în faţa unui perete uriaş de sticlă, pe care scria cu litere de argint pe fond albastru: „Pedagoge de serviciu“, iar dedesubt, cu peniţa pe-o hîrtie, „Birou de informaţii“. O groază nebună puse stăpînire pe Korotkov. În aceeaşi clipă îl văzu limpede pe Kalsoner trecînd de cealaltă parte a peretelui de sticlă. Pe acelaşi Kalsoner care mersese cu motocicleta, cu chipul lui ras, vînăt, pe acelaşi Kalsoner de temut. Omul trecu la o mică distanţă de Korotkov, despărţit de acesta doar prin peretele de sticlă. Căutînd să-şi alunge orice alt gînd din minte, Korotkov se năpusti spre clanţa de

alamă strălucitoare, trase de ea, dar uşa rămase închisă.

Scrîşnind din dinţi, smuci încă o dată clanţa strălucitoare şi abia atunci, disperat, observă o inscripţie minusculă: „Ocoliţi prin poarta nr. 6“.

Kalsoner mai apăru o clipă în spatele zidului de sticlă, apoi dispăru într-o nişă întunecoasă.

— Unde e poarta numărul şase, unde e poarta asta?! striga cu glas vlăguit Korotkov, adresîndu-se unui trecător. Alţii se feriră din calea lui, speriaţi. Pe neaşteptate, se deschise o uşă laterală şi apăru un bătrînel în haine de lustrin, cu ochelari albaştri. }inea în mînă o listă uriaşă. Îl privi pe Korotkov pe deasupra ochelarilor, zîmbi şi murmură:

— Ce faci, omule? Tot umbli întruna? Zău c-o faci de pomană. Mai bine m-ai asculta pe mine, că-s om bătrîn, şi te-ai lăsa păgubaş, că doar te-am şters de pe listă. He-he!

— De unde m-aţi şters? înlemni Korotkov.

— He-he! N-ai auzit? De pe listă. Cu creionul, uite-aşa. Am tras o linie şi gata. He-he-he! Şi bătrînelul începu să rîdă cu voluptate.

— Iertaţi-mă, dar de unde mă cunoaşteţi?

— He-he! Îţi place să glumeşti, Vasili Pavlovici.

— Nu sînt Vasili... Sînt Varfolomei. Varfolomei Petrovici, strigă Korotkov ducîndu-şi mîna la frunte. Şi-o simţi rece şi umedă.

Zîmbetul dispăru pentru o clipă de pe chipul fiorosului bătrînel. Privi atent foaia de hîrtie, degetul lui osos, cu unghie lungă, urmări rîndurile tipărite.

— De ce mă încurci, omule? Uite, aici scrie clar: KolobkovV.P.

— Dar eu sînt Korotkov, strigă acesta, pierzîndu-şi răbdarea.

— Aşa am şi spus: Kolobkov, se supără bătrînelul. Iar dincoace, uite-l şi pe Kalsoner. Pe amîndoi i-am transferat în acelaşi loc. Iar în locul lui Kalsoner a trecut Cekuşin.

— Poftim?! strigă în culmea bucuriei Korotkov. L-aţi dat afară?

— Întocmai. Doar o zi a apucat s-o facă pe şeful, că l-am şi dat afară.

— Doamne, sînt salvat! strigă triumfător Korotkov. Sînt salvat! Şi, nebun de fericire, începu să strîngă mîna osoasă, cu gheare lungi, a bătrînelului. Acesta zîmbi. În aceeaşi clipă bucuria lui Korotkov se stinse. În găurile albastre ce-i ţineau bătrînului loc de ochi, el surprinse o lumină ciudată, ameninţătoare. Ciudat i se păru şi zîmbetul ce dezvelea nişte gingii vinete. Încercă să se elibereze de această senzaţie neplăcută şi se gîndi să intre cît mai repede în acţiune.

— Aşadar, trebuie să dau fuga la BACEPRINAPROCHIB?

— Neapărat, confirmă bătrînelul. Aşa scrie şi aici, la BACEPRINAPROCHIB. Dar mai întîi să-mi dai, rogu-te, cartea dumitale de muncă, să fac în ea o însemnare.

Korotkov vîrî mîna în buzunar, păli, o vîrî în celălalt buzunar, păli şi mai rău, se lovi cu palma peste buzunarul din spatele pantalonilor şi, cu un urlet înăbuşit, se avîntă înapoi pe scări, uitîndu-se tot timpul sub picioare. Lovind oamenii, îmbrîncindu-i disperat, ajunse sus, în capul scării. Nădăjduia s-o regăsească pe frumoasa cea cu pietre scumpe în urechi, ca s-o întrebe dacă nu cumva... Cînd colo, în locul frumoasei dădu de un băieţandru mucos şi cumplit de urît.

— Drăguţule, i se adresă Korotkov, aveam un portofel galben şi...

— Nu-i adevărat, nu l-am luat eu... v-au minţit ăia... îl întrerupse, încruntat, băiatul.

— Nu, drăguţule, vreau să spun că... Aveam acolo nişte acte...

Puştiul îl privi pe Korotkov pe sub sprîncene şi îndată prinse a hohoti cu o voce de bas.

— Doamne Dumnezeule! strigă disperat Korotkov şi se repezi iar pe scări în jos, ca să-l

caute pe bătrînel.

Nu-l mai găsi însă. Bătrînul dispăruse. Korotkov se năpusti spre o uşiţă laterală, trase de mîner, dar şi această uşă era închisă. Prin semiîntunericul de acolo mirosea uşor a pucioasă.

Gîndurile se învîrtejiră ca o furtună în capul lui Korotkov, pentru ca pe neaşteptate să se ivească acolo o altă ipoteză: „Tramvaiul!“. Îşi aminti, într-adevăr, foarte limpede, că doi tineri îl tot înghesuiseră pe platformă; unul din ei era subţirel, cu o mustăcioară neagră, parcă lipită de buză.

— Doamne, ce nenorocire! mormăi Korotkov. Asta-i chiar cea mai mare dintre nenorociri.

Ieşi fuga în stradă, alergă pînă la capătul ei, coti pe-o ulicioară şi se trezi în faţa unei clădiri cu o arhitectură neplăcută. Un ins cenuşiu, posomorît, cu privirea saşie, aflat la intrare, îl întrebă privind într-o parte:

— Unde dai buzna?

— Tovarăşe, eu sînt Korotkov V.P. Acum cîteva clipe mi s-au furat actele... Toate actele... Pot fi arestat...

— Poţi, cum să nu, confirmă omul.

— Atunci, lasă-mă, te rog, să...

— Ba să vină chiar Korotkov la faţa locului...

— Păi eu sînt Korotkov, tovarăşe...

— Arată-mi buletinul...

— Dar mi-a fost furat. În urmă cu cîteva clipe, gemu Korotkov. Mi l-a furat un tinerel cu mustăcioară...

— Cu mustăcioară, zici? Trebuie să fie Kolobkov. Fără îndoială. Ăsta lucrează anume în cartierul nostru. Du-te de-l caută pe la birturi.

— Nu pot, tovarăşe, începu să plîngă Korotkov. Trebuie să mă duc la BACEPRINAPROCHIB, la Kalsoner. Dă-mi drumul să intru.

— Adă-mi o dovadă că ţi s-au furat actele.

— De la cine?

— De la responsabilul de bloc.

Korotkov plecă din faţa clădirii şi, alergînd pe stradă, se gîndi: „Unde să mă duc mai întîi? la BACEPRINAPROCHIB sau la responsabilul de bloc? Responsabilul de bloc are ore de audienţe numai dimineaţa, deci trebuie să mă duc la BACEPRINAPROCHIB“.

În clipa aceea, ceasul din turnul cel cărămiziu la culoare bătu orele patru şi îndată, prin toate uşile, dădură buzna afară oameni cu serviete. Amurgul se lăsă încet-încet. Începu să ningă cu fulgi rari şi umezi.

— E tîrziu, îşi zise Korotkov. Mă duc acasă.

VI
Cea dintîi noapte

În uşă găsi un bileţel. Îl citi prin semiîntunericul ce se lăsase.

„Dragă vecine,

Plec la mama, la Zvenigorod. Îţi fac cadou toate sticlele cu vin. Bea-le sănătos, nimeni nu vrea să mi le cumpere. Le găseşti în colţ.

A dumitale,

A. Paikova.“

Zîmbind acru, Korotkov deschise cu zgomot uşa şi, făcînd douăzeci de curse, transportă în odaie toate sticlele cu vin care se aflau în colţul coridorului. Apoi aprinse lampa şi, aşa cum era, îmbrăcat cu paltonul şi cu şapca pe cap, se trînti în pat. Timp de vreo jumătate de oră privi ca fermecat portretul lui Cromwell, ce dispărea încet în umbrele asfinţitului, apoi, fără veste, sări în picioare: ai fi zis că-l cuprinsese un acces de nebunie. Îşi smulse şapca din cap, o azvîrli într-un colţ, doborî dintr-o lovitură toate pachetele cu chibrituri şi, furios, începu să le calce în picioare.

— Aşa! Aşa! Aşa! urla Korotkov jucînd peste pachetele care trosneau amarnic: i se părea că în

locul pachetelor se află capul lui Kalsoner.

Printr-o asociaţie de idei, capul cel în formă de ou îi aduse aminte şi de chipurile respective: unul ras, altul cu barbă. În aceeaşi clipă, Korotkov se potoli.

— Doamne... cum aşa? şopti el şi-şi duse mîna la ochi. Ce să însemne asta? Cum pot eu să mă ocup de fleacuri, cînd se petrec lucruri atît de îngrozitoare? Doar n-o fi vorba de un om cu două feţe?

Spaima începu să se strecoare în odaie prin geamurile negre. Încercînd să nu le privească, Korotkov trase storurile. Totuşi nu se simţi uşurat. În răstimpuri, din colţurile odăii continuau să-şi facă apariţia cînd omul cu barbă, cînd cel bărbierit, strălucindu-le amîndurora ochii verzui. Pînă la urmă, ajuns la capătul puterilor, Korotkov simţi că-i crapă capul de încordare şi se porni să plîngă în surdină.

După ce plînse pe săturate şi se simţi mai uşurat, se apucă să mănînce din cartofii reci, lunecoşi, pregătiţi cu o seară înainte. Se gîndi iar la blestemata aceea de enigmă şi mai trase un ropot de plîns.

— Dar de ce stau eu şi plîng? se întrebă la un moment dat. De ce să plîng, de vreme ce am la dispoziţie atîtea sticle cu vin?

Dădu pe gît dintr-o înghiţitură o jumătate de pahar. Cinci minute mai tîrziu, lichidul dulceag îşi făcu efectul: tîmpla stîngă începu să-l doară amarnic şi, totodată, el simţi o nevoie aprigă să bea apă. După ce trase pe gît trei pahare, durerea din tîmplă, care nu încetase, îl făcu să uite de Kalsoner: gemînd, îşi smulse hainele de pe el, apoi, dîndu-şi ochii peste cap, se trînti iar în pat. „Ar trebui să iau un piramidon“, rosti în şoaptă de cîteva ori, pînă cînd somnul cel milostiv îl prinse în mrejele sale.

VII
O orgă şi un motan

A doua zi, la zece dimineaţa, Korotkov îşi încălzi repede ceaiul, bău fără nici o poftă un sfert de pahar, apoi, dîndu-şi seama că-l aşteaptă o zi grea, cu multă alergătură, plecă grăbit de acasă. Străbătînd, prin ceaţă, curtea asfaltată, umedă, se îndreptă spre uşa pe care scria „Responsabilul blocului“[42]. În clipa în care mîna lui Korotkov se întinse să apese pe butonul soneriei, ochii săi citiră: „Din motive de deces, nu se mai eliberează adeverinţe“.

— Of, Doamne Dumnezeule, exclamă înciudat Korotkov. La tot pasul numai ghinioane. Apoi îşi zise: „Am să las baltă actele, şi-am să mă duc mai întîi la BACEPRINAPROCHIB. Să văd ce şi cum. Poate că Cekuşin s-a şi întors“.

Întrucît îi fuseseră furaţi şi toţi banii, trebui s-o ia pe jos şi, în cele din urmă, ajunse la BACEPRINAPROCHIB. Trecînd prin vestibul, se îndreptă spre birouri. În pragul sălii celei mari, cu oglinzi, rămase cu gura căscată: nu mai văzu acolo nici un om cunoscut, nici pe Drozd, nici pe Anna Evgrafovna, într-un cuvînt, pe nimeni. La mesele de bucătărie şedeau acum trei bărbaţi blonzi, bine raşi, toţi în haine gri-deschis cu pătrăţele, şi o femeie tînără cu ochi melancolici şi cercei cu briliante la urechi, semănînd de astă dată nu cu nişte ciori înşirate pe sîrmele de telegraf, ci cu cei trei şoimi ai ţarului Alexei Mihailovici. Tinerii respectivi nici nu-l băgară în seamă pe Korotkov, continuînd să scîrţîie cu peniţele lor prin registrele contabile. Femeia, în schimb, îi făcu semn cu ochiul, dar atunci cînd, drept răspuns, Korotkov îi zîmbi prosteşte, ea îl privi cu dispreţ şi întoarse capul. „Ciudat lucru“, îşi zise Korotkov şi ieşi din sală. Cînd ajunse în dreptul biroului său, stătu un moment la îndoială. Oftă, privind vechea inscripţie

atît de dragă „Registratură“, apoi deschise uşa şi intră. În aceeaşi clipă, avu impresia că în odaie se lasă beznă şi că totul începe să se rotească în jurul lui. La biroul la care şezuse altădată el, Korotkov, şedea acum, cu coatele larg desfăcute, scriind de zor, nici mai mult, nici mai puţin decît... Kalsoner în persoană. O barbă ondulată, lucioasă, îi acoperea pieptul. Privind chelia lăcuită, aplecată peste postavul verde, Korotkov simţi că i se taie respiraţia. Kalsoner întrerupse cel dintîi tăcerea.

— Ce doriţi, tovarăşe? întrebă el politicos, cu glas de tenor.

Enervat, Korotkov îşi umezi buzele, inspiră un volum cît mai mare de aer şi rosti abia perceptibil:

— Hm.. Eu, tovarăşe... sînt şeful registraturii... de aici... adică... dacă vă aduceţi aminte... ordinul...

Uimirea schimbă brusc înfăţişarea părţii superioare a chipului lui Kalsoner. Sprîncenele lui blonde se ridicară, iar fruntea începu să-i semene cu o armonică.

— Vă rog să mă iertaţi, răspunse el politicos, dar şeful registraturii sînt eu.

Korotkov simţi că amuţeşte. După ce se dezmetici, zise:

— Cum aşa? Vreau să spun că ieri... Ba nu, iertaţi-mă... Am încurcat lucrurile... Vă rog să...

Ieşi din birou cu spatele înainte şi îşi spuse cu o voce răguşită:

— Korotkov, adu-ţi aminte în ce dată ne aflăm. Şi în ce zi. Îşi răspunse tot el: Astăzi e marţi... Ba nu, e vineri... O mie nouă sute...

Întoarse capul şi, în aceeaşi clipă, pe o ţeastă ca de fildeş licări lumina celor două becuri din odaia în care intrase, iar chipul bărbierit de astă dată al lui Kalsoner acoperi totul: lumea întreagă, universul.

— Foarte bine! bubui un glas, de parcă ar fi fost lovit un cazan de aramă, iar Korotkov simţi că-l

trec fiorii. Te aşteptam! Excelent! Mă bucur de cunoştinţă!

Rostind aceste cuvinte, cel de la birou se dădu mai spre Korotkov şi-i strînse mîna cu atîta putere, încît acesta îşi ridică brusc un picior, stînd acum ca o barză pe acoperiş.

— Am şi distribuit noul personal, rosti Kalsoner, repede, sacadat, dîndu-şi importanţă. Trei inşi sînt acolo, arătă el cu mîna spre sală. Şi, bineînţeles, Manecika. Dumneata eşti acum adjunctul meu. Şeful registraturii e Kalsoner. Pe toţi cei de pînă acum i-am dat afară. Ca şi pe idiotul de Panteleimon. Am aflat că ar fi fost ospătar la „Trandafirul alpin“. Mă reped acum la centrală, iar între timp dumneata cu Kalsoner veţi scrie cîte un referat cu privire la ăştia toţi şi, îndeosebi, la acela... cum îi zice? Korotkov. Apropo: dumneata cam semeni cu ticălosul ăla. Numai că el avea un ochi scos.

— Eu? Nicidecum! rosti Korotkov simţind că se clatină şi că începe să-i atîrne falca. Şi nici nu sînt ticălos. Mie mi s-au furat toate actele. Absolut toate.

— Toate? strigă Kalsoner. Fleacuri! Cu atît mai bine.

Îşi înfipse degetele în braţul lui Korotkov, care simţea că se sufocă, îl trase repede de-a lungul coridorului şi îl îmbrînci în biroul cel misterios. Aici îl azvîrli pe un fotoliu de piele, iar el luă loc la birou. Korotkov, care mai simţea încă o ciudată balansare a podelei sub picioare, se făcu mic de tot, închise ochii şi începu să murmure: „Data de douăzeci a fost luni, deci marţi a fost în douăzeci şi unu. Doamne, ce-i cu mine? Este vorba de anul 1921. Numărul de înregistrare fiind 015, iar semnătura, Varfolomei Korotkov. Deci eu eram acela. Marţi, miercuri, joi, vineri, sîmbătă... duminică, luni. Marţi şi miercuri încep cu Me... Luni şi vineri nu încep cu Me... Iar duminica... dummm... începe tot cu Me ca şi miercurea...“

Kalsoner trase o semnătură de-i trosni condeiul, trînti o ştampilă şi îi întinse lui Korotkov foaia de hîrtie. În aceeaşi clipă, telefonul zbîrnîi furios. Kalsoner smulse receptorul şi răcni:

— Da! Aşa. Aşa. Vin într-o clipă.

Se năpusti spre cuier, smulse de acolo o şapcă, îşi acoperi cu ea chelia şi dispăru pe uşă, zvîrlind drept rămas-bun următoarele cuvinte:

— Aşteaptă-mă în birou la Kalsoner.

Korotkov simţi că-l apucă ameţeala cînd citi ce era scris pe hîrtia ştampilată:

„Prezentatorul acestei adeverinţe este adjunctul meu, tovarăşul Vasili Pavlovici Kolobkov, fapt ce corespunde adevărului. Kalsoner“.

— O, gemu Korotkov... Hîrtia îi căzu pe jos, dimpreună cu şapca pe care o ţinuse în mîini. Doamne, oare ce se petrece?

În aceeaşi clipă uşa cîntă cu o voce piţigăiată, şi Kalsoner reapăru. De astă dată, împodobit din nou cu barbă.

— Kalsoner a şi întins-o? îl întrebă pe Korotkov cu o voce subţirică şi gingaşă.

Totul în jur se prăvăli în beznă.

— A-a-a-a-a! urlă Korotkov, nemaisuportînd tortura. Fără să-şi dea seama ce face, se repezi rînjind spre Kalsoner. Pe chipul acestuia se citi groaza. Omul păli, se îndreptă cu spatele spre uşă, se sprijini cu toată greutatea de ea, o deschise cu zgomot, se rostogoli în coridor, căzu pe vine, dar în aceeaşi clipă fu iar în picioare şi porni în goană, strigînd:

— Să vină curierul! Să vină curierul! Ajutor!

— Staţi! Staţi! Vă rog, tovarăşe! răcni Korotkov, care-şi venise şi el în fire şi căuta acum să-l ajungă pe celălalt din urmă.

Din sala cea mare se auzi un zgomot, de parcă ar fi căzut cineva, şi cei trei şoimi apărură ca la comandă. Ochii melancolici ai femeii de la maşina de scris săltară spre cer.

— Ne împuşcă! Ne împuşcă! răsună strigătul ei isteric.

Kalsoner dădu buzna în vestibul, pe platforma unde se afla orga. O clipă stătu la îndoială încotro s-o apuce. Apoi, tăind brusc la dreapta, dispăru în spatele orgii. Korotkov se repezi pe urmele lui, lunecă şi probabil că şi-ar fi spart capul de balustradă, dacă nu l-ar fi salvat un mîner negru, uriaş, strîmb, care ieşea dintr-o placă verticală, galbenă. Mînerul îi prinse pulpana, şeviotul putred se rupse chiţăind subţire, şi Korotkov se aşeză pe podeaua rece. Uşa laterală din spatele orgii se trînti cu zgomot şi Kalsoner pieri din vedere.

— Doamne, reîncepu Korotkov, dar nu mai apucă să termine.

Din lăuntrul sipetului grandios, cu tuburi de aramă prăfuite, se auzi un sunet ciudat, de parcă ar fi plesnit un pahar, apoi un mormăit prăfuit, venind din adîncuri, un straniu chiţăit cromatic şi, în sfîrşit, un dangăt de clopot. Urmă un acord major plin de sonoritate, un veritabil torent de sunete antrenante, apoi sipetul galben, cu cele trei niveluri ale lui, începu să cînte una după alta melodii sedimentate de atîta vreme în pîntecele lui.

Peste Moscova – pîrjoluri...[43]

În pătratul negru al uşii apăru pe neaşteptate chipul palid al lui Panteleimon. Într-o clipă figura lui se metamorfoză. Ochii îi scînteiară triumfători, luă poziţie de drepţi, plesni cu mîna dreaptă peste cea stîngă îndoită din cot, de parcă ar fi trîntit acolo un şervet invizibil, apoi coborî în pas alergător scara, lăsîndu-se pe o parte cu braţele întinse în faţă, de parcă ar fi dus o tavă cu farfurii.

Iar prin fum, pînă tîrziu...

— Doamne, ce-am făcut? îşi zise îngrozit Korotkov.

După primele valuri de sunete stătute, maşina se porni să funcţioneze normal, făcînd să răsune de

dangăte şi răcnete ca de leu sălile pustii ale BACEPRINAPROCHIB-ului.

La Kremlin, pe zid, străinul...[44]

Claxonul unui automobil veni să spintece acel amestec asurzitor de tunete, de clopote şi, curînd, în uşa principală a instituţiei apăru Kalsoner. Kalsoner, ras, ameninţător, gata de răzbunare; înconjurat de-o aură sinistră, albăstrie, urcă agale scara. Simţind că i se face părul măciucă, Korotkov năvăli pe uşa laterală, coborî o scară abruptă, ieşi în goană într-o curte plină de moloz, iar de acolo în stradă. Alerga de parcă l-ar fi urmărit cineva, pe cînd în spatele lui, din clădirea „Trandafirului alpin“, se revărsa, valuri, valuri, muzica.

Sta-n vestonu-i cenuşiu...

Ajuns în colţul străzii, Korotkov zări o birjă. Birjarul îşi flutura furios biciul, încercînd să-şi urnească din loc gloaba.

— Dumnezeule! Dumnezeule! izbucni în hohote de plîns Korotkov. Iar omul ăsta! Ce să însemne oare?

Ca din pămînt, apăruse lîngă acea birjă Kalsoner, de astă dată purtînd barbă. Sări în trăsură şi, lovindu-l pe vizitiu cu pumnii în spinare, strigă cu glas subţirel: Dă-i drumul! Dă-i drumul, canalie!

Mîrţoaga se smuci, dădu din copite, apoi, supunîndu-se loviturilor usturătoare ale biciului, o porni ca vîntul. Strada răsună de tropotul copitelor şi de uruitul roţilor. Korotkov, continuînd să plîngă amar, văzu la un moment dat că birjarului îi zbură de pe cap ţilindrul lăcuit, iar bancnotele ascunse sub el zburară care încotro. Mai mulţi băieţandri se repeziră chiuind să le adune. Disperat, birjarul trase de hăţuri, încercînd să oprească mîrţoaga, dar Kalsoner îl lovi şi mai abitir cu pumnii în spate, urlînd:

— Să nu opreşti! Să nu opreşti! Plătesc totul!

Birjarul strigă cu deznădejde în glas:

— Gata, Excelenţă, ce-o fi, o fi! Îşi porni calul în galop şi birja dispăru pe după colţul străzii.

Mai plîngînd şi acum, Korotkov privi norii cenuşii care îi zburau pe deasupra capului, se clătină, apoi strigă cu durere în glas:

— Ajunge! N-am să mă las! Am să dezleg misterul! Îndată, făcu un salt şi se agăţă de un tramvai. Tramvaiul îl scutură timp de vreo cinci minute, spre a-l azvîrli apoi în faţa unei clădiri verzi, cu opt etaje. Korotkov pătrunse în vestibul şi, vîrînd capul pe-o deschizătură pătrată, făcută într-un paravan, se adresă unui ceainic uriaş, de culoare albastră.

— Tovarăşe, unde vă este biroul de reclamaţii?

— Etajul opt, coridorul nouă, apartamentul patruzeci şi unu, camera trei sute doi, răspunse ceainicul, cu o voce de femeie.

— Opt, nouă, patruzeci şi unu, trei sute... trei sute... cît a spus că e?... trei sute doi?... murmură Korotkov în timp ce pornea să urce în goană scara impozantă dinaintea lui. Opt, nouă, opt... patruzeci.. ba nu... patruzeci şi doi... ba nu, trei sute doi... gîfîia el. Ah, Doamne, am uitat...

La etajul opt, trecu prin faţa a trei uşi, iar la a patra se opri. Pe uşă era zugrăvită cu negru cifra „40“. Korotkov intră într-o sală uriaşă, cu coloane. Prin colţuri zăceau rulouri de hîrtie, toată podeaua era semănată cu bucăţele de hîrtie, rupte şi mîzgălite. Se mai afla aici o măsuţă cu o maşină de scris, la care şedea o femeie cu părul auriu. Femeia fredona un cîntecel, sprijinindu-şi obrazul în pumn. Privind buimac în jurul său, Korotkov văzu în spatele coloanelor o scenă, de pe care tocmai cobora cu paşi grei un bărbat solid, în haine albe. Pe chipul lui ca de marmură ieşea în evidenţă o mustaţă căruntă, cu vîrfurile lăsate în jos. Arborînd un zîmbet neobişnuit de politicos, dar în acelaşi timp lipsit de viaţă, parcă al unei măşti de ghips,

omul se apropie de Korotkov, îi strînse cu delicateţe mîna şi, pocnind din călcîie, se prezentă:

— Mă numesc Jan Sobieski[45].

— Nu se poate! exclamă, uluit, Korotkov.

Bărbatul zîmbi.

— Ba se poate. Ce-i drept, multă lume se minunează, rosti el accentuînd greşit cuvintele. Să nu vă închipuiţi însă, tovarăşe, că aş avea ceva în comun cu acest bandit. O, nu! E o nefericită coincidenţă şi nimic mai mult. Am şi înaintat o cerere să mi se acorde un nou nume de familie – Soţvoski[46]. E mult mai plăcut şi nu-i atît de primejdios. Dar dacă lucrul vă supără – aici bărbatul făcu o mutră jignită – eu nu mă vîr în sufletul nimănui. Noi vom găsi întotdeauna amatori. Oamenii ne caută...

— Vai de mine! Dar cum vă puteţi imagina una ca asta, strigă cu durere Korotkov, simţind că şi aici, ca şi în alte părţi, se petrec lucruri la fel de ciudate. Privi în jur ca un animal hăituit, temîndu-se să nu apară din vreun ungher acelaşi chip bărbierit, acelaşi cap chelbos în formă de ou, apoi îngăimă: Mă bucur foarte mult, da, da, foarte mult...

Pe obrazul marmoreean al bărbatului apăru o nuanţă trandafirie. Strînse cu efuziune mîna lui Korotkov şi, conducîndu-l spre masă, spuse:

— Şi eu mă bucur foarte mult. Dar să vedeţi ce ghinion! Nu pot să vă ofer nici măcar un scaun. Cu toată importanţa pe care o avem, sîntem ţinuţi pe linia moartă. (Aici bărbatul făcu un gest în direcţia rulourilor de hîrtie.) Intrigi... Dar n-aveţi nici o grijă, o să le arătăm noi... o să luăm avînt... Hm... aşadar, ce desfătare ne puteţi oferi? îl întrebă, cu o intonaţie duioasă, pe Korotkov. O, dar iertaţi-mă, iertaţi-mă de mii de ori, nici nu v-am făcut cunoştinţă. Şi, cu un gest elegant în direcţia maşinii de scris, spuse: Daţi-mi voie să vă prezint: Henrieta Potapovna Persimfans[47].

Femeia îi întinse lui Korotkov o mînă rece, dar îl privi galeş.

— Aşadar, continuă cu un aer mieros omul, cu ce ne puteţi desfăta? Un foileton, un reportaj? Nici n-aveţi idee cîtă nevoie avem de ele! Şi îşi ridică ochii în sus, dîndu-i peste cap.

„Preasfîntă Fecioară... ce-o mai fi şi asta?“ gîndi tulburat Korotkov, apoi, trăgînd aer în piept, ca unul care se îneacă, rosti în grabă:

— Eu, să vedeţi... mi s-a întîmplat un lucru îngrozitor... Omul ăsta... Eu nu mai înţeleg nimic. Dar să nu vă închipuiţi, Doamne fereşte, că ar fi fost o halucinaţie... Ha, hmm, ha, ha... (Korotkov se forţă să rîdă, dar nu izbuti.) Omul ăsta există în realitate. Vă asigur... Totuşi nu pot să înţeleg... Ba are barbă, ba, peste o clipă, n-o mai are... Nu înţeleg... Ba îşi mai schimbă şi vocea... Pe lîngă asta, mi s-au furat toate actele... Iar responsabilul blocului – ce ghinion! – a decedat. Kalsoner despre care vă vorbesc...

— Asta e, ştiam eu! strigă bărbatul... Ei sînt...

— O, Doamne, sigur că da! răsună şi glasul femeii. Ei sînt. Kalsonerii ăştia îngrozitori.

— Închipuiţi-vă, rosti tulburat bărbatul, închipuiţi-vă că din cauza lui eu trebuie să stau pe jos, n-am aici nici un scaun. Mă-nţelegeţi? Şi-apoi ce ştie omul acesta despre ziaristică? Enervat, îl apucă pe Korotkov de un nasture. Gîndiţi-vă şi dumneavoastră, ce ştie el despre ziaristică? N-a fost aici, la noi, decît două zile, şi mi-a scos tot sufletul din mine. Imaginaţi-vă însă că am avut noroc. Am fost în audienţă la Fiodor Vasilievici, şi acesta, în sfîrşit, l-a mutat. Am pus problema în mod răspicat: ori eu, ori el. Şi-atunci l-au transferat la nu ştiu ce fel de BACEPRINAPROCHIB... N-are decît să strice acolo atmosfera cu chibriturile lui! Dar mobila de aici a apucat ticălosul s-o transfere la biroul acela. Toată mobila. Ce ziceţi de aşa ceva? Spuneţi-mi cum pot eu să scriu neavînd o masă? Pe ce o să scrieţi dumneavoastră? Doar nu

mă îndoiesc c-o să scrieţi pentru noi. Omul îl îmbrăţişă pe Korotkov. Şi era o mobilă superbă, stil Ludovic al XIV-lea. Ticălosul a transferat-o în mod iresponsabil la instituţia aceea care, oricum, mîine-poimîine, va fi desfiinţată.

— Care instituţie? întrebă cu voce surdă Korotkov.

— Biroul acela de reclamaţii sau cum îi zice, răspunse înciudat cetăţeanul.

— Poftim?! strigă Korotkov. Biroul de reclamaţii? Dar unde se află?

— Acolo, răspunse uimit omul şi arătă cu degetul spre podea.

Korotkov aruncă o privire nebunească peste hainele albe ale interlocutorului său, iar o clipă mai tîrziu, se şi afla din nou în coridor. După cîteva minute de chibzuială, o luă la goană spre stînga, căutînd scara pe care să coboare. După vreo cinci minute de alergătură, în care timp urmase traiectoria sinuoasă şi ciudată a coridorului, se găsi iar în locul de unde plecase, în faţa uşii cu numărul 40.

— Drace! se minună Korotkov. Stătu cîteva clipe chibzuind, apoi o luă la goană spre dreapta, dar, după cinci minute, se află iar în acelaşi loc. În faţa uşii cu numărul 40. De astă dată împinse uşa, intră în sală, constatînd însă că acolo nu mai era nimeni. Doar maşina de scris zîmbea mută, arătîndu-şi dinţii albi. Korotkov se apropie de coloane şi-l zări pe omul în alb. Acum, acesta stătea pe un piedestal, fără să zîmbească, de parcă ar fi fost jignit de cineva.

— Vă rog să mă iertaţi că am plecat fără să-mi iau rămas-bun, începu Korotkov, dar tăcu brusc. Insul nu mai avea nici urechi, nici nas, iar mîna stîngă îi era ruptă. Îngrozit, trecîndu-l sudori reci, Korotkov ieşi cu spatele înainte şi se trezi iar pe coridor. Pe neaşteptate, în faţa lui se deschise o uşă mascată, prin care ieşi un chip măsliniu, numai

zbîrcituri. Bătrîna purta, prinse de-o cobiliţă, nişte găleţi goale.

— Ascultă, femeie, strigă îngrijorat Korotkov, unde se află biroul de reclamaţii?

— Nu ştiu, tăicuţule, nu ştiu, răspunse baba. Dar nu mai alerga, drăguţule, să-l cauţi, că tot nu-l găseşti. Parcă poţi urca zece etaje?

— Of, că toantă mai eşti, scrîşni Korotkov şi se năpusti chiar pe uşa din care ieşise femeia. Uşa se închise în urma lui şi el se pomeni într-un spaţiu pe jumătate cufundat în întuneric. Încăperea părea să nu aibă ieşire. Bătînd cu pumnii în pereţi, zgîriindu-i, zbătîndu-se ca un miner îngropat sub pămînt, reuşi în cele din urmă să descopere o pată albă, se propti într-însa şi ea îl eliberă din captivitate, îngăduindu-i să iasă pe-o scară. Coborî în goană, tropăind mărunt pe trepte. Auzi de jos paşi care urcau. Îşi simţi inima strînsă, un sentiment de nelinişte puse stăpînire pe el, şi atunci rămase locului. Încă o clipă şi în faţa lui apărură chipul cel lucios, pătura cenuşie şi barba cea lungă. Simţind că-i fuge pămîntul de sub picioare, se prinse cu mîinile de balustradă. Privirile celor doi se încrucişară. În aceeaşi clipă, amîndoi scînciră a teamă şi durere. Korotkov începu să se retragă cu spatele, urcînd scara, în timp ce Kalsoner, arborînd o expresie de groază, porni s-o coboare.

— Staţi o clipă, rosti răguşit Korotkov... Nu vreau decît să-mi explicaţi de ce...

— Ajutor! răcni Kalsoner, şi glasul lui subţirel deveni acum un bas de aramă. Făcu un pas greşit, căzu cu zgomot şi se lovi cu ceafa de treptele scării. Lovitura îşi făcu efectul: Kalsoner se preschimbă pe dată într-un motan negru, cu ochi fosforescenţi. Motanul se repezi pe scări în sus, străbătu în goană palierul, se făcu ghem, sări pe pervazul ferestrei şi dispăru printr-un geam spart, acoperit cu pînze de păianjen. Creierul lui Korotkov se cufundă într-o negură albă; o clipă

mai tîrziu, negura dispăru şi locul îi fu luat de-o limpezime desăvîrşită.

— Acum totul e clar, şopti Korotkov şi rîse încetişor. Da, da, am înţeles! Ăştia au fost. Nişte motani! E limpede: nişte motani!

Începu să rîdă tot mai tare, pînă cînd scara răsună de hohotele lui de rîs.

VIII
Cea de-a doua noapte

Odată cu lăsarea serii, tovarăşul Korotkov se aşează pe patul său acoperit cu o pătură de diftină şi dădu de duşcă trei sticle de vin, ca să mai uite de cele întîmplate şi să-şi mai vină în fire. Îl durea tot capul: tîmpla dreaptă şi tîmpla stîngă, ceafa, ba chiar şi pleoapele. Din adîncul stomacului i se ridica un uşor val de greaţă, legănîndu-se undeva în interior; tovarăşul Korotkov vărsă de două ori.

— Am să fac cam aşa, murmură abia perceptibil, aplecat peste lighean. Mîine am să caut să nu-l mai întîlnesc. Dar cum el se învîrte cam peste tot, am să mă pitulez în vreun fundac sau vreo ulicioară, am să aştept să treacă, şi abia după aceea am s-o pornesc într-ale mele. De va începe să mă urmărească, o iau la fugă. Pînă la urmă, are să mă lase în pace: vezi-ţi, adică, de drumul dumitale. Cît despre mine, nu am nici un chef să mă mai duc pe la BACEPRINAPROCHIB. Te las şi eu pe tine în plata Domnului. N-ai decît să fii şi responsabil, şi funcţionar la registratură. Nici banii pentru biletele de tramvai nu-mi mai trebuie. Mă descurc şi fără ei. Numai şi numai să mă laşi în pace. De eşti motan sau nu, de ai barbă sau nu, dumneata vezi-ţi de-ale dumitale, iar eu oi vedea de ale mele. Îmi găsesc un alt post, unde să pot lucra în linişte şi pace. Căci dacă nu mă supără nimeni, nici eu nu mă leg de oameni. Nici de

reclamat n-am să mă duc să te reclam. Mîine îmi fac rost de acte şi – la revedere!

Undeva în depărtare o pendulă se auzi bătînd orele. Bang... Bang... „Trebuie să fie cea din odaia lui Pestruhin“, îşi zise Korotkov şi începu să numere în surdină: zece, unsprezece, miezul nopţii... treisprezece, paisprezece, cincisprezece... patruzeci... De patruzeci de ori a bătut ceasul! rîse el cu amărăciune, după care izbucni iar în plîns. Vinul de biserică îi provocă un nou acces de greaţă şi vărsă anevoie, cu spasme.

— Ce tare e vinul, ce tare! rosti în cele din urmă şi, gemînd, se trînti peste pernă. Trecură apoi două ceasuri, dar lampa aprinsă continua să lumineze chipul palid, cu părul răvăşit pe albeaţa pernei.

IX
Coşmarul maşinilor

Ziua de toamnă îl întîmpină pe tovarăşul Korotkov cu neguri şi cu alte întîmplări ciudate. Ajuns din nou la adresa cunoscută şi privind cu spaimă împrejur, urcă scara, pînă la etajul 8, o porni la întîmplare spre dreapta şi curînd tresări fericit. O mînă desenată îi indica inscripţia „Camerele 302-349“. Urmînd indicaţia mîinii salvatoare, ajunse pînă la uşa pe care scria „302 – Biroul de reclamaţii“. Precaut, îşi vîrî mai întîi capul prin uşă, ca să nu dea cumva peste cineva pe care n-ar fi dorit să-l întîlnească, apoi pătrunse înăuntru şi se trezi în faţa a şapte femei care băteau la nişte maşini de scris. După o oarecare şovăială, se apropie de cea din margine, o brunetă cu piele mată. O salută şi voi s-o întrebe ceva, dar bruneta îl întrerupse fără veste. Toate femeile îl priviră ţintă.

— Să ieşim pe coridor, propuse cu o voce hotărîtă femeia cea mată şi îşi îndreptă cu un gest nervos pieptănătura.

„Doamne, iar ceva nu-i în ordine...“, gîndi, melancolic, Korotkov. Oftă din greu, dar se supuse. În urma lui celelalte şase femei începură să şuşotească, tulburate.

Bruneta îl scoase pe Korotkov din încăpere şi, ajunsă cu el în coridorul pustiu, cufundat în semiîntuneric, îi spuse:

— Eşti un om îngrozitor... Din cauza dumitale n-am dormit toată noaptea. Dar m-am hotărît... să fie cum vrei dumneata. Îţi voi ceda.

Korotkov privi chipul ei oacheş, mirosind a lăcrămioare, ochii imenşi, scoase un sunet gutural şi amuţi. Bruneta îşi dădu capul pe spate, zîmbi cu un aer de suferinţă, pe urmă îl prinse pe Korotkov de mînă, îl trase spre ea şi îi şopti:

— De ce taci, seducătorule? Sărută-mă, sărută-mă mai repede, pînă nu vine cineva de la Comisia de control.

Din gîtlejul lui Korotkov se auzi din nou un sunet ciudat. El se clătină, simţi pe buze o apăsare dulce şi moale, în timp ce nişte pupile imense i se apropiară de ochi.

— Am să fiu a ta... auzi Korotkov o şoaptă.

— N-am nevoie, hîrîi el. Mie mi-au furat actele...

— Bravos! se auzi deodată o voce.

Korotkov întoarse brusc capul şi îl văzu pe bătrînelul cel cu haină de lustrin.

— A-ah! exclamă bruneta şi, acoperindu-şi faţa cu mîinile, o zbughi pe uşă.

— He-he, rîse bătrînelul, straşnică treabă. Oriunde mă duc, tot de dumneata dau, domnule Kolobkov. N-am ce zice, ştii să-ţi aranjezi ploile. Dar orice ai face: ori că o săruţi, ori că n-o săruţi, delegaţie tot nu pupi. În delegaţie am să plec eu. Eu, om bătrîn, am primit ţidula şi eu am să şi plec. Aşa stau lucrurile, să ştii!

Spunînd aceste cuvinte, îi dădu lui Korotkov cu tifla.

— De altfel, am să te reclam, continuă el. Da, da. Ai corupt trei fete de la secţia principală, acum se vede că ai ajuns să te ocupi şi de cele de la subsecţii. Puţin îmi pasă că le plîng acum îngeraşii. Plîng şi ele, bietele fetişcane, dar e prea tîrziu. S-a dus cinstea lor neprihănită, s-a zis cu ea!

Bătrînelul scoase o batistă mare, cu buchete oranj pe ea, vărsă cîteva lacrimi şi îşi suflă nasul.

— Şi-apoi, domnule Kolobkov, vrei să te bucuri şi de biata sumă cuvenită unui om bătrîn! Prea bine... Bătrînelul începu să tremure şi să plîngă în hohote. Servieta îi căzu pe jos. Poftim, ia-o, mănînc-o. Bătrînul ăsta fără partid, dar simpatizant, n-are decît să moară de foame... N-are decît. Să moară cîinele ăsta bătrîn. }ine minte, însă, domnule Kolobkov – aici glasul bătrînelului deveni ameninţător ca la profeţi şi căpătă rezonanţă de clopot – ţine minte că n-o să te procopseşti de pe urma acestor bani diavoleşti. Or să ţi se pună în gît. De-a curmezişul. Şi bătrînelul reîncepu să plîngă în hohote, vărsînd şiroaie de lacrimi.

Pe Korotkov îl apucă o criză de nervi. Pe neaşteptate, începu să bată din picioare.

— La dracu'! ţipă ascuţit, şi glasul lui bolnav răsună pe sub bolţi. Eu nu sînt Kolobkov. Să mă laşi în pace! Eu nu sînt Kolobkov şi nu plec nicăieri! Nicăieri!

Îşi smulse gulerul de la gît.

Bătrînelul începu să tremure de groază şi dispăru cît ai clipi din ochi.

— Următorul! se auzi chiar atunci un strigăt de după uşă. Korotkov tăcu, apoi se năpusti într-acolo, intră, o luă la stînga, trecu pe lîngă maşinile de scris, şi în cele din urmă se trezi în faţa unui blond înalt, elegant, purtînd haine albastre. Blondul îi făcu un semn din cap şi-i spuse:

— Mai pe scurt, tovarăşe. Rapid. În două vorbe. Alegeţi Poltava sau plecaţi la Irkutsk?

— Mie mi s-au furat actele, răspunse Korotkov aruncînd împrejur priviri nebuneşti. A mai apărut şi un motan. Iar omul acela n-are dreptul pe care şi-l arogă. Eu nu m-am bătut niciodată. De vină sînt numai chibriturile. Iar el n-are dreptul să mă urmărească. Puţin îmi pasă că-i vorba de Kalsoner. Mie mi s-au furat ac...

— Astea-s fleacuri, îl întrerupse blondul. Noi vă vom da echipament, cămăşi, cearşafuri, iar dacă optaţi pentru Irkutsk, chiar şi un cojoc purtat. Vorbiţi, vă rog.

Întoarse cu un sunet muzical o cheiţă în broasca ei, trase de un sertar, privi într-însul şi rosti cu amabilitate:

— Vă rog să poftiţi, Serghei Nicolaevici.

În aceeaşi clipă, din sertar apăru un cap blond, bine pieptănat şi nişte ochi albaştri care se roteau cu o mare repeziciune. Apoi îşi făcu loc, unduind ca un şarpe, un gît cu guler scrobit, apărură şi-o haină, nişte mîini, o pereche de pantaloni şi, o clipă mai tîrziu, Korotkov văzu în faţa lui un secretar model, care se aşeză pe postavul roşu al biroului şi rosti cu glas piţigăiat: „Bună dimineaţa“. Se scutură apoi ca un căţel scos din apă, îşi aranjă manşetele cămăşii, scoase din buzunar un stilou şi se apucă de scris.

Korotkov făcu un pas înapoi, întinse mîna şi rosti cu lacrimi în glas:

— Băgaţi de seamă: ăsta v-a ieşit din sertar. Cum se poate una ca asta?

— Bineînţeles că a ieşit, răspunse omul în albastru. Doar nu era să zacă acolo toată ziua? Timpul trece. E ora la care trebuie să înceapă lucrul.

— Dar cum se poate? Cum se poate? nu se potoli Korotkov.

— O, Doamne! se enervă omul albastru. Nu mă mai pisaţi atîta!

Chiar atunci, pe uşă apăru capul brunetei. Femeia strigă emoţionată şi fericită:

— I-am trimis actele la Poltava! Plec şi eu cu el. Am şi o mătuşă la Poltava. Oraş aşezat la 43 de grade latitudine nordică şi 5 grade longitudine estică.

— Foarte bine, răspunse blondul, că tare m-am săturat de tărăgăneala asta.

— Nu vreau să plec! strigă Korotkov, fixîndu-i pe cei doi cu o privire rătăcită. Dumneaei vrea să-mi cedeze, iar eu nu pot să sufăr treaba asta. Nu vreau nimic. Doar actele să mi le daţi înapoi. Să-mi restituiţi numele, numele meu sacru. Să mi-l restituiţi!

— Pentru aşa ceva trebuie să vă adresaţi serviciului de stare civilă, ţipă secretarul. Noi nu putem face nimic.

— Prostuţule! exclamă bruneta care-şi băgase din nou capul pe uşă. Spune că accepţi, spune că accepţi! continuă ea pe un ton de sufleur. Capul ba îi apărea, ba îi dispărea din nou.

— Tovarăşe! exclamă Korotkov ştergîndu-şi lacrimile ce-i curgeau pe obraz. Tovarăşe, vă implor, daţi-mi actele. Fiţi bun, înţelegeţi-mă. Vă rog din toată inima. Dacă-mi veţi satisface dorinţa, mă voi retrage la mînăstire.

— Vă rog, tovarăşe, fără istericale! Expuneţi tot ce aveţi de spus, în mod concret şi abstract, secret şi urgent, în scris şi oral: Poltava sau Irkutsk? Nu răpiţi timpul unor oameni ocupaţi! Nu umblaţi pe coridoare! Nu scuipaţi! Nu fumaţi! Aduceţi bani mărunţi şi nu cereţi restul! strigă blondul, scos din fire.

— Strîngerile de mînă sînt interzise! cotcodăci secretarul.

— Trăiască îmbrăţişările! şopti cu pasiune bruneta şi trecu prin odaie aidoma unei adieri, învăluindu-l pe Korotkov cu mireasma ei de lăcrămioare.

— Zice a treisprezecea poruncă: să nu intri la aproapele tău fără probleme de serviciu, molfăi bătrînelul în haine de lustrin şi zbură prin aer,

fluturîndu-şi poalele surtucului... Or, eu nu intru, nu intru, doar hîrtiuţele le arunc, uite aşa, uite aşa!... oricare o iscăleşti, tot pe banca acuzării nimereşti. Scoase din mîneca largă a hainei sale negre un teanc de foi albe, pe care le aruncă în sus. Foile se împrăştiară şi se lăsară pe birouri ca nişte pescăruşi pe stîncile de la ţărmul mării.

Încăperea se umplu de pîclă, ferestrele se legănară.

— Tovarăşe blond! plînse istovit Korotkov. Împuşcă-mă, te rog, dar fă bine şi dă-mi un act cît de neînsemnat. Am să-ţi pup mîinile.

Prin pîcla din încăpere, blondul începu să se umfle şi să crească în înălţime. Se porni să semneze în neştire, fără să se oprească, foile împrăştiate de bătrînel, zvîrlindu-le apoi secretarului, care le prindea din zbor, mormăind cu încîntare.

— Dracu' să-l ia! tună blondul. Dracu' să-l ia! Dactilografelor, prindeţi-le.

Făcu un gest cu palma lui uriaşă, peretele din faţa lui Korotkov dispăru şi treizeci de maşini aşezate pe treizeci de măsuţe zăngăniră în cor, pornind apoi să intoneze un foxtrot. Legănîndu-şi şoldurile, mişcînd lasciv din umeri şi zvîrlindu-şi în sus picioarele crem, treizeci de femei porniră să danseze în jurul meselor.

Şerpi albi de hîrtie lunecară în gurile maşinilor, începură a se împleti, a se despica, a se uni între ei. Ieşiră la iveală şi nişte pantaloni cu lampasuri violete. „Prezentatorul prezentei este, într-adevăr, prezentatorul, iar nu un huligan."

— Îmbracă! tună prin pîclă glasul blondului.

— Va-i-i-i! se auzi ca un scîncet subţire vocea lui Korotkov, care începuse să se dea cu capul de colţul biroului. Pentru o clipă îşi simţi capul uşurat. Un chip necunoscut, cu ochii înlăcrimaţi, se plecă peste el.

— Aduceţi nişte picături de valeriană! strigă cineva aflat în tavan.

Surtucul acoperi ca o pasăre neagră lumina, şi bătrînelul şopti alarmat:

— Nu mai există decît o singură scăpare: la Dîrkin, la secţia a cincea. Haide! Haide!

Pluti brusc un miros de eter, apoi nişte braţe gingaşe îl purtară pe Korotkov prin coridorul cufundat în penumbră. Surtucul îl îmbrăţişă la rîndu-i şi îl duse cu el, şoptind şi rîzînd: „Să vezi ce le-am făcut. Le-am presărat pe mese nişte amintiri, că va intra fiecare cel puţin pentru cinci ani la zdup. Haide! Haide!“.

Surtucul se depărtă în zbor, iar dinspre grilajul ce fereca prăpastia se simţi o adiere de aer rece şi de umezeală.

X
Dîrkin cel cumplit

Cabina cu oglinzi se prăvăli în prăpastie şi, odată cu ea, un Korotkov văzut în dublu exemplar. Pe cel de-al doilea, primul şi cel important, îl uită într-una din oglinzi; ieşi doar el în vestibulul răcoros. Un ins foarte gras, cu chip trandafiriu şi joben pe cap, îl întîmpină cu cuvintele:

— Splendid! Pac, şi te-am arestat.

— Nu poţi să mă arestezi, ripostă Korotkov şi slobozi un rîs diavolesc. Nu poţi să mă arestezi, pentru că nimeni nu ştie cine sînt. Asta e. Nu pot să fiu arestat, nici însurat. Şi nici la Poltava nu mai plec.

Tremurînd îngrozit, grăsanul îl privi drept în ochi pe Korotkov şi se trase înapoi.

— Încearcă, arestează-mă, ţipă strident Korotkov şi-i arătă grăsanului o limbă albă, tremurătoare, mirosind a valeriană. Cum ai să mă arestezi, dacă nu am asupra mea nici un act? De unde să ştii cine sînt? Poate că-s un Hohenzollern.

— Doamne Iisuse Hristoase! exclamă grăsanul, îşi făcu semnul crucii şi din trandafiriu deveni

galben.

— Nu l-ai văzut pe unul, Kalsoner? îl întrebă brusc Korotkov şi privi cu teamă împrejur. Răspunde-mi, grăsanule.

— Nu l-am văzut, Excelenţă, făcu grăsanul, care-şi schimbă de astă dată culoarea din trandafiriu în cenuşiu.

— Şi eu ce să fac acum, ia spune?

— Poftiţi la Dîrkin, altfel nu se poate, se bîlbîi grasul. E cea mai bună soluţie. Numai că dumnealui e tare al dracului! Zău aşa! Nici să nu te apropii de el. Am văzut de curînd cum au zburat doi tipi din biroul lui. Adineauri a spart şi telefonul.

— Nu-i nimic, răspunse Korotkov, scuipînd cu dispreţ. Puţin îmi pasă. Hai, urcă-mă cu liftul!

— Să nu vă vătămaţi picioruşul, tovarăşe responsabil, spuse grăsanul ajutîndu-l pe Korotkov să se urce în lift.

Pe palierul de sus se treziră în faţa unui băieţandru de vreo şaisprezece ani, care le strigă furios:

— Încotro? Staţi pe loc.

— Nu da, nenicule, zise grăsanul, care se făcu dintr-odată mărunţel şi-şi acoperi capul cu mîinile. Vrem să ne ducem la tovarăşul Dîrkin.

— Daţi-i drumul! strigă mititelul.

Grăsanul şopti:

— Duceţi-vă singur, Excelenţă; eu vă aştept aici pe băncuţă. Mă tem că-i rău tare...

Korotkov pătrunse într-un vestibul întunecat, iar de acolo într-o sală pustie cu un covor albastru, cam uzat, întins pe jos.

În faţa uşii pe care scria „Dîrkin“, Korotkov avu o clipă de şovăială, totuşi o deschise şi se trezi într-un birou mobilat confortabil, cu o masă uriaşă de culoarea vişinei şi o pendulă în perete. Dîrkin, un om mărunţel, grăsuţ, sări de la masă, de parcă ar fi fost prins în arcuri, şi, cu mustăţile vîlvoi, urlă:

— Gur-ra!... deşi Korotkov nu apucase să spună nici un cuvînt.

În aceeaşi clipă, în birou intră un tînăr palid, cu o servietă la subsuoară. Chipul lui Dîrkin se acoperi pe dată de-o sumedenie de riduri zîmbitoare.

— O-o!... strigă el cu o voce dulce. Artur Arturîci! Respectele noastre!

— Ascultă, Dîrkin! rosti tînărul cu o voce metalică. I-ai scris dumneata lui Puzîriov cum că eu aş fi instaurat aici dictatura mea personală şi aş fi folosit banii casieriei în scopuri personale? Dumneata ai scris asta? Răspunde, ticălos nenorocit.

— Eu? mormăi Dîrkin, transformîndu-se în chip miraculos din Dîrkin cel cumplit într-un Dîrkin–blîndeţea întruchipată... Da, eu, Artur Arturîci... Eu, bineînţeles... Dar dumneavoastră degeaba mă...

— Canalie ce eşti! rosti tînărul silabisind fiecare cuvînt. Clătină din cap, apoi, făcînd vînt servietei, îi trase lui Dîrkin una peste ceafă. Ai fi zis că scosese din servietă o clătită şi o trîntise pe-o farfurie.

Korotkov rosti maşinal „aoleu“ şi încremeni.

— La fel o să păţeşti şi dumneata şi orice ticălos care o să îndrăznească să-şi bage nasul în treburile mele, spuse tînărul cu un aer care nu admitea replică şi, ameninţîndu-l la plecare pe Korotkov cu pumnul său stacojiu, ieşi pe uşă.

Vreo două minute în birou stărui tăcerea, doar cristalele candelabrului clincăneau, legănîndu-se din cauza unui camion care trecuse pe stradă.

— Uite aşa, tinere, spuse cu un rîs amar Dîrkin, devenit bun şi smerit, uite aşa, tinere, asta e răsplata pentru sîrguinţa mea. Nopţi de-a rîndul n-am dormit, n-am mîncat la timp, n-am băut, iar rezultatul e unul şi acelaşi. Te-alegi cu una peste ceafă. Poate că şi dumneata ai venit cu acelaşi scop? Atunci, poftim... cîrpeşte-mă, cîrpeşte-l pe

Dîrkin, dă-i... Poate nu vrei să-ţi oboseşti palma? Atunci, ia candelabrul.

Ridicîndu-se de la birou, Dîrkin îşi întinse ademenitor obrajii cei rotunjori. Fără să-şi dea seama ce face, Korotkov zîmbi strîmb, timid, apucă de picior candelabrul şi-l lovi cu lumînările acestuia pe Dîrkin în cap. Lui Dîrkin prinse a-i picura sînge din nas, el strigă „ajutor“ şi dispăru pe uşa laterală.

— Cu-cu! strigă vesel un cuc, ţîşnind din căsuţa lui nürnberghează, fixată-n perete.

— Ku-Klux-Klan, strigă cucul şi se transformă într-un cap chelbos. Uite, o să scriem aici că loveşti funcţionarii în exerciţiul funcţiunii lor.

Korotkov se simţi cuprins de furie. Apucă din nou candelabrul şi trase cu el în ceas. Ceasul răspunse tunînd şi împrăştiindu-şi acele aurii. Dindărătul ceasului apăru Kalsoner, se transformă într-un cocoşel alb, pe care scria „număr de înregistrare“ şi dispăru pe uşă. În aceeaşi clipă, de după uşă răsună urletul lui Dîrkin: „Puneţi mîna pe el, tîlharul“, şi din toate părţile se auzi un tropăit de paşi grei. Korotkov se întoarse şi o luă la fugă.

XI
Cinematograful *par force* şi bezna

Grăsanul sări în lift, se închise între gratii şi o luă în jos. Pe scara uriaşă, roasă de paşi, săltară de pe o treaptă pe alta în următoarea ordine: mai întîi jobenul negru al grăsanului, după el cocoşelul alb pe care scria „număr de înregistrare“, apoi candelabrul care zburase la un milimetru distanţă deasupra capului alb şi ţuguiat, apoi Korotkov, iar în urma lui, băiatul cel de paisprezece ani, cu revolverul în mînă, şi încă nişte indivizi care tropăiau cu cizmele lor potcovite. Scara gemea, scotea grele sunete de bronz, uşile de pe paliere se trînteau alarmate.

De la ultimul etaj cineva strigă prin portavoce:

— Ce secţie se mută? V-aţi uitat aici casa de bani!

Un glas de femeie îi răspunse de jos:

— Săriţi! Hoţii!

Korotkov ţîşni primul pe uşa impozantă ce dădea în stradă, luînd-o astfel înaintea jobenului şi a candelabrului, înghiţi o porţie uriaşă de aer încins şi o zbughi mai departe. Cocoşelul alb dispăru de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul, lăsînd în urma sa un iz de pucioasă, iar alături de Korotkov apăru ca din senin surtucul cel negru, care porni alături de el, împleticindu-se şi strigînd subţirel şi prelung:

— Tovarăşi, săriţi, sînt bătuţi membrii cooperatori!

Trecătorii se retrăgeau din calea lui Korotkov, se ascundeau prin ganguri, fluierături scurte se năşteau şi se stingeau. Cineva fornăia disperat, huiduia nebuneşte, izbucneau şi dispăreau strigăte alarmate, răguşite: „Puneţi mîna pe el!“. Obloanele magazinelor se trăgeau cu zgomot intermitent; un şchiop care şedea pe linia de tramvai ţipă:

— A început!

În urma lui Korotkov răsunau împuşcături dese, vesele, de parcă cineva s-ar fi amuzat să spargă nişte baloane la un pom de Crăciun, gloanţele şuierau ba într-o parte, ba deasupra lui Korotkov, care sufla ca nişte foale şi alerga înnebunit spre clădirea gigantică de unsprezece etaje, a cărei faţadă dădea într-un fundac îngust. În colţul străzii, o firmă de sticlă pe care scria „*Restoran i pivo*“[48] se făcu ţăndări; un birjar bătrîn căzu de pe capră drept pe asfalt; apucă să mai spună trecătorilor, cu o expresie melancolică, doar aceste cuvinte:

— Grozav aţi ţintit! Bine, fraţilor, cum aşa, trageţi la întîmplare?

Un om care ieşi brusc dintr-o ulicioară laterală încercă să-l prindă pe Korotkov de pulpana hainei, dar rămase cu o bucată de stofă în mînă.

Korotkov coti după colţ, străbătu în zbor cîţiva metri şi năvăli într-un vestibul cu oglinzi. Un băieţel în livrea, cu epoleţi şi nasturi aurii, se dădu într-o parte din faţa liftului şi începu să plîngă.

— Urcă-te, nene, urcă-te, suspină el printre lacrimi. Numai să nu mă baţi, că-s orfan.

Korotkov se înfipse în cutia liftului şi se aşează pe divanul de catifea verde, avînd în faţa lui un alt Korotkov ce-i semăna leit. Sufla greu, de parcă era un peşte pe uscat. Plîngînd, intră şi băiatul, închise uşile, trase de cordon, şi liftul porni în sus. În aceeaşi clipă din vestibul răsunară împuşcături, uşa turnantă se învîrti nebuneşte.

Liftul urca lent, în silă, băiatul se mai calmase, îşi ştergea numai nasul cu palma, cu mîna cealaltă trăgea întruna de cordon.

— Nene, ai furat nişte bani? se interesă el curios, privindu-l mai atent pe Korotkov, care avea hainele făcute ferfeniţă.

— L-am atacat... pe Kalsoner... răspunse cu răsuflarea tăiată Korotkov. Dar acum a trecut el la ofensivă...

— Nene, lucrul cel mai bun e să te urci sus de tot, unde e sala de biliard, îl sfătui băiatul. Stai acolo pe acoperiş, şi, dacă ai un Mauser, poţi să rezişti.

— Bine, dă-i drumul, se învoi Korotkov.

O clipă mai tîrziu, liftul se opri, băiatul deschise larg uşile şi, smiorcăindu-se, spuse:

— Coboară, nene, şi zbugheşte-o pe acoperiş.

Korotkov sări din lift, privi în jur, ascultă o clipă. De jos se auzeau zgomote: ele creşteau, urcau; dintr-o parte, de după un paravan de sticlă, răsuna ţăcănitul unor bile de fildeş şi se zăreau nişte chipuri speriate. Băiatul se vîrî înapoi în lift, închise uşa şi dispăru în beznă.

După ce examină cu o privire de vultur poziţia, Korotkov şovăi o clipă, apoi, cu un strigăt de luptă: „înainte!“, năvăli în sala de biliard. În faţa ochilor lui sclipiră nişte suprafeţe verzi cu bile

albe, strălucitoare şi nişte chipuri albe, palide. Jos, foarte aproape, răsună cu un ecou prelung o împuşcătură, se auzi un zgomot de geamuri sparte. Ca la un semnal, jucătorii zvîrliră tacurile şi dispărură unul după altul pe o uşă laterală. Orientîndu-se pe loc, Korotkov închise această uşă cu un foraibăr, apoi pe cea cu geam de la intrare, prin care sala de biliard comunica cu scara, şi, într-o clipă, se înarmă cu mai multe bile. După cîteva secunde zări prin geam, în dreptul liftului, primul cap. Una dintre bile zbură din mîna lui Korotkov, trecu şuierînd prin geam şi, în aceeaşi clipă, capul dispăru. În locul lui străluci o lumină palidă, răsări un al doilea cap, apoi un al treilea. Bilele zburau una după alta, geamurile se spărgeau la iuţeală. Zgomotul acoperi scara şi, drept răspuns, o mitralieră ţăcăni ca o maşină de cusut Singer, zguduind întreaga clădire. Tăiate în partea de sus, de parcă le-ar fi retezat un cuţit, zburară geamurile şi ramele. Peste întreaga sală de biliard se lăsă un nor de praf din tencuiala spulberată.

Korotkov îşi dădu seama că nu mai putea apăra poziţiile. Acoperindu-şi capul cu mîinile, îşi făcu vînt şi lovi zdravăn cu picioarele în cel de al treilea perete de sticlă, ce despărţea sala de terasa plată şi asfaltată a clădirii. Peretele crăpă şi se surpă. În toiul focului de mitralieră dezlănţuit, Korotkov apucă să arunce pe acoperiş cinci *piramide*[49] care se rostogoliră pe asfalt ca nişte capete tăiate. Korotkov le urmă de îndată şi o făcu la momentul potrivit pentru că mitraliera ţinti ceva mai jos şi reteză toată partea inferioară a ramei.

— Predă-te, auzi el din depărtare.

În faţa lui Korotkov apăru un soare anemic; iar deasupra capului său, un cer palid. Simţi o adiere uşoară de vînt şi văzu asfaltul îngheţat al acoperişului. Jos se afla oraşul care dădea semnale de nelinişte şi se făcea simţit printr-un zgomot discret. Korotkov sări de cîteva ori pe asfalt, privi în jur, apucă trei bile, se apropie de parapet, urcă

pe el şi privi în jos. Sîngele îi îngheţă în vene. Vedea acoperişurile caselor teşite şi mici, piaţa pe care se tîrau tramvaiele, iar oamenii cît nişte gîngănii. În aceeaşi clipă zări şi cîţiva omuleţi cenuşii care fugeau prin strîmtoarea îngustă a străzii spre intrare, trăgînd după ei o jucărie grea, acoperită cu nişte căşti aurii ce scînteiau în soare.

— M-au înconjurat! Sînt pompierii! îşi spuse speriat Korotkov. Aplecîndu-se peste parapet, ochi şi aruncă în jos trei bile una după alta. Acestea descriseră un arc de cerc şi căzură cu zgomot. Korotkov mai puse mîna pe alte trei, urcă iar pe parapet, îşi făcu vînt şi le azvîrli şi pe ele. Bilele sclipiră de parcă ar fi fost de argint, zburară în jos, se făcură negre, sclipiră din nou şi dispărură. Korotkov avea impresia că micile gîngănii de jos alergau cuprinse de panică prin piaţa scăldată în soare. Se aplecă să mai ia o porţie de obuze, dar nu mai apucă; călcînd cioburile care trosneau, oamenii năvăliră pe uşa ce da spre sala de biliard. Se rostogoleau unul după altul, canişte boabe de mazăre. Veniră în zbor chipiuri cenuşii, haine militare cenuşii, iar prin geamul de sus, fără să atingă pămîntul, zbura bătrînelul în haine de lustrin. Peretele se prăbuşi, şi, pe nişte rotile, apăru Kalsoner, fioros, ras proaspăt, cu o muschetă înmînă.

— Predă-te, urlau toţi de jos, din faţă, din spate, de sus. Peste toate vocile, acoperindu-le, răsună un bas insuportabil, asurzitor, de cratiţă lovită.

— Fireşte! strigă epuizat Korotkov. Fireşte! Lupta e pierdută. Ta-ta-ta! prinse el a trîmbiţa din buze semnalul de capitulare.

Eroismul morţii îi năvăli în piept. Agăţîndu-se şi balansînd, urcă pe stîlpul parapetului, se clătină o clipă, se întinse cît era de lung şi strigă:

— Mai bine moartea, decît dezonoarea!

Urmăritorii erau la doi paşi de el. Korotkov vedea braţele întinse, gura lui Kalsoner scoţînd flăcări. Depărtările însorite îl chemau pe Korotkov

cu atîta putere, încît simţi cum i se taie răsuflarea. Cu un strigăt ascuţit, victorios, făcu o mişcare în sus, de parcă ar fi vrut să se înalţe în zbor. Suflarea i se tăie. Văzu ca prin ceaţă, cu totul neclar, un obiect cenuşiu cu găuri negre explodînd, proiectîndu-se în sus şi trecînd în zbor pe lîngă el. Apoi văzu foarte limpede că acest ceva cenuşiu căzu jos, pe cînd el însuşi se ridică în sus deasupra strîmtorii înguste a ulicioarei. Soarele sîngeriu se sparse cu zgomot asurzitor în capul lui şi nimic altceva nu i-a mai fost dat să vadă.

1925

Traducere de Tatiana Nicolescu

39 În continuare – Şkvoreţ, fapt ce denotă indecizia autorului cu privire la precizarea numelui acestui personaj.

40 De la *kalsonî* – izmene (rus.).

41 În perioada la care se referă naraţiunea de faţă, cu liftul aveau voie să urce numai suferinzii de inimă.

42 În original: *domovoi* – responsabil (sau comitet) de bloc, dar şi spirit ocrotitor sau prigonitor al casei (în credinţa populară).

43 Citat, uşor corupt, dintr-un cîntec foarte cunoscut, pe versurile poeziei *El* (1850) de N.S. Sokolov, care evocă figura lui Napoleon în momentul incendierii Moscovei.

44 Idem.

45 Bulgakov dă acestui personaj numele conducătorului de oşti şi rege al Poloniei, Jan Sobieski (1629-1696), spre a ironiza, ca de obicei, avalanşa de abrevieri din anii de după revoluţie. *Sobes* – *soţialnoe abespecenie* (asigurări sociale). „Reminiscenţele poloneze“ din descrierea acestui personaj episodic au, probabil, legătură cu figura reală a jurnalistului August Potocki, cu care Bulgakov a colaborat la ziarul *Gudok* (*Sirena*).

46 De la abrevierea *soţvos* – educaţie socialistă.

47 Abreviere încetăţenită pentru *pervîi simfoniceskii ansambl'* – primul ansamblu simfonic fără dirijor; a funcţionat din 1922 pînă în 1923.

48 „Restaurant şi berărie“ (cu caractere latine în original).

49 Formaţie de bile cu care se începe jocul de biliard.

Table of Contents

Ouăle fatale
- Capitolul I Un curriculum vitae al profesorului Persikov
- Capitolul II Bucla colorată
- Capitolul III Persikov a prins-o
- Capitolul IV Preoteasa Drozdova
- Capitolul V Întîmplarea cu găinile
- Capitolul VI Moscova în iunie 1928
- Capitolul VII Rokk
- Capitolul VIII Întîmplarea de la sovhoz
- Capitolul IX Terciul viu
- Capitolul X Catastrofa
- Capitolul XI Lupta și moartea
- Capitolul XII Zeul frigului ex machina

Diavoliada
- I Întîmplarea din ziua de 20
- II Produse ale producției
- III Apare un om chel
- IV Paragraful unu: Korotkov a fost dat afară
- V Cînd diavolul își bagă coada
- VI Cea dintîi noapte
- VII O orgă și un motan
- VIII Cea de-a doua noapte
- IX Coșmarul mașinilor
- X Dîrkin cel cumplit
- XI Cinematograful par force și bezna

Table of Contents

Ouăle fatale 6
Capitolul I Un curriculum vitae al profesorului Persikov 7
Capitolul II Bucla colorată 11
Capitolul III Persikov a prins-o 16
Capitolul IV Preoteasa Drozdova 21
Capitolul V Întîmplarea cu găinile 28
Capitolul VI Moscova în iunie 1928 42
Capitolul VII Rokk 46
Capitolul VIII Întîmplarea de la sovhoz 57
Capitolul IX Terciul viu 72
Capitolul X Catastrofa 78
Capitolul XI Lupta şi moartea 84
Capitolul XII Zeul frigului ex machina 90
Diavoliada 95
I Întîmplarea din ziua de 20 96
II Produse ale producţiei 97
III Apare un om chel 100
IV Paragraful unu: Korotkov a fost dat afară 105
V Cînd diavolul îşi bagă coada 109
VI Cea dintîi noapte 116
VII O orgă şi un motan 118
VIII Cea de-a doua noapte 129
IX Coşmarul maşinilor 130
X Dîrkin cel cumplit 136
XI Cinematograful par force şi bezna 139